

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Andrej Bančanský

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Andrej Bančanský

**Rozdíly v řešení sporů
o námořní teritoria
v oblastech s energetickými
surovinami**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Bc. Andrej Bančanský**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

BANČANSKÝ, Andrej. *Rozdíly v řešení sporů o námořní teritoria v oblastech s energetickými surovinami*. Praha 2014. 118 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Jan Karlas, MA., Ph.D.

Abstrakt

Energetická bezpečnost je významným fenoménem současného světa. Řada nalezišť ropy a zemního plynu se nachází na mořském dně. Přesun těžby do hlubších a od břehu vzdálenějších míst může znovu vyvolávat otázky vlastnictví těchto ložisek. Existují světové regiony, kde tyto spory o vedení hranic námořních teritorií eskalují do podoby řady střetů a incidentů. A jsou jiné oblasti, kde se státy dohodnou a na těžbě kooperují.

Cílem této práce je pokusit se určit, které faktory vedou k tomu, že konkrétně v Jihočínském moři vedou neshody o hranice námořních teritorií k eskalaci sporů, ve srovnání s regiony Severního moře a Karibského moře, kde jsou spory řešeny či utlumeny. Tyto faktory jsou představovány šesti proměnnými, které vycházejí ze tří teorií: z realismu, idealismu a konstruktivistické teorie mezinárodních vztahů.

První část práce popisuje historický vývoj současného mezinárodního námořního práva týkajícího se teritoriálního rozdělení světových moří. Dále následuje popis tří případových oblastí. V druhé části jsou rozebrány teoretické základy zkoumaných faktorů. V následujícím oddíle jsou tyto faktory/proměnné analyzovány v konkrétních případech a jsou jim přiřazeny hodnoty. Na závěr je z výsledných hodnot proměnných určeno pomocí Millových metod, který faktor může s největší pravděpodobností způsobovat eskalaci sporů v Jihočínském moři.

Abstract

Energy security is an important phenomenon of the contemporary world. A significant number of oil and gas reserves are located on the seabed. Expansion of oil and gas drilling to deeper and from shore more remote locations can again raise the question of ownership of these deposits. On one hand, there are regions of the world where these disputes over borders of maritime territories escalate into a series of clashes and incidents. On the other hand, there are other areas where states can settle their disputes and cooperate on drilling.

The goal of this study is to determine which factors lead to the fact that particularly in the South China Sea disagreement about the boundaries of maritime territories results in the escalation of disputes in comparison with the regions of the North Sea and the Caribbean Sea, where disputes are solved or minimized. These factors are represented by six variables, which are based on three theories: a realist, idealist and constructivist theory of international relations.

The first part of this study describes the historical development of current international maritime law with regard to the territorial division of the world's oceans. It is followed by a description of three case areas. The second part deals with the theoretical foundations of the examined factors. In the following section, these factors/variables are analyzed in specific cases and values are assigned. At the conclusion of the study Mill's methods are used to determine from values of variables which factor most likely contributes to the escalation of disputes in the South China Sea region.

Klíčová slova

Výlučná ekonomická zóna; námořní; teritorium; ropa; zemní plyn; offshore; Jihočínské moře; Karibské moře; Severní moře; realismus; institucionalismus; liberalismus; konstruktivismus; mocenská rovnováha; hegemon; organizace; identita; komunita; rivalita; ideologie; těžba; suroviny; ryby; právo; spor; eskalace.

Keywords

Exclusive economic zone; naval; territory; crude; oil; gas; offshore; South China sea; Caribbean sea; North sea; realism; institutionalism; liberalism; constructivism; balance of power; hegemon; organization; identity; community; rivalry; ideology; exploitation; resources; fish stock; law; dispute; escalation.

Rozsah práce

200 487

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Tato práce nebyla použita k získání jiného vysokoškolského titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
4. Citace z cizojazyčných pramenů jsou mé vlastní překlady vyhotovené se snahou zachovat daný terminologický usus českého jazyka.

V Praze dne ...

Andrej Bančanský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu docentu Karlasovi za poskytnuté rady a konzultace.

Teze diplomové práce – Rozdíly v řešení sporů o námořní teritoria v oblastech s energetickými surovinami

Andrej Bančanský
Bezpečnostní studia
IPS FSV UK

Pozadí výzkumu:

Energetická bezpečnost a globální závislost na fosilních palivech nejen ve smyslu poptávky ale i nabídky jsou významnými fenomény současného politického světa. Zároveň s tím ale postupně dochází k vyčerpávání tradičních pevninských ložisek ropy a zemního plynu. Těžaři proto stále více směřují svou aktivitu na mořské vrty a v posledních letech zejména na hlubinná naleziště, která se díky rostoucím cenám stávají rentabilními. Problémem těchto regionů bývá sporné vlastnictví území, která jsou mimo klasické vymezení teritoriálních vod do vzdálenosti 12 mil od břehu. V takových případech zpravidla o legálním uspořádání ekonomických zón rozhodují definice ostrovů či pevninského šelfu, které jsou neztřídková jednotlivými aktéry interpretovány rozdílně.

V poslední době je často zmiňovanou oblastí Arktida, která by mohla být novou lukrativní zónou zajišťující dodávky energetických surovin. Vzhledem k tání ledu na severním pólu, ať už jsou jeho příčiny jakékoliv, se otevírají nové možnosti pro pohyb lodí a těžbu ropy a zemního plynu z mořského dna. O vliv v potenciálně cenné oblasti mají zájem všechny okolní země včetně významných subjektů mezinárodních vztahů jako je USA či Rusko. V diskurzu se objevuje hrozba teritoriálního soupeření o sporná území mezi zainteresovanými státy. Otázkou je, zda-li jsou ve sféře mezinárodních vztahů a bezpečnostních studií dostatečně prozkoumány příčiny a mechanismy konfliktů o sporná mořská území, na kterých se pravděpodobně nacházejí strategicky důležité energetické zdroje.

Jedno z míst na světě je již řadu let svázáno s podobným problémem jakému by mohla čelit Arktida, až ledová pokrývka ustoupí natolik, že bude těžba a námořní doprava v okolí severního pólu realizovatelná. V Jihočínském moři je dodnes nerozhodnutý spor o jeho územní vymezení. Čína požaduje na základě historických nároků svou exkluzivní ekonomickou zónu na celé jeho ploše, zatímco okolní státy dávají přednost rozdělení teritoria na větší množství menších zón. Předmětem zájmu jsou jak eventuálně výnosná naleziště zemního plynu a ropy tak i kontrola nad důležitými obchodními trasami. Ačkoliv nevyřešená rozepře v současnosti nebrání námořní přepravě, ve skutečnosti zamezuje geologickému průzkumu a případné těžbě. Zároveň lze předpokládat, že eskalace problému by mohla zasáhnout i lodní trasy.

Naproti tomu Mexický záliv a přilehlé Karibské moře jsou také v blízkosti důležité panamské obchodní cesty a zároveň některé jejich části oplývají surovinovým bohatstvím. Nicméně spory mnohdy soupeřících států ohledně teritoriálních nároků na průzkum a těžbu jsou v této části světa řešeny diplomaticky a vedou k respektovaným rozhodnutím, čímž tedy není následná těžba znemožněna, v kontrastu s leckdy vyhocenou situací v jihočínském moři, které má bohatou minulost na nejrůznější incidenty v souvislosti s touto problematikou.

Výzkumná otázka:

Co je příčinou, či více příčinami, toho, že v Jihočínském moři zastává dominantnější roli konfrontační politika a s ní spojené překážky společného využívání přírodních zdrojů, kdežto v Karibském moři a Mexickém zálivu je dáována přednost diplomatickým řešením, která vedou ke klidnému soužití a k odstranění politických překážek těžbě? Následně se lze ptát, zda-li je jedna či druhá zkušenost přenositelná na případ Arktidy na základě podobných výchozích činitelů.

Hypotéza:

Karibská oblast i Jihočínské moře jsou geograficky podobnými regiony, které mají řadu společných prvků, jakými je například rozloha, podnebný pás, variabilita přítomných státních aktérů (od malých států až po velmoci), blízkost důležitých obchodních tras (Panamský průplav, Malacký průliv) a v neposlední řadě i reálná přítomnost či vysoce pravděpodobná existence surovinového bohatství. Vzhledem k jejich odlišné politické situaci, musí existovat významný důvod nebo soubor důvodů, které jsou za daný stav věci zodpovědné. Pokud budou analyzovány všechny geografické, politické, historické a ekonomické faktory a následně vyloučeny ty, jenž budou schodné v obou případech, měly by zbývat faktory skutečně determinující současnou politickou rozdílnost obou regionů.

Metoda:

- Komparativní případová studie – Millova metoda rozdílu
- Dichotomicky koncipované proměnné
- Jedna závislá proměnná v jednom případě kladná v druhém záporná.
- Šest nezávislých proměnných vycházejících ze tří teoretických oblastí, které mohou mít vliv na rozdíly v závislé proměnné
- Důkazní břemeno výzkumu spočívá v prokázání a odůvodnění jednotlivých hodnot, kterých budou nezávislé proměnné nabývat

Proměnné:

- **nezávislé proměnné:**
- Faktory ovlivňující situaci v regionu na základě realismu
- V tomto případě je závislá proměnná průsečíkem mocenských zájmů zúčastněných aktérů, z něhož plyne, zda-li je převažující silou vůle spolupracovat nebo se vyhraňovat.
 - **Ropný business**
 - Častým jevem současného světa, zejména v rostoucích rozvíjejících se ekonomikách, jsou ropné společnosti výrazně provázané se státem. V takovém případě lze chápat výsledný postoj států k teritoriálním sporům jako strategii maximalizující moc (popř. zisky) v regionálním ropném odvětví.
 - Operacionalizace: V oblasti mohou být zastoupeny polostátní a na stát navázané těžařské společnosti buď dominantně nebo jen marginálně.
 - **Mocenská rovnováha**
 - Rozhodujícím faktorem, který ovlivňuje mechanismy pro uspořádání teritoriálních nároků i výsledky procesu rozdělování území, mohou být mocenská postavení jednotlivých aktérů. Regionální hegemon bude v rámci snahy maximalizovat nebo udržet svou moc ovlivňovat způsob dělení teritoriálních zón ve svůj prospěch.
 - Operacionalizace: V oblasti se buď nachází nebo nenachází stát, který svým mocenským postavením převyšuje ostatní státy a aktivně ovlivňuje regionální politické vztahy
- Faktory ovlivňující situaci v regionu na základě liberalismu
- Z hlediska liberalismu jsou klíčovými faktory pro úspěšné mírové řešení sporů především mezinárodní platformy a kompatibilita politických světónázorů, které umožňují vzájemnou komunikaci, pomáhají šíření a sdílení postojů a snižují náklady na kooperaci.
 - **Regionální organizace**
 - Silná regionální organizace na ekonomické či politické bázi může fungovat jako diskuzní fórum a mediátor sporů. Naopak její absence nebo institucionální slabost mohou vést k eskalaci napětí, mocenské roztržičnosti a nejistotě.
 - Operacionalizace: Daný region buď disponuje etablovanou a respektovanou mezinárodní organizací, která má pozitivní precedenty v řešení místních konfliktních situací, či nikoliv.
 - **Dominantní politicko-ideologický systém v regionu**
 - Předpokladem je skutečnost, že státy sdílející stejné ideové základy (např. demokracii, tradicionalismus, komunismus apod.) jsou obecně úspěšnější v řešení svých sporů mírovou, diplomatickou cestou než státy s rozdílnými pohledy na svět. Nemusí se jednat pouze o čistě pluralitní demokratický politický systém, protože i totalitní státy za určitých okolností spolupracují se sobě podobnými režimy.
 - Operacionalizace: V oblasti jednoznačně dominuje jeden typ politického a ideologického směřování (např. tradicionalistická monarchie či vyspělá pluralitní demokracie) nebo je oblast v tomto ohledu spíše pestrá a dominující režim nelze jednoznačně určit.
- Faktory ovlivňující situaci v regionu na základě konstruktivismu
- V tomto případě faktory vycházejí ze společenských procesů, které nejsou objektivními fenomény, ale intersubjektivními hodnoceními obyvatel celého regionu. Jejich zdrojem je sociální praxe a interakce.

- **Regionální identita**
 - V některých oblastech světa se etablovaly neoficiální komunity sdílející vědomí společné či velmi příbuzné identity bez ohledu na hranice států. Tyto identity pak zpětně formují domácí obyvatelstvo a politickou reprezentaci ve vztahu k členům stejné komunity. Vzniká tak určité hodnocení „my“ a „oni“. Je tedy pravděpodobné, že pokud se aktéři regionálního sporu vnímají jako jednotná komunita, či komunity vzájemně blízké, pak se bude toto chápání sounáležitosti promítat i do řešení sporu. Naopak rozdílné komunity mohou své pojetí „střetu kultur“ reflektovat v diametrálně odlišném přístupu k protějškům.
 - Operacionalizace: V dané oblasti lze vysledovat univerzálně přijímanou představu společné identity, určité společenské, kulturní, či národní příbuznosti, nebo je oblast rozdělena na nesouvisející a vzájemně vyhraněná společenství.
- **Historická rivalita**
 - Historické zkušenosti a jejich interpretace, někdy i zkrácená, se projevuje v obecném povědomí o ostatních regionálních aktérech. Tradiční rivalové nesoucí si na každé setkání i dědictví minulých křivd a rozporů budou mít odlišné výchozí podmínky pro vyjednávání než státy s dlouholetými přátelskými vztahy.
 - Operacionalizace: Zkoumaný region může být bohatý na dějiny vzájemných konfliktů a historicky determinovaná nepřátelství sahající až do nedávné minulosti, nebo naopak mohou být dávné konflikty odpuštěny, zapomenuty a blízká historie je založena na mírovém soužití a spolupráci.
- **Závislá proměnná:**
 - **Tendence k řešení sporů ohledně ekonomických zón a těžby**
 - nabývá dvou stavů:
 - diplomatický přístup – reprezentuje Karibské moře a Mexický záliv
 - konfrontační přístup – reprezentuje situaci v Jihočínském moři
- **Osnova:**
 - úvod
 - obecný popis regionů, uvedení do problematiky mořských vrtů a EEZ
 - stať
 - konceptualizace proměnných na základě realistických, liberální a konstruktivistických teorií
 - přiřazení hodnot nezávislým proměnným na základě dat a faktů
 - vybrání nejdůležitější nezávislé proměnné, která má nejsilnější kauzální význam na základě Millových metod
 - závěr
 - vyhodnocení komparace Karibské oblasti a Mexického zálivu s Jihočínským mořem,
 - nastínění případných podobností s Arktickým regionem
- **Předběžná literatura:**
 - ASEAN. (2002) Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea. Accessible from: <http://www.aseansec.org/13163.htm>
 - British Petroleum. (2011). BP Energy Outlook 2030. Accessible from: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/2030_energy_outlook_booklet.pdf
 - British Petroleum. (2011). BP Statistical Review of World Energy 2011. Accessible from: <http://www.bp.com/sectionbodycopy.do?categoryId=7500&contentId=7068481>
 - Emmers, Ralf. (2010). The changing power distribution in the South China Sea: Implications for conflict management and avoidance. Political Science, December

2010; vol. 62, 2: pp. 118-131. Accessible from:
<http://pnz.sagepub.com/content/62/2/118>

- Estrada, Javier. "Reservoirs that cross country lines need special agreements." *World Trends and Technology for Offshore Oil and Gas Operations*. Offshore Magazine, 01 07 2009. Accessible from: http://www.offshore-mag.com/index/article-display/5400343081/articles/offshore/volume-69/issue-7/latin-america/reservoirs-that_cross.html
- Estrada, Javier. "TRANS-BOUNDARY OIL AND GAS FIELDS BETWEEN MEXICO AND THE USA." *United States Association for Energy Economics*. 2007. Accessible from: <http://www.usaee.org/usaee2007/submissions/OnlineProceedings/JavierEstrada.pdf>
- Fravel, M. Taylor. (2008). *Power Shifts and Escalation: Explaining China's Use of Force in Territorial Disputes*. *International Security*, Vol. 32, No. 3 (Winter, 2007/2008)
- Hull, Richard E. (1996) *The South China Sea: Future Source of Prosperity or Conflict in South East Asia*. *National Defense University Strategic Forum*. No. 60. Accessible from: <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA394318&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf>
- Hyer, E. (1995). *The South China Sea disputes: Implications of China's earlier territorial settlements*. *Pacific Affairs*. Vol. 65, No. 1.
- Christensen, Thomas, J. (1996). *Chinese Realpolitik*. *Foreign Affairs*. Vol. 75. No. 5.
- Paul, Joshy M. (2010). *The Role of Energy Security in China's Foreign Policy: A Maritime Perspective*. *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, Vol. 6, Issue 2, December 2010, pp. 49-71. Accessible from: <http://dx.doi.org/10.1080/09733159.2010.559784>
- Phy, Sopheada. (2009). *The management of the Spratly Islands Conflict: Success or Failure?* *Peace & Conflict Monitor*. Accessible from: http://www.monitor.upeace.org/innerpg.cfm?id_article=623
- Rahman, Chris; Tsamenyi, Martin. (2010). *A Strategic Perspective on Security and Naval Issues in the South China Sea*. *Ocean Development & International Law*, Volume 41, Issue 4, November 2010, Accessible from: <http://dx.doi.org/10.1080/00908320.2010.499277>
- Saleem, Omar. (2000). *The Spratly Islands Dispute: China defines the New Millennium*. *Washington: American University of International Law*. Accessible from: <http://www.wcl.american.edu/journal/ilr/15/saleem.pdf?rd=1&q=spratly>
- Sanqiang Jian (1997): *Multinational oil companies and the spratly dispute*, *Journal of Contemporary China*. Vol. 6 No. 16. 591-601. Accessible from: <http://dx.doi.org/10.1080/10670569708724298>
- Sharan, Vivan, and Nicole Thiher. "Oil Supply Routes in the Asia Pacific: China's Strategic Calculations." 2011 ORF Occasional Paper. Accessible from: <http://www.scribd.com/doc/75816806/Oil-Supply-Routes-in-Asia-Pacific>
- Šmíd, Tomáš a kol. *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny*. *Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity*, 2011. 216 s. ISBN 978-80-210-5351-9.
- *Maritime boundary delimitation agreements and other relevant material*. Accessible from: <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/VEN.htm>
- Corbitt Jr. James W. *The Federal-State Offshore Oil Disput*. Accessible from: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2821&context=wmlr>
- Lewis Martin; *When Is an Island Not An Island? Caribbean Maritime Disputes* Accessible from: <http://www.rnw.nl/international-justice/article/when-island-not-island-caribbean-maritimedisputes>
- Tills, Geoffrey. (2010). *When the elephants dance...China, the United States and the South China Sea*. Accessible from: <http://nghiencubiendong.vn/en/conferences-and-seminars/-secondinternational-workshop/607-when-the-elephants-dancechina-the-united-states-and-the-southchina-sea-by-geoffrey-till>

- U.S. Department of State. (2011). U.S. Collective Defense Arrangements. Cited on December 18, 2011. Accessible from: <http://www.state.gov/s/l/treaty/collectivedefense/>
- United Nations Convention on the Law of the Sea. (1982). Accessible from: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/UNCLOS-TOC.htm
- Wu, Samuel S. G.; de Mesquita, Bruce Bueno. (1993). Assessing the Dispute in the South China Sea: A Model of China's Security Decision Making. *International Studies Quarterly*, Vol. 38, No. 3, . Accessible from: <http://www.jstor.org/stable/2600738>

Obsah

1 ÚVOD.....	2
2 POPIS ZKOUMANÝCH OBLASTÍ.....	6
2.1 VÝLUČNÁ EKONOMICKÁ ZÓNA – EEZ	6
2.2 JIHOČÍNSKÉ MOŘE	13
2.3 KARIBSKÉ MOŘE	18
2.4 SEVERNÍ MOŘE	21
3 TEORETICKÝ A METODOLOGICKÝ RÁMEC.....	25
3.1 ZÁVISLÁ PROMĚNNÁ	26
3.1.1 ESKALACE SPORŮ	26
3.2 NEZÁVISLÉ PROMĚNNÉ	28
3.2.1 ROPNÝ BYZNYS	28
3.2.2 MOCENSKÁ ROVNOVÁHA	29
3.2.3 REGIONÁLNÍ ORGANIZACE	32
3.2.4 POLITICKO-IDEOLOGICKÝ SYSTÉM	32
3.2.5 REGIONÁLNÍ IDENTITA	33
3.2.6 HISTORICKÁ RIVALITA	34
4 PŘÍPADY.....	36
4.1 VYHODNOCENÍ ZÁVISLÉ PROMĚNNÉ	36
4.1.1 JIHOČÍNSKÉ MOŘE – POČET INCIDENTŮ	37
4.1.2 KARIBSKÉ MOŘE – POČET INCIDENTŮ	42
4.1.3 SEVERNÍ MOŘE – POČET INCIDENTŮ	46
4.2 VYHODNOCENÍ NEZÁVISLÝCH PROMĚNNÝCH	51
4.2.1 JIHOČÍNSKÉ MOŘE	51
4.2.1.1 Jihočínské moře – ropný byznys.....	51
4.2.1.2 Jihočínské moře – mocenská rovnováha.....	55
4.2.1.3 Jihočínské moře – regionální organizace.....	56
4.2.1.4 Jihočínské moře – politicko-ideologický systém.....	59
4.2.1.5 Jihočínské moře – regionální identita.....	60
4.2.1.6 Jihočínské moře – historická rivalita.....	62
4.2.2 KARIBSKÉ MOŘE	64
4.2.2.1 Karibské moře – ropný byznys.....	64
4.2.2.2 Karibské moře – mocenská rovnováha.....	68
4.2.2.3 Karibské moře – regionální organizace.....	69
4.2.2.4 Karibské moře – politicko-ideologický systém.....	74
4.2.2.5 Karibské moře – regionální identita.....	75
4.2.2.6 Karibské moře – historická rivalita.....	77
4.2.3 SEVERNÍ MOŘE	79
4.2.3.1 Severní moře – ropný byznys.....	79
4.2.3.2 Severní moře – mocenská rovnováha.....	82
4.2.3.3 Severní moře – regionální organizace.....	83
4.2.3.4 Severní moře – politicko-ideologický systém.....	85
4.2.3.5 Severní moře – regionální identita.....	86
4.2.3.6 Severní moře – historická rivalita.....	87
5 ZÁVĚR.....	92
6 SUMMARY.....	93
7 POUŽITÁ LITERATURA.....	94
8 SEZNAM PŘÍLOH.....	109
9 PŘÍLOHY.....	110

1 Úvod

Již od starověku měly všechny civilizace za jeden z hlavních pilířů své existence zdroje energie. Po mnohá staletí byla tato energie primárně získávána skrze sílu lidských rukou. Dominantní světové říše upevňovaly svou mezinárodní pozici mimo jiné také importem pracovních sil. Od průmyslové revoluce v osmnáctém století postupně význam fyzické práce jako hlavního poskytovatele hospodářsky využitelné energie ustupoval do pozadí a díky vynálezům strojů umožňujícím převod tepelné energie na mechanickou se do popředí přesouvala uhlovodíková paliva, zejména ta, která byla založena na fosilních zdrojích. Objevila se rozsáhlá mechanizace v zemědělství, dopravě, těžbě a v řadě dalších průmyslových odvětví. Díky relativnímu přebytku energie mohly vzniknout úplně nové oblasti lidské činnosti. Avšak svět svůj ohromný vývoj kupředu svázal se závislostí na palivech.

Pro osmnácté a devatenácté století bylo uhlí tím, čím později ropa pro dvacáté a jednadvacáté století. Ačkoliv uhlí má stále svůj nezastupitelný hospodářský význam a dodnes drží druhou příčku mezi palivy ve světovém energetickém mixu¹, příchod spalovacích motorů v celosvětové dopravě a výroba umělých hmot učinila z ropy jednu z nejvýznamnějších energetických surovin. Jak prohlásil v předvečer první světové války Winston Churchill, v té době první lord britské admirality: *“Pokud nezískáme ropu, pak nezískáme zrno, nezískáme bavlnu a nezískáme tisíc a jednu další komoditu nutnou k zachování hospodářské energie Velké Británie.”*²

V poslední době na třetí příčce částečně na úkor ropy rozšiřuje svůj podíl v energetickém mixu, a tedy i důležitost, zemní plyn. Propojenost mezi ekonomikami států a fosilními palivy je značná. Pro některé země slouží jako klíčové exportní artikly, pro řadu jiných představují strategické hospodářské suroviny sloužící zejména pro výrobu elektrické energie a nebo jako palivo v motorech. Nefosilní zdroje se podílejí na energetickém mixu jen z cca 18 %.³

Bohužel jako všechny přírodniny jsou zemní plyn a ropa rozmístěny geograficky nerovnoměrně. To logicky vyvolává tlak na zajištění dostatku spolehlivých nalezišť a zaručení bezpečných přepravních tras pro tyto dvě suroviny. Problematika energetické bezpečnosti, při zvažování dlouhodobější časové perspektivy a globálního měřítka, musí také zákonitě zahrnovat otázku vyčerpání současně těžených ropných nalezišť. To velmi pravděpodobně v budoucnosti povede ke zvyšování ceny i růstu tržní volatility těchto

1 International Energy Agency. (2013)

2 Statement to Parliament on 17 July 1913, Yergin (1991)

3 International Energy Agency. (2013)

stále vzácnějších surovin, které ovšem budou pravděpodobně poptávané ve stejné (ne-li vyšší) míře jako dnes, protože spotřeba na rozvíjejících se trzích převyší úspory a efektivitu v rozvinutých ekonomikách. Již v dnešní době můžeme pozorovat jev rozšiřování těžby ropy a plynu do míst, kde by ještě před několika lety nebyla vzhledem k relativně nižším výkupním cenám rentabilní. Tato nová nebo nově využívaná naleziště se často nacházejí na mořském dně v hloubkách, kde byla před nedávnem těžba příliš nákladná kvůli nutnosti využít nové technologie při stavbě vrtných zařízení nebo tyto těžební technologie ještě ani nebyly k dispozici.⁴ Těžba se rozšiřuje i dále od břehu a legislativně se tedy přesouvá z oblasti teritoriálních vod, nejčastěji definovaných do vzdálenosti 12 námořních mil⁵ od pobřežní linie, do prostoru výlučných ekonomických zón a pevninských šelfů. Tím se k problematice technologické a ekonomické přidává neméně podstatná otázka politická a legislativní. Rozdílný výklad mezinárodního práva při vymezení rozsahu výlučných ekonomických zón jednotlivých států nárokujících si průzkum a případné využití zdrojů na mořském dně vede ke sporům, jejichž řešení nebývá snadné a zpravidla vyžaduje nalezení shody mezi všemi zúčastněnými státy. Příčiny tohoto odlišného výkladu mají jak technické tak kulturní kořeny a vazby. O legálním uspořádání ekonomických zón nezřídka rozhodují geografické definice ostrovů či pevninského šelfu, ale i historické nároky podkládané společenskovedním výzkumem. Dalším faktorem komplikujícím vyřešení protichůdných nároků je skutečnost, že skrze dané území nezřídka vedou i námořní přepravní koridory, které mají klíčový význam jako hlavní dopravní trasy i do zemí, jež bezprostředně nesouvisí se sporem o dané území.

Dopad sporu tedy zřetelně přesahuje svůj nejbližší region. Navíc při zvážení faktu, že více než 80 % objemu obchodovaného zboží se převáží po moři⁶ (zároveň $\frac{2}{3}$ veškeré vytěžené ropy je převáženo námořní cestou⁷) a že trh s energetickými surovinami je globálně propojený a citlivě reaguje prudkým růstem cen na nestabilitu kdekoliv poblíž obchodních tras či nalezišť, můžeme argumentovat, že spory o námořní teritoria v těchto oblastech představují závažný problém pro celý svět.

Zároveň lze do budoucna předpokládat, že v závislosti na klimatických změnách v současnosti pozorovatelných na naší planetě, bude docházet ke zpřístupňování nových oblastí, které ve výsledku může vést k analogickým konfliktům. Známky tohoto vývoje lze již dnes spatřovat v souvislosti s táním ledu v Arktidě, jenž umožňuje nejen

4 Krauss (2012)

5 tj. 22,224 kilometrů

6 UNCTAD (2012)

7 Nincic (2009)

otevírání kratších obchodních cest mezi světadíly, ale i prospekci a těžbu na dně Severního ledového oceánu. Určení pravidel pro hospodářské využití Severního pólu, tedy vymezení výlučných ekonomických zón, je regionálními státními aktéry zpochybňováno a jsou vznášeny nové nároky. Rozdělení sfér vlivu v potenciálně cenné oblasti je předmětem soupeření mezi všemi okolními státy včetně významných subjektů mezinárodních vztahů jako jsou USA nebo Rusko. Relevance poznatků a výzkumů, které se týkají řešení sporů o námořní oblasti s podobnými parametry jako v této práci, může tedy v budoucnosti narůstat.

Tato diplomová práce si klade za cíl provést komparaci několika námořních oblastí s podobnou geografickou charakteristikou ale odlišným přístupem ke sporům a vymežit faktory, které největší měrou přispívají k tomu, že jsou dané spory vyřešeny, či tíhnou k eskalaci.

Jako případy slouží Karibská oblast, Severní moře (včetně Islandu v severním Atlantiku) a Jihočínské moře. Jedná se v jistém smyslu o podobné regiony, charakteristické členitým pobřežím a relativní četností mělčin. K těmto mořským oblastem mají bezprostřední přístup státy lišící se jak svým mezinárodním postavením a vztahy se sousedy, tak i partikulárními zájmy týkající se těchto moří. Vlivným faktorem je i blízkost důležitých obchodních tras, jakými jsou např. Panamský průplav, Malacký průliv či Lamanšský průliv, jež mají nezastupitelný globální i lokální význam pro námořní dopravu. V neposlední řadě, a to je pro tento výzkum klíčové, jsou tyto regiony specifické existencí revírů pro rybolov a nalezišť energetických surovin, které jsou buď již v současnosti těžené, či se alespoň jejich existence předpokládá, popřípadě se o ní spekuluje a je zájem o geologický průzkum. Čtvrtým regionem, který by teoreticky splňoval výběrové podmínky je Východočínské moře, ale vzhledem k tomu, že se někteří aktéři překrývají s Jihočínským mořem (Čína, Tchaj-wan) a situace je analogická, je z výběru vynecháno. O jednotlivých oblastech a jejich sporných územích existuje řada literárních pramenů (*Buszynski: The South China Sea: Oil, Maritime Claims, and U.S. – China Strategic Rivalry; Tønnesson: An International History of the Dispute in the South China Sea; Jóhannesson: Troubled Waters. Cod War, Fishing Disputes, and Britain's Fight for the Freedom of the High Seas, 1948-1964; Domínguez: Boundary Disputes in Latin America.* atd...), ale žádný neporovnává politické faktory napříč světem.

Zběžný pohled na situaci potom v jednotlivých případech ukazuje, že řešení problémů s vymezením nároků na mořská teritoria se mohou v různých místech světa

podstatně lišit. Můžeme formulovat hypotézu, že pokud jednotlivým okolnostem a faktorům každého případu přiřadíme určitou dichotomicky koncipovanou hodnotu, pak nalezneme alespoň jeden faktor, který budeme moc označit za klíčový pro daný politický stav námořních sporů v regionu. Výzkumná otázka tedy zní: co je příčinou, či příčinami, toho, že v Jihočínském moři se jeví v dominantní roli politika, již můžeme označit spíše za konfrontační, a z ní plynoucí překážky kladené do cesty klidné koexistence a využívání přírodních zdrojů, zatímco v Karibském moři a Mexickém zálivu, či ve vodách Severního moře, je míra eskalace sporů nižší a zpravidla je dávana přednost diplomacii a arbitráži, což přispívá ke klidnému soužití a k odstranění politických překážek těžbě či jinému ekonomickému využití? Následně se lze ptát, zda-li je jedna či druhá zkušenost přenositelná na případ Arktidy na základě podobných výchozích činitelů.

Přiřknutí hodnot jednotlivým proměnným, které mohou nabývat v souladu s binárním rámcem pouze dvou vzájemně opačných stavů, představuje jedno z rizik této práce. Autor je nucen nést důkazní břemeno a důsledně zdůvodnit proč soudí, že daná hodnota nabývá spíše jednoho stavu než opačného. Druhé riziko a výzvu pro další výzkum představuje skutečnost, že tato práce dopodrobna nepopisuje kauzální vztahy, které vedou od určitého faktoru k výslednému stavu eskalace či utlumení sporu v konkrétním případě.

2 Popis zkoumaných oblastí

2.1 Výlučná ekonomická zóna – EEZ

Vzhledem k tomu, že se tato práce týká námořního práva a politických nároků na námořní oblasti, tedy problematiky, která je prostředím vnitrozemské České republiky poněkud vzdálená, je na místě pro lepší pochopení souvislostí seznámit čtenáře s mezinárodněprávním rámcem mořských území a s historickým vývojem a kulturním pozadím tohoto rámce.

Nutnost určité právní regulace lidské činnosti na moři se objevila již v raně historickém období světových dějin. Jedním z prvních psaných zákonů týkajících se námořní problematiky je tzv. *lex Rhodia*, neboli Rhódský zákon, sestavený někdy mezi lety 900 př.n.l. až 800 př.n.l., vycházející pravděpodobně z ještě staršího fénického souboru pravidel pro aktivitu na moři.⁸ Tento zákon se dochoval pouze ve fragmentu *lex Rhodia de iactu*⁹, volně přeloženo jako „rhodský zákon o vyhození přes palubu“^{10,11}, v rámci prací římského právníka Julia Paula, přibližně z první poloviny třetího století n.l. Nicméně tyto normy se pravděpodobně týkaly pouze záležitostí spojených se samotnou mořeplavbou a obchodem. Otázka vymezení určitých výhradních práv na plochu mořského území libovolným státním útvarem, panovníkem či říší nebyla po dlouhou dobu předmětem zájmu právních a politických kruhů. Moře a oceán představovaly kvůli své živelné nespoutanosti, v kontrastu s dobovými technickými možnostmi, téměř zcela neutrální území, které si nikdo nemohl nárokovat pro sebe.¹²

Změnu paradigmatu můžeme pozorovat v době prvních evropských objevitelských plaveb v 15. století, sponzorovaných ze začátku vládnoucí dynastií v Portugalsku. V roce 1455 se objevuje pravděpodobně první pokus formulovat nárok určitého státu na výsadní postavení ve vztahu k obchodnímu a hospodářskému využití určité oblasti, která leží mimo území daného stát. Toto využívání nepředstavuje samo o sobě kolonizaci tak, jak si jí obecně představujeme, tedy se zavedením vlastní administrativy v určité podobě a se snahou podrobit si politicky dané teritorium v maximální možné míře. Cílem bylo spíše získat se svolením vyšší autority výsadní právo realizovat se ekonomicky v dotyčné oblasti bez ohledu na politickou mapu. De

8 Scott (1932)

9 Duhaime (2012)

10 Sánchez-Moreno Ellart (2013)

11 Právní ustanovení týkající se škod způsobených ztrátou převáženého zboží, např. z důvodu nutného odlehčení lodě v nouzi.

12 Ruschi (2008)

facto se vlastně jedná o historického předchůdce výlučných ekonomických zón. Těmito slovy tedy papež Mikuláš V. v bule *Romanus Pontifex* garantuje Portugalskému království exkluzivní přístup k oblastem západní Afriky na základě teze o záslužném přispění k šíření křesťanské víry:

„(...) *My dovolujeme výše jmenovanému králi Alfonsovi a jeho dědicům (...) nakupovat a prodávat jakékoliv věci a zboží a zásoby, jak uznají za vhodné, s jakýmkoliv Saracény a nevěřícími v dotyčných oblastech; a také může uzavírat jakékoliv kontrakty, transakce, smlouvání, koupě a jednání a přivážet libovolné komodity do míst těchto Saracénů a nevěřících, za předpokladu, že se nejedná o železné nástroje, stavební dřevo, lanoví, lodě ani žádné druhy zbrojí. (...)*“¹³

Další buly vydané papežem Alexandrem VI. o necelé půlstoletí později se již zabývaly spory o vymezení sfér vlivu mezi vzájemně soupeřícím Portugalskem a Španělskem (Kastílií). Nejvýznamnější je bula *Inter Caetera* z roku 1493, která garantovala španělskému trůnu právo plně rozhodovat o dalším osudu všech již objevených nebo v budoucnu objevených územích na západ od linie vedoucí od Arktidy k Antarktidě ve vzdálenosti sto leguas¹⁴ západně od Azorských a Kapverdských ostrovů. S výjimkou území, která by již spadala pod nadvládu některého křesťanského vládce v době před Vánoci 1492. Tato bula byla výchozím bodem pro další jednání mezi oběma státy, jež vedla k uzavření poměrně známé *smlouvy z Tordesillas*, jež byla ratifikována 7. června 1494. Ta posouvala hranici zájmových sfér na poledník procházející 370 leguas¹⁵ západně od Kapverd.¹⁶

Pokud tedy můžeme hovořit o jistých ideových předchůdcích výlučných ekonomických zón, pak je namístě zmínit i odpor, který vyvolaly u ostatních aktérů mezinárodního systému. Logicky se proti smlouvě z Tordesillas stavěly země, které se nepodílely na vzniku dohody, ale měly zájem o ekonomické využití nově objevených oblastí, jmenovitě Anglie, Francie a později Nizozemí. Tyto státy úmluvu o rozdělení světa ignorovaly. V pojednání právníků jako Alberico Gentili či Hugo de Groot, již byli ve službách zemí snažících se vstoupit do prostředí předem rozparcelovaného Španěly a Portugalci, se ne zcela náhodně objevuje apel na principy přirozeného práva a tyto principy, dle jejich výkladu, zajišťují každému svobodný obchod a neomezenou plavbu po moři.^{17,18} Tento typ sporu, založený na základě dvou proti sobě stojících argumentů –

13 Mikuláš V. (1455)

14 cca. 418 km

15 cca. 1 546 km

16 Davenport (1917)

17 Brown Scott (2002)

18 Ruschi (2008)

ve prospěch teritoriálního nároku, nebo za svobodný přístup – se nese problematikou až do současnosti. Jak je patrné např. v případě Jihočínského moře.

V moderní době lze sledovat počátky vývoje vedoucí k oficiálnímu ustanovení výlučných ekonomických zón již od začátku 20. století. Například na španělském Národním rybářském kongresu v roce 1916 zazněla argumentace požadující rozšíření teritoriálních vod na celé území pevninského šelfu.¹⁹ O dvacet let později v roce 1926 se zabývala komise expertů Společnosti národů dopadem poznatků z nových geomorfologických výzkumů šelfu na výklad mezinárodního práva.²⁰ V roce 1942 byla uzavřena smlouva mezi Venezuelou a Velkou Británií (zastupující Trinidad) o rozdělení podmořských částí (dno a podloží šelfu) *Parijského zálivu* arbitrární linií vedenou mimo hranice tehdejších teritoriálních vod.²¹

Avšak klíčovým momentem byl unilaterální výstup Spojených států prostřednictvím *proklamacie číslo 2667* prezidenta Harryho S. Trumana z 28. září 1945:²² *„Vzhledem k tomu, že vláda USA, vědoma si velké celosvětové poptávky po nových zdrojích ropy a dalších nerostů, zastává názor, že snahy o objevení a zpřístupnění těchto surovin by měly být podporovány. Vzhledem k tomu, že kompetentní odborníci soudí, že tyto zdroje se nachází pod některými místy kontinentálního šelfu mimo břehy Spojených států amerických, a zároveň se současným technologickým pokrokem je jejich využití již proveditelné, nebo se takovým již brzy stane. A vzhledem k tomu, že uznávaná jurisdikce nad těmito zdroji je požadována v zájmu jejich zachování a rozumného využití (...) A vzhledem k tomu, že je vláda USA toho názoru, že svěřit výkon práva nad přírodními zdroji v podloží a na dně kontinentálního šelfu do rukou přilehlého národa je rozumné a spravedlivé, protože využití těchto zdrojů je podmiňováno kooperací a ochranou ze břehu a protože kontinentální šelf může být považován za prodloužení pevniny pobřežního státu (...) poněvadž tyto zdroje jsou často tvořeny výběžky ložisek nacházejících se na území (daného státu)(...)Tudíž, já, Harry S. Truman, prezident Spojených států amerických, tímto vyhlášuji následující politiku USA (...) Vláda USA považuje přírodní zdroje pod volným mořem v podloží a na dně kontinentálního šelfu, pokud se stýká s pobřežím USA tak, jako by USA náležel, za podřízené jejich jurisdikci a kontrole. V případech, kde kontinentální šelf dosahuje k břehům jiného státu, nebo je sdílen s přilehlým státem, nechť je hranice vymezena Spojenými státy a dotyčným státem v souladu s principem*

19 League of Nations. (1926)

20 tamtéž

21 Young (1948)

22 Nandan (1987)

*spravedlnosti. Charakter širých vod nad kontinentálním šelfem a právo na svobodnou a ničím nebráněnou mořeplavbu nejsou v žádném směru tímto ovlivněny.*²³

Toto prohlášení již obsahuje všechny rysy moderního přístupu k problematice nároků na suroviny v určitých oblastech mořského dna. Za prvé zde stát nárokuje přírodní bohatství mimo limity dané teritoriálními vodami daného státu, tedy na volném moři. Za druhé limituje svoje požadavky pouze na utilizaci daných surovin, nikoliv na samotný prostor, tedy neutralita vod z hlediska námořní dopravy a pohybu obecně je nedotčena. Tato politika Spojených států nevzbudila odpor ostatních zemí. Naopak mnohé další země v průběhu čtyřicátých a padesátých let vznesly podobné nároky. Právo přímořských států na svrchovanost nejen nad svým pevninským územím, ale i nad oblastí představovanou pevninským šelfem, bylo uznáno též Mezinárodním soudním dvorem.²⁴

Pro tuto problematiku se stává klíčovým pojmem právní vymezení *teritoriálních vod* a *pevninského* jiným slovem *kontinentálního šelfu*. Jejich v současnosti platné definice jsou zakotveny v *Úmluvě Organizace spojených národů o mořském právu* (dále „UNCLOS“ – United Nations Convention on the Law of the Sea²⁵), jež určuje na mezinárodní úrovni veškerá pravidla týkající se lidské činnosti na všech světových mořích.

Teritoriálními či výsoštnými vodami se rozumí dle UNCLOS oblast sahající maximálně 12 námořních mil od *obvyklé základní linie*, což je čára daná dosahem vody při odlivu. V případech, kdy není možné určit obvyklou základní linii (např. kvůli přítomnosti říční delty), přechází se k *přímé základní linii*, která představuje určité geografické a geometrické zjednodušení skutečné pobřežní čáry.²⁶ Dnes většina států právo na dvanáctimílovou šířku teritoriálních vod využívá a prosazuje. Výjimky tvoří: Řecko (6 mil); Jordánsko (3 míle); Turecko (6 mil v Egejském moři) a Togo (30 mil).²⁷ Peru, Somálsko, Salvador, Ekvádor a Benin pak shodně tento koncept zcela neuznávají a nárokují si jako teritoriální vody plnou oblast šelfu do 200 námořních mil od břehu.²⁸ Teritoriální vody jsou považovány za svrchované území daného státu, ovšem určitou odchylkou je povinnost vlastníka těchto vod garantovat plavidlům ostatních států právo *pokojného proplutí*. Jeho obecná definice zní: „*Proplutí je pokojné, pokud není škodlivé*

23 Truman (1945)

24 Cavnar (2009)

25 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982)

26 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part II Territorial sea and Contiguous zone*

27 United Nations (2011) *Table of claims to maritime jurisdiction*.

28 tamtéž

míru, pořádku a bezpečnosti pobřežního státu“.²⁹ Přesná pravidla určující zda se jedná o pokojné proplutí či nikoliv jsou obsažena ve smlouvě UNCLOS. Například aktivity jako rybolov, jakýkoliv výzkum nebo průzkum a vzlet letounů či vrtulníků nejsou považovány za pokojné proplutí a dotčený stát má právo zasáhnout.

Jednotná definice pevninského šelfu neexistuje. Geologové jej definují obecně jako „*část okraje kontinentu, jenž se nachází mezi pobřežní linií a počátkem pevninského svahu, nebo nelze-li počátek svahu přesněji určit, tvoří od pobřeží vzdálenější hranicí šelfu místo s hloubnicí*³⁰ *přibližně mezi 100 až 200 metry.*“³¹ Z hlediska smlouvy UNCLOS rozhoduje o určení šelfu v současnosti spíše rámeček mezinárodního práva a zvyklostí než skutečné geologické údaje.³² Samotná úmluva ho určuje takto: „*Kontinentální šelf přímořského státu se sestává z mořského dna a podloží podmořských oblastí, které přesahují jeho teritoriální vody prostřednictvím přirozeného prodloužení jeho pevninského území až k vnější hraně kontinentálního okraje*³³, *nebo do vzdálenosti 200 námořních mil*³⁴ *od základní linie, od níž je měřena šíře teritoriálních vod, v případech, kdy vnější hrana kontinentálního okraje nedosahuje této vzdálenosti.*³⁵ Nejzazší hranicí šelfu je dle UNCLOS vzdálenost 350 námořních mil³⁶ od základní linie, nebo 100 námořních mil³⁷ od hloubnice 2 500 metrů.³⁸

Konečně nynější pojetí ekonomických státních zájmů na otevřeném moři mimo teritoriální vody je definováno v mezinárodním společenství pojmem *Exkluzivní/Výlučná ekonomická zóna* (dále „EEZ“). Jeho uvedení do prostředí mezinárodního práva bylo nevyhnutelným důsledkem dalších unilaterálních nároků po vzoru Trumanovy proklamace. Prvními takovými státy byly Chile a Peru, které vyhlásily (23. června; resp. 1. září 1947) suverénní nárok na podmořská území a veškerá v nich se vyskytující bohatství bez ohledu na hloubku, do vzdálenosti 200 námořních mil od břehu.³⁹ Tato „magická hranice“ údajně vychází z vytyčení neutrálního pásma chránícího u pobřeží obou Amerik v období druhé světové války před nebezpečím

29 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part II Territorial sea and Contiguous zone*

30 Hloubnice (izobáta) je čára spojující na mapě místa se stejnou hloubkou.

31 United Nations. (2012). *The definition of the continental shelf and criteria for the establishment of its outer limits*

32 Colson (2003)

33 Kontinentálním okrajem se rozumí dohromady kontinentální šelf, kontinentální svah a kontinentální úpatí. Hranice kont. okraje koresponduje s předělem mezi silnou pevninskou kůrou a tenčí oceánskou kůrou.

34 370,4 km

35 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part VI Continental shelf*

36 648,2 km

37 185,2 km

38 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part VI Continental shelf*

39 Nandan (1987)

případných operací německé Kriegsmarine, v návaznosti na Panamskou deklaraci z roku 1939. U chilského pobřeží mělo toto neutrální pásmo být široké právě 200 námořní mil.⁴⁰ Tudíž stanovení této hranice, v dnešní době v celosvětovém rozsahu, je čistě arbitrární záležitostí bez ohledu na jakékoliv geologické či hydrografické rysy. Další státy začaly přistupovat k vymezení námořních teritorií po vzoru Chile a Peru, což v důsledku nevyhnutelně vedlo až k zahájení *Třetí konference Organizace spojených národů o mořském právu* v roce 1973 v New Yorku⁴¹, která měla vytvořit mezinárodně platnou shodu norem. Výsledkem těchto jednání je text *Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu*, jež byla přijata na konci konference v roce 1982 v Montego Bay. Úmluva se sestává z 320 článků a 9 příloh. V platnost vstoupila o 12 let později 16. listopadu 1994.⁴² Do dnešního dne smlouvu podepsalo 157 států a ratifikovalo 166.⁴³

Klíčovou sekcí UNCLOS pro EEZ je část pátá, v níž je definováno, že: „*Výlučná ekonomická zóna je oblast nacházející se za pobřežním mořem a k němu přilehlá, která podléhá zvláštnímu právnímu režimu (...) Ve výlučné ekonomické zóně má pobřežní stát: (a) svrchovaná práva za účelem průzkumu a využívání přírodních zdrojů, ať živých či neživých, mořského dna a podzemí a vod nad nimi ležících, jejich uchování a hospodaření s nimi, a svrchovaná práva, pokud jde o jiné činnosti týkající se hospodářského průzkumu a využívání zóny, jako je výroba energie pomocí vody, proudů a větrů*“.⁴⁴ Nicméně ostatní státy mají v rámci cizí EEZ právo svobodné plavby, přeletu, či pokládky podmořských kabelů a potrubí atd. Dále dle úmluvy platí: „*Výlučná ekonomická zóna nesmí být širší než 200 námořních mil od základních linií, od nichž se měří šíře pobřežního (teritoriálního) moře*“.⁴⁵

Případná řešení mezistátních sporů v právech, jurisdikci nebo vytyčení výlučných ekonomických zón jsou v rámci páté části UNCLOS pojednávána jen obecně a celkově je tato problematika odkázána k části *XV. – Urovnávání sporů*. Samozřejmě se nemusí jednat pouze o spory týkající se EEZ, ale mohou se vztahovat i k jiné části Úmluvy. V této pasáži je dohodnuto, že konflikty musí být urovnány v souladu se smyslem OSN jen mírovými prostředky. Zároveň jsou upřednostňovány jakékoliv pokojné mechanismy odsouhlasené všemi zúčastněnými aktéry sporu (například dvoustranná dohoda) před ostatními postupy vyplývajícími dále z textu Úmluvy. Pro

40 Nandan (1987)

41 United Nations. (1998). *The United Nations Convention on the Law of the Sea (A historical perspective)*

42 United Nations. (2013) *United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982*.

43 United Nations. (2013) *Status of the United Nations Convention on the Law of the Sea*

44 United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part V Exclusive Economic Zone*

45 tamtéž

případy, kdy se na postupu urovnání konfliktních nároků zainteresované státy nedohodnou, nebo selže-li smírčí řízení, přináší UNCLOS pro své signatáře východisko v podobě soudních institucí, dle vlastní volby účastníků sporu. Jsou to tyto: *Mezinárodní tribunál pro mořské právo; Mezinárodní soudní dvůr; arbitrážní tribunál ustavený v souladu s Přílohou VII; zvláštní arbitrážní tribunál ustavený v souladu s Přílohou VIII pro jednu nebo více kategorií sporů tam zmíněných.*⁴⁶ Rozhodnutí těchto orgánů jsou konečná a závazná. Strany sporu mají povinnost se těmto rozhodnutím podrobit, nicméně tyto výsledné verdikty tribunálů jsou platné pouze pro dotyčné strany a konkrétní spor.

Jak dokazuje praxe, lze v podstatě značnou část světových moří mimo středovou plochu oceánů rozčlenit beze zbytku na jednotlivé výlučné ekonomické zóny.⁴⁷ V mnoha případech jsou protilehlá pobřeží od sebe vzdálena i daleko méně než teoretických 400 námořních mil, jež by v ideálních podmínkách zajišťovaly vymezení dvou protějších EEZ bez oblasti překryvu. Jinde hrají klíčovou roli ostrovy, které představují faktor radikálně posunující základní linii pro výpočet rozsahu EEZ. Řadě ostrovů je přiřknuta zóna o ploše násobně větší než je celková rozloha souše dotyčného ostrova. Je tedy zřejmé, že na řadě míst světa nelze bez dohod mezi zainteresovanými pobřežními státy dosáhnout kompromisního rozdělení na jednotlivé zóny.

⁴⁶ Institut zvláštní arbitráže se týká: rybolovu; ochrany a uchování mořského prostředí; mořského vědeckého výzkumu; plavby, včetně znečišťování z plavidel a shazování odpadů

⁴⁷ Flanders Marine Institute

2.2 Jihočínské moře

Jihočínské moře se rozprostírá v jihovýchodní Asii jako okrajové moře Tichého oceánu. Přímý přístup k jeho vodám má devět států – Čína, Tchaj-wan, Vietnam, Filipíny, Malajsie, Indonésie, Kambodža, Brunej a Thajsko. V tomto regionu se též nachází městský stát Singapur a zvláštní správní oblasti Hongkong a Macao.⁴⁸ Do Jihočínského moře ústí mezi Indonésií a Malajsií *Malacký průliv* (leží zde i Singapur), který je jednou z nejfrekventovanějších a nejdůležitějších dopravních tepen na světě. Patří spolu s *Bab-al-Mandab* a *Hormuzským průlivem* mezi tři vodní cesty, kterými prochází téměř veškerá světová lodní doprava.⁴⁹ Jižněji, mezi indonéskými ostrovy, se nacházejí průlivy *Sundský* a *Lombocký*, jež jsou využívány loděmi s příliš hlubokým ponorem na to, aby mohly bezpečně proplout Malackou úžinou (vyšší třída než *Malaccamax*, která je limitována do hloubky 25 metrů⁵⁰). Tyto lodě pak pokračují opět do Jihočínského moře.⁵¹ Pro ilustraci: podle odhadů proplulo v roce 2010 Malackým, Sundským nebo Lombockým průlivem 117 000 plavidel se souhrnnou nosností 4,7 miliard metrických tun, přičemž Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) odhadla celosvětovou kvantitu námořního obchodu ve zmíněném roce na 8,4 miliard tun. Tedy více než polovina nákladu prošla skrze tyto námořní trasy.⁵² Z hlediska energetické bezpečnosti rychle rostoucích či rozvinutých asijských ekonomik představují tyto klíčové lodní cesty také nejkratší námořní spojenci mezi státy produkující ropu a zemní plyn v oblasti okolo Perského zálivu a konzumenty těchto surovin v Asii.

Jihočínské moře zdaleka není jen transportní trasou pro energetické suroviny, ale i jejich přímým zdrojem. Řada okolních států zde intenzivně těží fosilní paliva. Krajním případem je drobný sultanát Brunej. Tento stát nacházející se na severním pobřeží ostrova Kalimantan (Borneo) je význačným producentem a exportérem ropy i zemního plynu (45. místo na světě v těžbě ropy; 37. místo v těžbě zemního plynu; hlavní ložiska *Southwest Ampa* a *Champion* přispěla značnou měrou k celkové produkci Bruneje 141 000 bd v roce 2012.⁵³ Jako vedlejší produkt ložisek bylo za rok 2011 získáno 439 miliard kubických stop plynu). Příjmy z těžbařského odvětví tvoří odhadem dvě třetiny

48 CIA – The World Factbook

49 Nincic (2009)

50 Maritime Connector. Malaccamax.

51 EIA. (2013) South China Sea

52 tamtéž

53 2B1st Consulting. (2013). Brunei shell petroleum evaluates options for geronggong development

brunejského hrubého domácího produktu a těžba plynu zajišťuje takřka veškerou tamější výrobu elektřiny.⁵⁴ V Jihočínském moři dobývá suroviny také Čína, která zaujímá jedny z horních příček srovnávacího žebříčku (4. místo v těžbě ropy; 6. místo v těžbě plynu). Okolo 15 % z celkově vytěžené čínské ropy pochází z mořských vrtů⁵⁵ (v této oblasti např. nové ložisko *Liwan 3-1-2* s předpokládanou výnosností 150 milionů kubických stop plynu denně⁵⁶ či ropné naleziště *Liuhua 11-1* s produkcí 23 000 bd⁵⁷). Dalšími státy v pořadí jsou Indonésie (20. místo ropa; 11. místo plyn – v Jihočínském moři ložisko *Gajah Baru*, 100 milionů kubických metrů plynu denně od roku 2011⁵⁸, *Langsa Oil Pool* s odhadovanými celkovými vytěžitelnými zásobami 13 milionů barelů ropy⁵⁹), Malajsie (27. místo ropa; 12. místo plyn – konglomerát ropných polí *Gumusut-Kakap* s plánovanou produkcí 135 000 bd či plynové naleziště *Kebabangan* s projektovanou těžební kapacitou až 825 milionů kubických stop denně⁶⁰), Vietnam (34. místo ropa; 45. místo plyn – plynové ložisko *Lan Do* má předpokládaný maximální výkon 175 milionů kubických stop denně⁶¹, ropné pole *Te Giac Trang* pak plánovanou vrcholnou kapacitu až 95 000 barelů za den⁶²). V menší míře těží tyto zdroje také Filipíny (67. místo ropa; 53. místo plyn) a Thajsko (34. místo ropa; 45. místo plyn).⁶³

Jihočínské moře je i důležitou oblastí zajišťující zdroje obživy pro okolní státy prostřednictvím rybolovu. Na prvním místě je bezesporu Čína, jejíž vliv v tomto odvětví má globální rozměr a dalece předčí měřítka tohoto regionu. V roce 2009 čínská rybářská produkce tvořila 34 % celosvětové s podílem 16,78 % celkového světového úlovku. Zároveň je Čína zodpovědná za 60 % světové akvakulturní výroby. Podle údajů z roku 2012 zaujímá Čína první příčku mezi exportéry ryb.⁶⁴ Podíl rybolovu na HDP zemědělského sektoru Číny vzrostl z 1,6 % v roce 1978 na hodnotu 9,3 % v roce 2010.⁶⁵ Samozřejmě tato čínská expanze se bezprostředně týká i ostatních zemí v regionu, protože obecně v asijské stravě pochází až 30 % živočišných proteinů z vodních živočichů.⁶⁶ Například sousední Vietnam patří mezi deset největších světových

54 EIA. (2013, březen). *Brunei*.

55 EIA. (2013, duben 22). *China*

56 Offshore-technology. *Liwan 3-1 gas field, South China Sea, China*.

57 Rigzone. (2007, srpen 29). *Cnooc restarts production at Liuhua oilfield*.

58 Offshore-technology. *Gajah baru field, Indonesia*.

59 Offshore-technology. *Langsa oil pool, Straits of Malacca, Indonesia*.

60 Offshore-technology. *Kebabangan gas field, Malaysia*.

61 Offshore-technology. *Lan do offshore gas field, Nam Con Son basin, Vietnam*.

62 Offshore-technology. *Te Giac Trang oilfield, Cuu Long basin, Vietnam*.

63 Znovu veškerá pořadí států v produkci jsou údaje EIA za rok 2012 <http://www.eia.gov/countries/>

64 Zhang, H. (2012)

65 Ministry of Agriculture Bureau of Fisheries

66 WorldFish. (2014)

exportérů ryb⁶⁷ (4. místo v roce 2012⁶⁸). Příjmy z rybolovu tvořily v roce 2006 okolo 6,1 % vietnamského HDP a od devadesátých let jsou úlovky třetím nejčastějším exportním artiklem.⁶⁹ Podobně významný je lov ryb i na Filipínském souostroví. V roce 2001 byly Filipíny jedenáctou zemí v produkci ryb, podílející se 2,2 % na světové produkci.⁷⁰ Rostoucí množství zkonsumovaných ryb v Číně a klesající populace lovených druhů v pobřežních vodách vede k přesunu rybářských flot z teritoriálních vod do vzdálenějších oblastí exkluzivních ekonomických zón. To sebou logicky přináší tlak na uhájení národních zájmů a podporu vlastních rybářů a projevuje se vzrůstajícím napětím na sporných námořních území.⁷¹ Za určitých okolností mohou být potenciálním spouštěčem konfliktů právě rybářská loviště a nikoliv naleziště fosilních paliv, jak poskytují dobrý příklad níže zmíněné „*Tresčí války*“ v Evropě.

Jádrem sporu o vytyčení exkluzivních ekonomických zón v Jihočínském moři jsou *Spratlyho* a *Paracelské* ostrovy. Jedná se o dva soubory ostrůvků, atolů, korálových útesů a mělkých lagun. Severně ležící Paracelské ostrovy tvoří cca 130 útvarů roztroušených na ploše přibližně 15 000 km², ovšem jejich celkový povrch čítá pouhých cca 7,75 km². Nejvyšší bod se nachází 14 metrů nad mořem na *Rocky Island*.⁷² V jižní části Jihočínského moře pak leží *Spratlyho* ostrovy sestávající se ze 170 pojmenovaných geografických útvarů rozmístěných na území o rozloze 250 000 km².⁷³ Celková plocha ostrůvků je méně než 5 km², přičemž nejvyšší místo je ve výšce 4 m.n.m na *Southwest Cay*.⁷⁴

Prvotním problémem, který se zároveň bezprostředně týká veškerých dalších sporů, je již samotná geografická definice těchto přírodních oblastí. Například rozloha mořského území, na němž se nachází *Spratlyho* ostrovy, se v různých pramenech uvádí rozdílně: 528 000 km² ⁷⁵, vietnamské zdroje referují o 160 000 – 180 000 km², zatímco čínské autority uvádějí 800 000 km².⁷⁶ Ještě důležitějším faktorem z hlediska aplikace mezinárodního práva na místní problematiku je určení, zda se jedná o ostrovy nebo jen o skaliska. UNCLOS podává tuto definici: „1. *Ostrov je přírodou vytvořená oblast země obklopená vodou, která je při přílivu nad vodou. 2. S výjimkou ustanovení odst. 3*

67 Nguyen (2011)

68 Zhang, H. (2012)

69 Nguyen (2011)

70 FAO. (2005)

71 Zhang, J. (2011)

72 CIA – The World Factbook

73 Dzurek (1996)

74 CIA – The World Factbook

75 Prescott (1993)

76 Dzurek (1996)

stanoví se pobřežní moře, přilehlé pásmo, výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf ostrova v souladu s ustanoveními této Úmluvy, která se vztahují na jiná pevninská území. 3. Skály, které neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou existenci, nemají výlučnou ekonomickou zónu ani kontinentální šelf.⁷⁷ Pouze okolo šestatřiceti ostrůvků ve Spratlyho ostrovech ční nad hladinu v době přílivu. Ačkoliv je zbytek útvarů celoročně částečně nebo úplně ponořených, okolní státy se snaží z různých důvodů, mimo jiné i právních a politických, udržet na nich určité, často trvale obydlené, stavby a zařízení.⁷⁸ Pro ilustraci: na mělčině *Ayungin*, 105 námořních mil⁷⁹ od Filipín, se nachází od roku 1999 nepohyblivý pozůstatek po válečném plavidle *BRP Sierra Madre*⁸⁰ sloužící jako přístřešek filipínské pohraniční posádky.⁸¹

Počátky moderního sporu o územní rozdělení Jihočínského moře lze vysledovat do období na konci druhé světové války, kdy se z oblasti stáhly japonské a francouzské jednotky, ačkoliv jako neobývané území byly tyto ostrůvky cílem územních expanzí již v minulosti.⁸² V současné době vznáší nárok na vytyčení výlučných ekonomických zón zahrnujících z části nebo zcela také Spratlyho a Paracelské ostrovy Čínská lidová republika, Filipíny, Vietnam, Malajsie, Brunej a Tchaj-wan.⁸³ Odlišný výklad charakteru Spratlyho a Paracelských ostrovů v podstatě blokuje vymezení jakýchkoliv akceptovatelných hranic v Jihočínském moři. ČLR považuje útvary za ostrovy, které si zároveň nárokuje na základě historických pramenů. Tím pádem jsou tyto ostrovy výchozí souší pro vytyčení výlučné ekonomické zóny, jejíž rozsah v čínském podání víceméně kopíruje většinu rozlohy Jihočínského moře. Skrze stejné historické vazby opodstatňuje svůj nárok Tchaj-wan. Do určité míry se tedy jedná o projekci základního sporu mezi ČLR a Čínskou republikou o pozici legitimního reprezentanta Číny. Zároveň Tchaj-wan odvozuje svůj nárok z aktu obsazení ostrova *Tai ping/Itu Aba*, největší souše ze Spratlyho ostrovů, hned po skončení japonské okupace tohoto území, nepřetržitě pak od roku 1956.⁸⁴ Argumentace Vietnamu je do jisté míry analogickou k čínskému přístupu a opírá se o vlastní historickou interpretaci správy těchto území. Malajsie a Brunej shodně trvají na svých jednotlivých nárocích dle definice EEZ a pevninského

77 *Part VIII Regime of islands*. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. Montego Bay: United Nations. Zdroj: <http://www.mdcz.cz/NR/rdonlyres/C5FDC566-00AF-4CDE-93B9-23CCE8EAD81A/0/UNCLOSkompletn%C3%AD.pdf>

78 Dzurek (1996)

79 necelých 200 km

80 ex U.S.S. Harnett County

81 Himmelman (2013)

82 Tønnesson (2001)

83 Beckman, R. C., Townsend-Gault, I., Schofield, C., Davenport, T., & Bernard, L. (2013)

84 Furtado (1999)

šelfu podle UNCLOS. Filipíny vychází ve svém požadavku na část území Jihočínského moře jak z možností poskytovaných smlouvou UNCLOS, tak z poměrně svérázného konstruktů, kterým byl územní nárok filipínského občana Thomase Clomy. Cloma považoval oblast ostrovů z pohledu mezinárodního práva za nepodléhající vlastnictví žádného suverénního státu – tedy *terra nullius*, a proto zde jako objevitel tzv. *Kalayaanských ostrovů*⁸⁵ vyhlásil roku 1956 svůj vlastní mikrostát *Freedomland*.⁸⁶ Nakonec, i kvůli nátlaku vlády v Manile, předal v roce 1974 tento „státní útvar“ do rukou Filipínskému státu⁸⁷, který jej de jure přičlenil k vlastnímu území. Definitivně pak prostřednictvím *prezidentského výnosu číslo 1596* z roku 1978.⁸⁸

Spor vlekoucí se od konce druhé světové války se postupně profiloval s tím, jak se utvářela legislativa mezinárodního námořního práva a pochopitelně i politická asertivita a hospodářská aktivita aktérů, v případě ČLR asi nejmarkantněji. Důkazem relativní významnosti sporu je obsáhlá historie incidentů různého rozsahu, avšak nezdědká končících lidskými oběťmi. Také je důležité zmínit, že všechny účastnické státy jsou signatáři UNCLOS⁸⁹, s pochopitelnou výjimkou Tchaj-wanu, který od vyhlášení *rezoluce OSN číslo 2758* v roce 1971, není uznáván jako suverénní stát ani orgány OSN, ani většinou ostatních států.⁹⁰ Nemůže tedy z tohoto důvodu ratifikovat smlouvu UNCLOS, nicméně Tchaj-wanská politická reprezentace učinila kroky ke sblížení domácích právních norem týkajících se námořní problematiky s rámcem daným mezinárodním společenstvím.⁹¹

85 „Kalaya'an“ v překladu „Freedomland“

86 Severino (2011)

87 tamtéž

88 Presidential Decree no. 1596. (1978)

89 United Nations. (2013) Chronological lists of ratifications of, accessions and sucessions to the Convention and the related agreements

90 United Nations. (1971) Resolutions adopted by the General Assembly during its twenty- sixth session.

91 Beckman (2011)

2.3 Karibské moře

Karibské moře a Mexický záliv jsou okrajová moře Atlantského oceánu vyplňující prostor mezi Severní, Střední a Jižní Amerikou a leží převážně v tropickém a částečně subtropickém podnebném pásu. Obě tato moře spolu výrazně sousedí (jsou propojena Yucatánským průlivem, který má v nejužším místě šířku přes 200 km⁹²), a tvoří z hlediska politické geografie poměrně provázaný celek. Celý region je zároveň do určité míry svázaný kulturními a historickými vazbami, především koloniální a postkoloniální minulostí. V současné době omývají vody Karibského moře nebo Mexického zálivu břehy třiceti šesti státních útvarů, tedy samostatných zemí či zámořských teritorií jiných států.⁹³

Tři země v regionu s ohledem na těžbu uhlovodíků vyčnívají nad ostatními – USA (3. světová příčka v produkci ropy; 1. místo v plynu – v oblasti například podmořské ložisko *Thunder Horse* s produkcí 250 000 barelů ropy denně a 200 milionů standardních krychlových stop zemního plynu denně⁹⁴), Mexiko (8. místo ropa; 18. místo plyn – ložiska *Cantarell* produkující 400 000 bd⁹⁵ a *Ku Maloob Zaap* s 865,000 bd⁹⁶) a Venezuela (13. místo ropa; 27. místo plyn – např. zkoumané podmořské plynové pole *Perla* o předpokládané kapacitě 17 Tcf⁹⁷). V menší míře patří mezi další producenty fosilních surovin Kuba (61. místo ropa; 62. místo plyn), Kolumbie (23. místo ropa; 39. místo plyn) a Trinidad a Tobago. (46. Místo ropa; 21. místo plyn).⁹⁸ Samozřejmě produkce uhlovodíků není u zmiňovaných zemí zdaleka omezená pouze na zdroje těžené v moři.

Rybolov je v karibské oblasti významný spíše v měřítku menších regionálních pobřežních lovišť, než velkých průmyslových rybolovů zpracující produkty na export. Vzhledem k tomu, že vodstva Karibiku nejsou tak bohatá na lovné druhy ryb a většina místních států nemá velké rybářské flotily a ryby spíše dováží, nepředstavují tedy až tak významný společenský a ekonomický faktor ve sporech o námořní teritoria.⁹⁹ Výjimku tvoří ze statistického pohledu Spojené státy, které provozovaly bohatý rybolov v Mexickém zálivu, jenž je ale geograficky a biologicky závislý na ústí velkých řek na

92 Encyclopedia Britannica

93 CIA – The World Factbook.

94 BP (2013)

95 Rodriguez (2012)

96 A Barrel Full (2013)

97 17 trilionů kubických stop – SubseaIQ (2013)

98 Všechna pořadí států v produkci jsou údaje EIA za rok 2012. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/>

99 Roth (2013)

pobřeží Luisiany tedy mimo jakékoliv sporné oblasti. Navíc se tento sektor ještě stále vzpamatovává z následků ropné havárie na plošině *Deepwater Horizon*.¹⁰⁰ Ani v případě Mexika netvoří rybolov klíčovou součástí hospodářství a téměř polovina úlovků pochází z federativních států Sinaloa a Sonora na opačné straně kontinentu ve vodách Pacifiku.¹⁰¹

Širší oblast Karibiku je samozřejmě vzhledem k zaměření této práce i dějištěm několika sporů o nevyjasněné hranice námořních teritorií. Z hlediska vytyčení výlučných ekonomických zón se jedná o tyto sporné hranice a území: Venezuela a Kolumbie – souostroví *Los Monjes*¹⁰²; Nikaragua a Kolumbie – ostrovy *San Andres* a *Providencia*¹⁰³; USA a Mexiko – východní a západní „*doughnut hole*“ (nevyjasněné oblasti na společné hranici EEZ obou států¹⁰⁴, prozatím řešené moratoriem na těžbu¹⁰⁵) a sporná existence ostrova *Bermeja*, který je zobrazen na mapách španělských kartografů z 16. století, ale dnes jej není možné lokalizovat ani pomocí satelitních snímků a hydrografických měření.¹⁰⁶ Dále se jedná o spory o ostrovy *Navassa* a *Aves*. *Aves* si nárokuje Venezuela navzdory odporu Dominiky.¹⁰⁷ Ostrov *Navassa* je pak považován za državu USA, ačkoliv s tímto přístupem nesouhlasí Haiti.¹⁰⁸ Do problematiky je též možno zahrnout spor mezi Venezuelou a Trinidadem o vymezení teritoriálních vod v průlivu (skaliska *Patos* a *Soldado*) mezi těmito dvěma státy. Výše zmíněné územní spory nejsou pochopitelně vyčerpávajícím výčtem všech podobných střetů mezi státy této oblasti, ale poskytují rámec pro zobrazení existujících obtíží s jasným a všeobecně přijímaným vymezením nároků na určité námořní oblasti. Podstatným faktorem z hlediska mezinárodního práva je skutečnost, že z výše jmenovaných států USA, Venezuela a Kolumbie dosud nepodepsaly Úmluvu OSN o mořském právu.¹⁰⁹ Společným jmenovatelem je klíčová role často velmi drobných ostrůvků a souší s nepoměrně rozsáhlým dopadem na šíři a dosah hranic nárokovaných teritorií. Podobný vztah lze vysledovat i v Jihočínském moři (viz výše). Například ostrůvek *Aves* je považován Venezuelou za součást jejího státního území a tedy jeho břehy jsou základní linií pro vymezení námořních teritorií, ačkoliv Dominika

100Smith (2013)

101Rhoda & Burton (2012)

102Martín (2006)

103Griffith (2004)

104Rhoda & Burton (2010)

105tamtéž

106Smallman (2012)

107Collins

108Griffith (2004)

109United Nations. (2013) Chronological lists of ratifications of, accessions and sucessions to the Convention and the related agreements.

nepovažuje tento přírodní útvar za ostrov. Argumentuje dle textu UNCLOS, že: „*Skály, které neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou existenci, nemají výlučnou ekonomickou zónu ani kontinentální šelf*“¹¹⁰ Vzniká tím ovšem poměrně paradoxní situace. Stát, který nerespektuje *de jure* Úmluvu OSN o mořském právu – Venezuela, jež není signatářem úmluvy – *de facto* aplikuje práva ve smlouvě obsažená, tedy nárok na EEZ. Navíc tento svůj právní nárok uplatňuje na základě zpochybnitelného výkladu UNCLOS.

¹¹⁰United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part VIII Regime of islands*

2.4 Severní moře

Na opačné straně Atlantského oceánu se nachází Severní moře. Jedná se o okrajové šelfové moře s převážně mírným až subpolárním podnebím, na jehož březích leží státy: Velká Británie, Francie, Belgie, Nizozemsko, Německo, Dánsko a Norsko. Z geografického hlediska je Severní moře ohraničeno souostrovími Shetlandy a Orkneje ležícími mezi Skotskem a Norskem, ale pro potřeby této práce je do pojmu Severní moře zahrnuta i oblast Islandu. Důvodem je, že vztahy určující rozdělení mořských oblastí mezi státy v Severním moři, přilehlém Atlantiku a v Norském moři, jež se nalézají mezi Islandem a Norskem, jsou s Islandem natolik svázané, že je nelze pominout. Navíc je Island historicky a kulturně velmi propojený se Skandinávií a tedy Evropou jako takovou. Tím pádem by toto připojení k Severnímu moři pro účely politického výzkumu, navzdory čisté geografii, nemělo v praxi vytvářet žádný umělý konstrukt záměrně deformující výsledky analýzy. Naopak Francie, ač je obecně významnou zemí v mezinárodní politice a čisté geograficky náleží prostřednictvím části pobřeží k severomořským státům, není do této práce zahrnuta, protože její část pobřeží Severního moře je velmi krátká, nenárokuje si ve zdejším regionu žádné výlučné ekonomické zóny a ani nefiguruje či v minulosti nefigurovala v žádném sporu o severomořská teritoria.

Také pro vyspělé evropské ekonomiky je výhodné alespoň část své spotřeby fosilních paliv pokrývat vlastními zdroji. Mezi státy významně využívající uhlovodíky z oblasti Severního moře můžeme zařadit: Velkou Británii (19. světová příčka v produkci ropy; 20. místo v plynu – v oblasti například ropné pole *Buzzard* s produkcí 200 000 až 220 000 barelů ropy denně¹¹¹ a plynové ložisko *Breagh* s plánovanou těžbou 4 miliony krychlových metrů zemního plynu denně¹¹²), Norsko (14. místo ropa; 7. místo plyn – pro ilustraci velká severomořská naleziště: již uzavřené *Frigg* se 16,5 milionů m³ plynu za rok, *Troll* se 38 000 bd ropy a okolo 120 milionů krychlových metrů plynu denně¹¹³, či nové *Johan Sverdrup* s předpokládanými 120 000 až 200 000 bd¹¹⁴), Nizozemí (59. místo ropa; 10. místo plyn – např. těžba v podmořském ropném ložisku *de Ruyter*, na vrcholu přibližně 18 500 bd¹¹⁵), v menší míře pak i Dánsko (38. místo ropa; 46. místo plyn) a Německo (41. místo ropa; 37. místo plyn)¹¹⁶. Novým faktorem,

111 Offshore-technology. *Buzzard field*

112 Offshore Energy Today (2013, říjen 14). *Production starts from Breagh gas field.*

113 Offshore Energy Today. *Troll West, Norway.*

114 Offshore Energy Today. *Johan Sverdrup field, North sea, Norway.*

115 Monchuk (2006)

116 Opět veškerá pořadí států v produkci jsou údaje EIA za rok 2012 <http://www.eia.gov/countries/>

který se může v budoucnu na mapě objevit, je případný rozvoj těžby uhlovodíků ve vodách nárokových Islandem. Tento ostrovní stát sice v současné době žádnou ropu či zemní plyn neprodukuje, ale spekuluje se o využití předpokládaných ložisek, která jsou v současnosti prozkoumávána. Geologický průzkum ve vodách Islandu je také svým způsobem odezva na dopad ekonomické krize islandského bankovního sektoru a hledání nové koncepce hospodářství tohoto ostrova.¹¹⁷

Je ovšem nutno zmínit, že pořadí v celosvětovém žebříčku těžby je relativní vzhledem k regionálnímu i globálnímu významu, protože například Dánsko je jedinou zemí v EU vyvážející ropu¹¹⁸ a naproti tomu Norsko je největším evropským producentem ropy a zároveň druhou zemí na světě, co se exportu zemního plynu týká.¹¹⁹ Tudíž celkový efekt těžařského odvětví na strukturu hospodářství daných zemí se může velmi různit. Někde se jedná o exportní artikl, jako v případě Norska či Dánska, jinde slouží pouze k umenšení závislosti na cizích dodavatelích fosilních paliv a tím pádem k zajištění větší energetické bezpečnosti.

Region Severního moře má pochopitelně i svůj význam jako oblast rybolovu. Státy jako Dánsko, Norsko, Velká Británie či Island mají poměrně velmi rozvinutý sektor rybářského průmyslu a patří dlouhodobě mezi země podílející se značnou měrou na celosvětovém výlovu ryb.^{120,121} Ačkoliv jsou stavy jednotlivých druhů ryb rok od roku různé a počty některých druhů v této oblasti, jako například tresek, jsou stále považovány za příliš nízké pro udržitelný rybolov^{122,123}, patří rybářství mezi klíčové aktivity provozované na území Severního moře.

Podobně jako jinde ve světě i v tomto případě rozvoj průmyslového využití Severního moře úzce souvisel a stále souvisí s vytyčením jasně definovaných zón, ve kterých platí nároky dotyčných států na přednostní čerpání surovin. Protože ani Severní moře a území jeho kontinentálního šelfu nelze vzhledem k relativně malé rozloze vodní plochy a dlouhému pobřeží rozdělit na jednotlivé výlučné zóny tak, aby se v rámci maximálních mezinárodně uznaných limitů nepřekrývaly, bylo nutné tyto hranice ustanovit v souladu s nároky ostatních přímořských států. Významným příkladem sporu jsou tzv. *Případy kontinentálního šelfu Severního moře*¹²⁴. Podstatou tohoto sporu byl nesouhlas Německé spolkové republiky s vymezením hranice kontinentálního šelfu

117Gardiner (2013)

118Jacobsen (2010)

119Profil Norska <http://www.eia.gov/countries/>

120FAO. (2010)

121UNEP Regional Seas Reports and Studies No. 181. (2006)

122Fisheries.no. (2013, březen 19)

123Smith (2004)

124 V originále: The North Sea Continental Shelf cases

s ohledem na to, že charakter německého pobřeží umožňoval získat dle článku 6. *Ženevské konvence o kontinentálním šelfu* z roku 1958¹²⁵ pouze nepoměrně menší část šelfu než sousednímu Dánsku a Nizozemí. To je dáno tím, že šestý článek definuje postup pro určení hranic šelfových území takto: „*V případě chybějící dohody a pokud není ospravedlnitelná jiná hraniční linie kvůli zvláštním okolnostem, pak nechť je hranice určena aplikací principu ekvidistance vycházející z nejbližších bodů základní linie, od které je měřena šíře teritoriálního moře každého dotyčného státu.*“¹²⁶ Zatímco německé pobřeží Severního moře má konkávní (prohnutý) tvar, průběh dánské a nizozemské pobřežní linie je spíše konvexní (vystouplý), a tím pádem při uplatnění principu ekvidistance získávají tyto dva státy při vymezení hranic přirozeně výhodu. Druhým, ještě důležitějším sporem, byly tzv. „*Tresčí války*“¹²⁷ představující sérii významných konfliktů mezi Velkou Británií a Islandem (částečně v první fázi i s Norskem) o vymezení rybářských revírů. Konflikty se objevily počátkem 50. let a ve třech fázích trvaly až do druhé poloviny 70. let.¹²⁸ Průběh jednotlivých úseků tresčích válek je poměrně úzce spojený s vývojem normy určující vymezení teritoriálních vod a výlučných ekonomických zón. Míra závažnosti konfliktu vyplývá z faktu, že došlo k nasazení části ozbrojených složek a námořních sil obou zemí, které v té době byly ve spojeneckém svazku v rámci paktu NATO. Dle oficiálních záznamů naštěstí nevedla kampaň cílených námořních obstrukcí a sabotáží poměrně překvapivě k žádným ztrátám na životech, ačkoliv Island tvrdí, že nepřímým následkem taranování jedné z jeho lodí byl při nehodě usmrcen jeden člen posádky.¹²⁹ Celkové rozměry konfliktu vyjdou najevo při zvážení strategické pozice Islandu pro NATO v kontextu probíhající Studené války. Pro úplnost je podstatné zmínit i spor o skalisko *Rockall*, jež leží cca 400 km severozápadně od Irsku směrem k Islandu. Geograficky tedy tento vrchol podmořské sopky nespadá zcela do širšího regionu Severního moře, avšak skrze místní teritoriální vazby se stal ohniskem sporu mezi regionálními aktéry – Velkou Británií, Irskem, Dánskem (skrze vlastnictví Faerských ostrovů) a Islandem. Důvodem jsou kromě rybářských revírů i předpokládané zásoby fosilních paliv pod mořským dnem.¹³⁰ V roce 1955 učinila Velká Británie krok k anektování *Rockall*, ovšem z naprosto odlišných důvodů.¹³¹ Ostrůvek se nacházel v dosahu plánované námořní střelnice na Hebridách

125United Nations. (1958) Convention on the continental shelf.

126tamtéž

127V originále: The Cod Wars

128The National Archive. The Cabinet Papers 1915-1983 The Cod Wars

129Keesing's Record of World Events. (1973)

130Daněk (2011)

131BBC News. (2013) 1955: Britain claims Rockall

a britská vláda se obávala, že by mohl být zneužit agenty cizích zemí k pozorování a vyhodnocování testů raketových střel Corporal. Touto okolností se Rockall stal de facto poslední teritoriální expanzí Britského impéria.¹³² Nicméně akt připojení ke Spojenému království ostatní zainteresované státy neuznaly. Podle definice pevninského šelfu dle UNCLOS mají všechny zúčastněné státy nárok na potenciální ložiska suroviny v podloží tohoto skaliska.

V neposlední řadě je při posuzování regionu jednou z určujících okolností fakt, že všechny státy ležící při březích Severního moře jsou signatáři Úmluvy OSN o mořském právu.

¹³²MacDonald (2006)

3 Teoretický a metodologický rámec

V této části práce jsou na následujících řádcích definovány jednotlivé proměnné a následně jim v další kapitole přiřazeny hodnoty vyplývající z analýzy dané situace, která je primárně zaměřená na časově co nejbližší minulost (v jakém rozsahu jsou relevantní data k dispozici), samozřejmě ovšem s důkladným přihlédnutím k historickému vývoji, který vedl k současné situaci v konkrétním parametru. Koncepce práce vychází z jedné závislé proměnné a šesti nezávislých proměnných volně rozdělených po dvojicích do třech kategorií korespondujících s teoretickými přístupy. Tedy s realismem: „*Shromažďování moci je základním cílem aktérů mezinárodních vztahu. (...) Mezi aktéry MV neustále vládne nepřátelství či rivalita. Trvalá spolupráce ani trvalý mír nejsou možné. (...) Nejvýznamnějšími aktéry MV jsou státy. Na státy je třeba se dívat jako na racionálně jednající aktéry.*“¹³³

S liberalismem: „*Zpochybnění role státu jako výlučného aktéra MV. Liberálně-idealistické přístupy zdůrazňují roli mezinárodních institucí, vnitrostátních subjektů, firem, veřejného mínění a jednotlivců. (...) Chápání MV v mnoha dimenzích, z nichž dimenze politicko-bezpečnostní nemusí být vždy rozhodující. Jedná se zejména o dimenzi hospodářskou, normativní, etickou, kulturní či technologickou.*“¹³⁴

A konstruktivismem: „*Realita MV je sociální konstrukcí vytvářenou a udržovanou prostřednictvím diskurzu a praxe aktérů MV.*“¹³⁵

První dvě proměnné vycházející z realismu, přisuzující důvody sporů o mořská teritoria snahou maximalizovat mocenské postavení či alespoň pokusem o získání a udržení si relativní nadřazenosti. další dvě proměnné podle teorie liberalismu, skrze jejíž vidění světa lze přisoudit příčiny eskalace sporu absenci mezinárodní kooperace. Dvě konstruktivistické proměnné, podle nichž jsou politická rozhodnutí dotyčných aktérů ve vleku zažitých historických struktur vnímání ostatních účastníků sporu a společensky očekávaných rámců jednání. Pro určení klíčové proměnné jsou užity Millovy metody. „*Jedná se o pět metod induktivního usuzování popsanych filozofem Johnem Stuartem Millem v roce 1843 v knize Systém logiky. Tři z těchto metod, metoda shody, metoda rozdílu a metoda sdružených změn byly poprvé popsány Avicennou v roce 1025 v knize Zásady medicíny. Zbývající dvě metody, metoda shody a rozdílu a metoda zbytku byly doplněny Millem.*“¹³⁶

133Drulák (2003)

134tamtéž

135tamtéž

136Historie vědeckých metod v přírodních vědách. Projekt Vědecké metody pro doktorandy

3.1 Závislá proměnná

3.1.1 Eskalace sporů

Pokud měla druhá kapitola této práce dokázat, že tyto tři světové regiony jsou dostatečně podobné, aby je bylo možné považovat za porovnatelné případy téhož, pak účelem této kapitoly bude předvést, že se dotyčné případy od sebe liší v premise výzkumné otázky. Tedy konkrétně řečeno, celkový obraz situace, jak státy těchto regionů přistupují k otázkám námořních teritoriálních sporů, vykazuje dostatečné odlišnosti.

Jediná závislá proměnná tohoto výzkumu je v zásadě převedením empiricky pozorovatelného jevu na komparativně analyzovatelnou veličinu. Zároveň tento politický fenomén – eskalace konfliktu – tvoří základ problému, na nějž se táže výzkumná otázka. Kvalitativní výzkum zde čelí slabině, že jej není z podstaty věci možné kvantifikovat a tudíž přesně stanovit hranici, za kterou vykazuje fenomén objektivně odlišný stav od stavu před tímto pomyslným prahem, což je analogická situace s problémem, jak stanovit, co je ještě mír a co je již válka. Nicméně z operacionalizace této proměnné by mělo vyjít najevo, že tři zkoumané případy lze rozdělit do dvou dostatečně odlišných skupin.

V případě převažující spolupráce bude počet střetů marginální či nulový a většina teritoriálních sporů v oblasti bude buď zcela dořešena, v průběhu slibného jednání, nebo alespoň jejich závažnost neutralizována na hranici zaznamenatelnosti s omezeným vlivem na dění v dotyčném teritoriu. V opačném případě lze očekávat zvýšený výskyt mezinárodních incidentů ve vztahu k vlastním zájmům ve sporné oblasti i v regionu jako celku.

Pokud se budeme snažit poukázat na eskalaci sporů ve zkoumaném regionu a její vývoj v čase, je důležité definovat, jak toto napětí s ohledem na maximální možnou míru objektivitu popsat. Pochopitelně čím rozsáhlejší střet, tím vyšší hodnota eskalace. Otevřeně nepřátelské interakce mezi státy se pohybují na škále s různou intenzitou od válečného stavu až po ojedinělé incidenty zahrnující použití zbraní, nasazení ozbrojených sil či cílené politicky motivované poškozování majetku. Např. projekt Uppsalské univerzity *Uppsala Conflict Data Program* považuje za spodní mez menšího ozbrojeného konfliktu alespoň 25 úmrtí v boji v jednom kalendářním roce, pokud je zabitých více než 1 000 ročně označuje konflikt za válku. Situace pod 25

mrtvých za rok jsou považovány za „low armed activity“.¹³⁷ Ovšem v případě tohoto výzkumu nestačí pouze porovnat množství a intenzitu konfliktů v daných případových oblastech, ale také rozlišit, zda je konflikt motivovaný právě sporem o námořní teritoriální oblasti a jejich ekonomické zdroje. To ovšem v některých momentech není snadné zcela rozhodnout.

I v případě, že není metoda výzkumu kvantitativní, je pro vytvoření dostatečně plastického obrazu světa v případě operacionalizace proměnných dobré přistoupit ke statistickým faktům. Jako výchozí pramen byl zvolen dataset *Militarized Interstate Dispute* (MID) resp. jeho derivát *Militarized Interstate Dispute Location* (MIDLOC v1.1) z projektu *Correlates of War*.¹³⁸ Prvním filtrem bylo ignorování záznamů před rokem 1945, protože jej lze považovat za významný dějinný milník určující do značné míry i současné uspořádání mezinárodního systému a také krátce po skončení druhé světové války se začíná uplatňovat nový pohled na územní nároky na světových mořích¹³⁹. Druhá fáze spočívala ve výběru jednotlivých sporů (disputes) geograficky situovaných na území některého ze tří zkoumaných případů. Třetí a nejdůležitější filtrování dat představovalo ověření relevance daného sporu k výzkumné otázce, tedy propojení sporu s nárokem na námořní teritorium. Potíží při tomto posuzování je skutečnost, že použitý dataset nedisponuje charakteristikami jednotlivých událostí nastalých před rokem 1993. Proto musela být starší data ověřena a doplněna z jiných zdrojů, což ovšem nepředstavuje nepřekonatelnou překážku, protože tento výzkum nemá za cíl čistě statisticky porovnávat data z daných případů. Čtvrtým neméně důležitým faktorem je stáří daného incidentu. Čím starší událost, tím menší význam pro posouzení hodnoty proměnné.

137Uppsala University. (2014). *Uppsala Conflict Data Program – Definitions*

138Zeev, M. & Scott Bennet, D.(2010). *Correlates of War Project*

139Viz projev prezidenta Trumana v kapitole 2.1

3.2 *Nezávislé proměnné*

3.2.1 *Ropný byznys*

V mnoha zemích světa je běžným jevem, že zde existují těžařské společnosti zaměřené na ropu, zemní plyn či obě dvě suroviny, jejichž vlastnická struktura je svázaná s „domovským“ státem. Tento přístup je obecně označován jako surovinový nacionalismus.¹⁴⁰ Teoreticky lze na tyto podniky nahlížet jako na aktivum daného státu a to nejen v ekonomickém smyslu. Státní těžařský či exportérský podnik může fungovat ve smyslu převyšujícím primární funkce také jako diplomatická a politická páka, například prostřednictvím známého dotování cen pro vlastní občany, výhodného prodeje surovin spřáteleným státům, či naopak uzavření „kohoutků“ zemím, jejichž směřování z určitého důvodu nevyhovuje dotyčné vládě. Podobné případy z historie můžeme najít například u ropného embarga zemí kartelu OPEC namířeného proti státům podporujícím Izrael během Jomkipurské války v sedmdesátých letech.¹⁴¹ Na opačné straně spektra je příkladem týkajícím se i této práce Venezuela dotující ropou Kubu výměnou za přísun expertů, kupříkladu kubánských lékařů.¹⁴² Pochopitelně existují jisté rozdíly mezi tím, zda jsou v rukou státu společnosti zaměřené na těžbu suroviny (tzv. *upstream*) nebo na zpracování a distribuci (tzv. *downstream*). Nezřídka může být ve státním vlastnictví celý těžební a zpracovatelský řetězec.

Pokud má stát přímou možnost takto nakládat s přírodním bohatstvím v rámci své vnitřní i vnější politiky, je z hlediska teorie realismu logické, že v případě vyhlídky nevyhnutelného slábnutí vlastních nalezišť na nezpochybnitelných územích, začne činit jisté „preemptivní“ kroky k získání práva rozvíjet těžbu ve sporných oblastech, včetně námořních, s cílem zajistit dostatek tohoto „politického platidla“. V opačném případě, pokud je těžba a produkce surovin na území státu vykonávána spíše prostřednictvím soukromých a často nadnárodních firem, pak může být jejich činnost sice dobrým zdrojem pro státní pokladnu, ale využitelnost jako politického nástroje ve výše uvedeném smyslu je sporná, a tudíž by státy teoreticky tolik neriskovaly zbytečným střetnutím a případně dobrými vztahy se svými sousedy. Pro existenci určitého mimořádného vztahu mezi státní těžařskou či zpracovatelskou společností a vládou (nebo je o něm vláda alespoň přesvědčena) svědčí i výsledky srovnání ekonomické efektivity mezi

140Gardner (2013, srpen 18). *Not all forms of resource nationalism are alike.*

141U.S. Department of State – The Office of the Historian (2013)*Oil Embargo, 1973–1974*

142Corrales (2005)

státními a nestátními ropnými společnostmi: „*Je vysoce pravděpodobné, že politikové jsou si vědomi potenciálních ekonomických problémů spojených s národními ropnými podniky (nižší efektivita¹⁴³), ale soudí, že tyto nedostatky jsou převýšeny širšími sociálními a politickými benefity v případě, kdy by zájmy soukromých aktérů nebyly v souladu s veřejným blahem.*“¹⁴⁴

Hodnota této nezávislé proměnné je definována tím, zda v daném regionu celkově převažují v těžbě podniky vlastněné či řízené státem a tvoří tak hypotetický předpoklad k silnějšímu a vyhracenějšímu soupeření. Na opačné straně pomyslené stupnice je pak situace, kdy stát pouze licencuje těžbu v sektorech svých teritoriální vod nebo ekonomických zón soukromým firmám. Klíčovým faktorem je orientace na těžbu ropy či zemního plynu za prvé v daném regionu (a nikoliv jinde v rámci onoho státu) a za druhé z mořských ložisek. Hypotetická situace, kdy má daný stát národní těžařskou či zpracovatelskou společnost, která však pouze zajišťuje přísun energetických surovin ze zahraničí, ale neprovádí exploataci na žádném mořském vrtu ve zkoumaném regionu, by se do hodnocení regionu nepromítla.

3.2.2 Mocenská rovnováha

„*Podle lidských úvah je právo uznáváno jen tenkrát, když jsou obě strany rovnocenné, kdežto kdo je mocný, dělá si, co může, a slabí ustoupí.*“¹⁴⁵ Tento citát antického historika Thúkydida vystihuje poměrně dobře podstatu této proměnné. Z hlediska realismu můžeme vycházet z jednoduchého předpokladu, že regionální situace popsaná závislou proměnnou v kapitole 4.1 je primárně důsledkem jednání regionálního hegemona. Ten má svojí relativní mocenskou převahou nad ostatními regionálními aktéry výhodu rozhodujícího hlasu v uspořádání vnitroregionálních vztahů. Tyto vztahy pak mohou odpovídat zájmům hegemona v obou možných pólech závislé proměnné. Regionální hegemón dávající přednost diplomatickému jednání, popřípadě udržení statu quo ve vymezení námořních teritorií, může působit jako odstrašující síla před regionálními konflikty a z pozice své autority zprostředkovávat mírová řešení krizí. Naproti tomu hegemón mající ve svém zájmu spíše nestabilitu a nejistotu ohledně vyznačení hranic, například proto, že sám chce porušit status quo k rozšíření svého vlivu ve sporných zónách, může opět z pozice své mocenské převahy

143Tordo, Tracy & Arfaa (2011)

144Wolf (2009)

145Thúkydídés

vyvolávat střetnutí a eskalovat napětí, eventuálně blokovat diplomatická jednání, která pro něj vedou k nevýhodným výsledkům.

Pro operacionalizaci této proměnné je klíčový relativní poměr moci mezi státy v daném regionu. V podstatě může situace nabývat dvou stavů. Buď jsou státy v regionu přibližně stejně silné, tedy mocenské rozdíly mezi nimi spíše malé, nebo v regionu existuje jeden aktér, který disponuje relativně vůči všem ostatním aktérům podstatně větší mocí. Absolutní hodnota této moci je irelevantní. Jinými slovy je lhostejné, zda jsou všechny státy v regionu stejně mocné nebo stejně slabé z globálního hlediska. Důležitá je existence onoho vybočujícího hegemona v regionálním měřítku ve vztahu k ostatním aktérům.

Vzhledem k tomu, že fenomén síly státu je poměrně častým prvkem studia mezinárodních vztahů, existuje celá řada indexů, zohledňující rozličné indikátory, jimiž je možné tuto sílu kvantifikovat. Pro potřeby této práce je primárně zvolen *Composite Index of National Capability* (CINC), který pochází podobně jako dataset MIDLOC z dílny *Correlates of War Project*. Tento index posuzuje šest indikátorů: armádní výdaje, velikost armády (počet příslušníků), spotřebu energie, výrobu železa a oceli, městské obyvatelstvo a celkovou populaci státu. Poslední údaje jsou z roku 2007.¹⁴⁶ Jako druhý index lze použít *National Power Index* (NPI), který se skládá z pěti subindexů: 35 % ekonomického (HDP, platební bilance běžného účtu, veřejné finance, počet korporací v žebříčku Global 500), 35 % vojenského (jaderný arzenál, počet obyvatel schopných vojenské služby, vojenské výdaje, projekce vojenské síly), 10 % diplomatického (rozsah diplomatické sítě, členství v OSN, stálé křeslo v RB OSN), 10 % technologického (počet patentů a průmyslových návrhů), 10 % popularity státu (oficiální rozvojová pomoc, anketa BBC „postoje k zemím“). Údaje z tohoto zdroje postihují rok 2012.¹⁴⁷ Posouzení, zda nějaký stát v regionu zaujímá pozici hegemona, lze docílit poměrně snadno porovnáním rozdílu mezi prvním a druhým nejsilnějším státem v rámci žebříčku dotyčného indexu. Pro utvoření lepšího obrazu o regionálních mocenských poměrech lze též porovnat pozici prvního státu vůči regionálnímu průměru a mediánu. K upřesnění situace může napomoci srovnání skóre dalších států v rámci dané oblasti, které napoví, jak mocensky homogenní či heterogenní z hlediska distribuce sil zkoumaný region je.

146Greig & Enterline. *Correlates of War Project National Material Capabilities Data Documentation* Version 4.0 (2010)

147Kim, Kim, Koh & Wang. *National Power Project*

3.2.3 Regionální organizace

Nyní se dostáváme k faktorům, které by mohly být rozhodujícími hybateli situace ve zkoumaných regionech na základě liberálních teorií mezinárodních vztahů. Tato nezávislá proměnná vychází konkrétně z předpokladů teorie institucionálního liberalismu. Ta říká, že mezinárodní instituce a organizace pozitivně přispívají ke vztahům mezi zeměmi. „*Instituce mohou poskytovat informace, redukovat transakční náklady, činit závazky důvěryhodnějšími, vytvořit ústřední body pro koordinaci a obecně zjednodušit fungování reciprocity.*“¹⁴⁸

Právě řešení sporů o námořní teritoria a s nimi souvisejícími zdroji je ideálním případem, kde by podle institucionálního liberalismu měli mezinárodní instituce prostřednictvím svých nástrojů, které mají k dispozici, pomoci k vyřešení problémů a tedy ke snížení napětí v regionu. Mezistátní organizace by teoreticky měla fungovat jako koordinační mechanismus s jehož pomocí mohou být spory řešeny ku prospěchu či alespoň minimalizaci ztrát zúčastněných aktérů. „*Většinou existuje více než jeden výsledek kooperace. Zapojené státy se nemusí shodnout, který z výsledků je preferován, protože každý implikuje jinou distribuci zdrojů. Neshoda nad specifickou podobou kooperace je primární překážkou k samotné kooperaci v takovéto koordinační hře. Pokud neexistují koordinační mechanismy, státy mohou ztratit potenciální zisky z kooperace. Instituce nejsou jedinými poskytovateli koordinačních mechanismů. Nicméně v komplexních situacích zahrnující vícero států, mohou mezinárodní instituce vstoupit do hry a nabídnout „vytvořené body spojení“ které pomáhají upřednostnit jeden konkrétní kooperativní výsledek.*“¹⁴⁹

Pro posouzení této proměnné je stěžejní vymezit, co indikuje působení či naopak absenci působení mezistátní organizace v daném regionu. V první řadě můžeme vyloučit aktivitu globálních organizací jako je OSN nebo WTO z toho důvodu, že jejich členy jsou všechny státy zkoumaných oblastí (s výjimkou Tchaj-wanu, který např. nemá místo v OSN) a přesto viděno pohledem závislé proměnné nepřispívají k jednotnému stavu ve zkoumaných regionech. Je tedy nutné zohlednit zejména regionální organizace, které jsou bezprostředněji spjaté a orientované na lokální podmínky a problémy. Druhým klíčovým faktorem je členství. Jakákoliv mezinárodní organizace může navazovat dialog či určitou formu partnerství s kýmkoliv na celém světě, ale je to právě členství v dané organizaci, co přivádí státy jako rovnocenné partnery k jednacím stolu. Skrze

148Keohane & Martin (1995)

149tamtéž

členství má organizace možnost ovlivnit státy i zároveň být jimi ovlivňována (např. hlasováním). Lze i připomenout, že ke vstupu do různých organizací bývá zpravidla nutné splnit určité podmínky a být přijati souhlasem stávajících členských zemí. To významně zesiluje motiv závazku člena vůči organizaci a naopak.

Z toho plyne, že indikátory pro operacionalizaci této proměnné jsou: existence relevantní politické organizace v daném regionu, poměr zastoupení regionálních aktérů v této organizaci (zejména účastníků sporů) a historická zkušenost této organizace s řešením problematiky teritoriálních či podobně závažných sporů.

3.2.4 Politicko-ideologický systém

Předpokladem pro tuto proměnnou je teorie demokratického míru čerpající z ideí Immanuela Kanta: *„Republikánské zřízení má však kromě ryzosti svého původu, totiž vzniku z čistého pramene pojmu práva, ještě naději na žádoucí účinek, totiž na věčný mír, a to z tohoto důvodu. – Je-li (a v tomto zřízení tomu ani jinak být nemůže) vyžadován souhlas občanů státu při rozhodování, zda má být válka nebo ne, pak není nic přirozenějšího, než že budou s tím, aby se pustili do tak zlé hry, velmi otálet. Vždyť by museli sami na sebe uvalit všechny útrapy války (že budou sami bojovat, nést válečné výdaje z vlastního jmění, sami pak v nouzi napravovat spoušť, kterou válka po sobě zanechává, a na dovršení všeho zla, že na sebe konečně uvalí těžké dluhy, které ztrpčují i stav míru a které nelze nikdy – kvůli blízkým válkám, které vždy znovu propukají – splatit). Naproti tomu ve zřízení, kde poddaný není občanem státu, tj. ve zřízení, které není republikánské, je započetí válečné hry nejsamozřejmější věcí na světě, protože hlava státu není jeho podílníkem, nýbrž jeho vlastníkem, který ze svých hostin, honů, letohrádků, dvorních slavností atd. válkou neztrácí ani to nejmenší. Může se tedy pro válku rozhodnout z nepatrných příčin jako pro druh vzrušivé zábavy, a aby učinil zadost konvencím přenechat její ospravedlnění lhostejně diplomatickému sboru, který je vždy připraven ho poskytnout.“¹⁵⁰* Aby nedošlo k omylu v terminologii, je při posuzování této proměnné přihlédnuto ne k samotné formě státního zřízení ale k míře fungování reprezentativní demokracie a dodržování zásady dělby moci, neboť jak sám Kant dodává: *„Republikanismus je státní princip oddělení výkonné moci (vlády) od moci zákonodárné; despotismus je takový princip státu, kdy stát ze své moci provádí zákony, které sám dal.“¹⁵¹*

150Kant (1999) *K věčnému míru*

151tamtéž

Ovšem nemusí se nutně jednat pouze o značnou početní převahu států, které lze označit za demokratické. Právě jedna z kritik teorií demokratického míru vychází z myšlenky, že to není typ vlády, který sám o sobě ovlivňuje „válkychtivost“ států ale „ideová kompatibilita“ režimů.¹⁵² Jak dává historie za pravdu i autoritářské režimy mohou uzavírat účelová spojení (např. státy Osi během druhé světové války). Tedy premisa je v důsledku taková, že hodnota závislé proměnné je ovlivněná tím, zda v daném regionu převládají státy se shodným či velmi podobným stavem politického režimu. Jako zdroje dat jsou použity výsledky výzkumů *Polity IV Project* (celkové skóre z parametrů: regulace naboru nejvyšší exekutivy, konkurenceschopnost při naboru exekutivy, otevřenost naboru exekutivy, omezení moci exekutivy, regulace politické participace, konkurenceschopnost při politické participaci; data z roku 2011)¹⁵³ a *Democracy index* z dílny *Economist Intelligence Unit* (celkové skóre z parametrů: volební proces a pluralismus, fungování vlády, politická participace, politická kultura, občanské svobody; data z roku 2012).¹⁵⁴

3.2.5 Regionální identita

Tato proměnná vychází z konstruktivistického pojetí mezinárodních vztahů, které nestaví ani na deterministickém základě maximalizace moci jako realisté ani na bázi institucí jako liberalisté. „*Základní princip konstruktivistické sociální teorie je, že lidé se chovají vůči objektům, včetně dalších aktérů, na základě smyslů, které objekty pro ně mají. Státy se chovají k nepřátelům jinak než k přátelům, protože nepřátelé jsou hrozbou a přátelé nikoliv.*“¹⁵⁵ Na toto pojetí navazuje Adler: „*Lidé, které sdílejí etnické nebo národnostní identity a organizují se do států, si představují hranice, které oddělují „nás“ od „nich“; jako občané obývající prostor uvnitř státních hranic vyjadřují život komunity. Ovšem ve chvíli, kdy se, z důvodů uvedených výše (modernizace, globalizace), začnou jejich sebeidentifikace a loajalita přetvářet, jejich identity budou nasměrovány do (...) nadnárodních neteritoriálních regionů konstituovaných lidmi sdílenými hodnotami, normami a postupy.*“¹⁵⁶ Tyto „bezpečnostní komunity“, jak je nazývá Karl Deutsch, představují ve smyslu této práce podobnou instituci jako jsou regionální mezinárodní organizace, ovšem bez onoho typického institucionálního rámce a struktury. Je to sdílený názor obyvatelstva daného místa od řadových občanů po

152Raknerud & Hegre (1997)

153Marshall & Cole (2011)

154The Economist Intelligence Unit (2013)

155Wendt (1992)

156Adler (2004)

vrcholné politiky o tom, kdo je spíše spojenec, či koho konstruují jako nepřítel, se kterým není možné mírově jednat o sporných otázkách. Pro posouzení hodnoty této proměnné musíme přihlídnout ke kvalitativním indikátorům, zejména k pracím, které se zabývají existencí těchto komunit v různých částech světa a posoudit na kolik se tyto komunity překrývají se zkoumanými regiony. Jako jeden z počátečních předpokladů pro to, že se místní obyvatelstvo většinou identifikuje s určitým konceptem komunity překračující hranice národních států lze použít kategorii civilizace, jak je například definovaná Huntingtonem: *„Civilizace je nejvyšším kulturním seskupením lidí. Civilizace se definují jak společnými objektivními prvky, tak jazykem, dějinami, náboženstvím, zvyky, institucemi i subjektivním ztotožněním jednotlivých individuí. Člověk má několik rovin identity: obyvatel Říma se může s různou intenzitou vnímat jako Ital, katolík, křesťan, Evropan či příslušník západní kultury. Civilizace, do které patří, představuje nejobecnější rovinu, s níž se sám ztotožňuje.“*¹⁵⁷ Poté lze toto předpokládané načrtnutí civilizačních oblastí a „zlomových linií“ mezi nimi srovnat se skutečnou situací v regionu. Zda zlomové linie vysvětlují případnou eskalaci námořních teritoriálních konfliktů, či zda je mírová kooperace důsledkem sdílených komunitních hodnot.

3.2.6 Historická rivalita

Tato proměnná je do jisté míry doplněním či rozvinutím předchozí proměnné, poněvadž badatelé dokládají případnou existenci bezpečnostní komunity zejména absencí mezistátních válek. Zároveň konstruktivismus klade při tvorbě identit důraz na sociální učení a reciproční aktivitu,¹⁵⁸ což souvisí s fenoménem rivality *„Téměř všechny teorie učení odkazují na to, jak minulé události ovlivňují současné činy. „Učení“ je zprostředkující proměnná, která propojuje historii rivality se současnými rozhodnutími.“*¹⁵⁹ Rivalitu mezi státními aktéry můžeme definovat podle Wendta jako lockeovský stav mezinárodního systému odlišný od hobbesovské anarchie: *„Rivalita spíše než nepřátelství. Podobně jako nepřátelé, také rivalové jsou založeni na vyjádření „Sebe“ a „Druhého“ s ohledem na násilí, ale tato vyjádření jsou méně výhrůžná.“*¹⁶⁰ *„Tudíž u rivalů se očekává, že budou respektovat suverenitu oponenta a jeho právo na existenci.“*¹⁶¹

157Huntington (1993)

158Adler & Barnett (1998)

159Diehl & Goertz (2000)

160Wendt (1999)

161Bozdağlioğlu (2007)

Definice rivality se různí, ale obecně lze říci, že se jedná o vztah států, který je dyadický a militarizovaný.¹⁶² Hypotetický předpoklad je takový, že státy poznamenané dědictvím společné rivality budou apriorně inklinovat ke spíše negativnímu hodnocení svého protějšku a budou náchylnější případný námořní teritoriální spor eskalovat. Na rozdíl od hodnocení počtu sporů v kapitole 4.1 jsou zde započítána všechna militarizovaná střetnutí mezi regionálními aktéry bez ohledu na vztah k námořním teritoriím a časový rámec začíná rokem 1816. Pro účely této práce jsou použita data z práce *War and peace in international rivalry* od autorů P. F. Diehla a G. Goertze a také je přihlédnuto do seznam konfliktů z projektu *Correlates of War* (logicky je primárním pramenem *inter-state war dataset*, ale i *extra-state war dataset* a *non-state war dataset* tam, kde lze určit identitu budoucího státu, např. odtržení budoucí Dominikánské republiky od Haiti).

162Diehl & Goertz (2000)

4 Případy

4.1 Vyhodnocení závislé proměnné

Na případu evropského regionu Severní moře (plus Island, plus Rockall), je patrné, že spory se podařilo urovnat, či jim dokonce předejít již poměrně záhy. Zdejší státy akceptovaly *Ženevskou konvenci o kontinentálním šelfu* z roku 1958¹⁶³ a v rámci ní licencovaly oblasti těžby v moři, dokonce i v hraničních případech spolupracovaly a spolupracují jak dokládají např. pole *Frigg*, rozdělené smluvně mezi Norsko a Velkou Británií,¹⁶⁴ či ložiska soustavy *Ekofisk* v norském sektoru, odkud proudí produktovody ropa na britské pobřeží a zemní plyn do Německa.¹⁶⁵ Tresčí války pak tvoří příslovečnou výjimku potvrzující pravidlo. Ač jejich průběh byl na regionální poměry relativně dramatický, tak spor byl ukončen a téměř 40 let v tomto prostoru nenastal žádný podobný problém.

Karibská oblast se již vyznačuje jistým stupněm dlouhodobé nevraživosti v těchto otázkách, především v okolí Venezuely a Nikaraguy, ale ani zde konfliktní situace nepřerostly v ostrá, takřka kontinuální střetnutí, spíše se jedná o časově izolované případy. Také z hlediska vývoje je patrné, že k žádnému význačnému incidentu nedošlo později než v roce 2001 (výjimkou budiž říční ostrov *Calero* z roku 2010, který ne zcela zapadá do požadovaných kritérií). Oblasti těžby nerostných surovin v Mexickém zálivu, kde by se eventuální spory daly očekávat, jsou předmětem vzájemných smluvních dohod Mexika a USA.

Naproti tomu v Jihočínském moři můžeme trend střetávání se, dopouštění se bezpečnostních incidentů a kladení překážek považovat za víceméně setrvalý s řadou událostí i z nejbližší doby. Také se jedná o ten ze zkoumaných regionů, kde je počet incidentů nejvyšší a jejich závažnost (myšleno použití zbraní, ztráty na životech, poškození majetku) značná. Přestože zde probíhají jednání, lze předpokládat, že neústupnost států v jednotlivých nárocích i pokračující incidenty činí dohodu obtížnou a spor ponechávají nedořešený.

Pro potřeby této práce jako srovnávací studie tedy vzhledem k výše zmíněnému je oblast Jihočínského moře přiřazena v závislé proměnné hodnota **1** – přístup k řešení sporů je dodnes spíše konfliktní. Na opačné škále se nachází evropský prostor

163United Nations. (1958) Convention on the continental shelf.

164Agreement relating to the exploitation of the Frigg field reservoir and the transmission of gas therefrom to the United Kingdom (1976)

165Offshore-technology. *Ekofisk II*

Severního moře a okolních vod Islandu, kde lze přiřadit hodnotu **0** – dominantním přístupem k řešení sporů je v současnosti a dohledné době diplomacie a incidenty související s teritoriálními nároky prakticky neexistují. Případový region Karibiku a Mexického zálivu se jeví stát kdesi na pomezí situace představované dvěma předchozími regiony, ale vzhledem k menší aktuálnosti a malým reálným obstrukcím při exploataci výlučných ekonomických zón lze hodnotě jeho závislé proměnné též přiřadit **0**. V následujících podkapitolách jsou rozebrány podrobně jednotlivé regiony.

4.1.1 Jihočínské moře – počet incidentů

Jako první region je analyzováno Jihočínské moře. Po skončení druhé světové války zasáhl tuto oblast ozbrojený konflikt velkého rozsahu v rámci války v Indočíně (myšleno ve všech jejích fázích, ale z hlediska bojů mezi regionálními aktéry zejména v době po rozdělení Vietnamu na severní a jižní stát 1965—1975) a následných vojenských intervencí: vietnamské do Kambodže (1977—1979) a čínské do Vietnamu (1979).¹⁶⁶ Nicméně je nutné pamatovat, že příčinou těchto konfliktů nebyl spor o teritoriální vymezení v Jihočínském moři. Kromě toho přítomnost námořních sil Spojených států, které dalece převyšovaly svými technickými možnostmi námořnictva okolních států, v době vietnamské války de facto zmrazila vývoj soupeření o vody a ostrůvky tohoto moře.¹⁶⁷ Je tedy logické tyto konflikty do analýzy nezahrnovat.

Na druhou stranu, u dalších významnějších střetů nelze podmínky pro jejich přijetí či vyloučení z analýzy tak snadno určit. Jedná se o dva konflikty asijských zemí, které vycházejí z řady příčin, avšak teritorium samo o sobě je jednou z markantních. Konkrétně jde o střetnutí Indonésie s nově vznikající federací Malajsie, (1962—1966) a spor mezi Čínskou republikou (Tchaj-wan) a Čínskou lidovou republikou, který probíhá dodnes.

Prvně jmenovaný konflikt lze kategorizovat snadněji. Je časově ohraničen a netýkal se bezprostředně ekonomických zón v Jihočínském moři, ani tyto oblasti nebyly samy o sobě přímým spouštěčem nepřátelských akcí. Naproti tomu zahrnoval teritoriální spory několika regionálních aktérů – Indonésie, Malajsie, Bruneje a Filipín (částečně i Singapuru) a jeho výsledek měl dopad na vytyčení pobřežních linií a hraničních čar ve strategických místech, která byla již v té době cenná i z hlediska energetických surovin. Hlavní příčiny můžeme souhrnně nazvat jako „dekolonizační tendence a sebeurčení národů“, ale nelze ani opominout expanzivní a iredentistické

¹⁶⁶Zeev, M. & Scott Bennet, D.(2010). *Correlates of War Project – Interstate war data 4.0*

¹⁶⁷Tønnesson (2001)

manévry Indonésie vedené prezidentem Sukarnem¹⁶⁸ a dlouholeté prosazování nároku Filipín na území severního Bornea.¹⁶⁹ Indonéský argument se opíral o tvrzení, že nově vznikající Malajská federace pod taktovkou Velké Británie je pouze starým kolonialismem v moderní podobě upírající obyvatelům severního Bornea právo na národní emancipaci. Filipínský paralelně prosazovaný ale reálně těžko udržitelný nárok vycházel z odlišného překladu termínů obsažených ve smlouvě z roku 1878¹⁷⁰ mezi britským obchodním syndikátem a Suluským sultanátem, za jehož následnický stát se považují Filipíny. Podle britského výkladu se jednalo o nákup území, podle Manily pouze o pronájem. Nicméně tento spor lze v současnosti označit za latentní na mezistátní úrovni s výjimečným incidentem nestátního aktéra v roce 2013 – invazi ozbrojenců do *Lahad Datu* v oblasti Sabah.¹⁷¹ Naproti tomu incidenty mezi indonéskou a malajskou stranou v minulosti probíhaly s podporou vlád ačkoliv spíše nepřímou v několika vlnách: Povstání TNKU¹⁷² v Bruneji (prosinec 1962); útok guerill TNKU na policejní stanici v *Tebedu* na Sarawaku (duben 1963), který odstartoval další eskalaci násilí; bitva u *Long Jawai* (září 1693); rozšíření konfliktu na Malajský poloostrov (srpen 1964) a britsko-malajský protiútok formou operace *Claret* (1965). K ukončení násilností došlo po převzetí moci druhým indonéským prezidentem Suhartem.¹⁷³ Celkově se do akcí zapojily řádově tisícovky ozbrojenců a bylo zabito podle odhadů přes 700 osob včetně civilistů.¹⁷⁴ Otázkou tedy zůstává, zda tuto dějinnou událost zahrnout do posuzování závislé proměnné v tomto regionu. Proti hovoří skutečnosti, že se nejednalo apriorně o spor o námořní oblasti a že se bojů účastnily i jednotky třetích států ležících mimo region (Velká Británie, částečně Austrálie a Nový Zéland prostřednictvím členství v silách *Far East Strategic Reserve*¹⁷⁵). Na druhou stranu zájmy o kontrolu pobřežních území dodnes klíčových pro těžbu ropy a zemního plynu a související obavy o další osud místních investic těžbařských společností Shell, Stanvac¹⁷⁶ a Caltex^{177,178} hovoří pro alespoň částečné přihlídnutí k těmto událostem. Z hlediska objektivitu výzkumu je pravděpodobně tou nejbezpečnější variantou přístupu k Indonéské

168Jones (2002)

169tamtéž

170State Attorney-General of Sabah – Law Library. (2013). British North Borneo Treaties – British North Borneo 1878

171Mullen (2013)

172*Tentera Nasional Kalimantan Utara* – Národní armáda severního Kalimantanu, vojenské křídlo Brunejské lidové strany, sympatizující s Indonésií

173Jones (2002)

174Tucker (2013)

175Dennis & Grey (1996)

176Standard Oil of New Jersey and Socony Mobil

177Standard Oil of California and Texaco

178Jones (2002)

konfrontaci uvažovat takto: pokud by se jednalo o jedinou podobnou epizodu ve vztazích států okolo Jihočínského moře (což není, viz níže), pak její argumentační význam je spíše malý. V opačném případě slouží jako nepřímé dokreslení regionálního charakteru, poukazující na to, že za určitých okolností místní aktéři neváhají implementovat násilí k ovlivnění vývoje geopolitické situace.

Druhým ne zcela zřetelně zařaditelným konfliktem jsou vztahy státních útvarů na březích Formoské úžiny oddělující Tchaj-wan od kontinentální Číny a tvořící hranici mezi Jihočínským a Východočínským mořem. Ačkoliv složitost těchto vztahů v celkovém měřítku by přesáhla rozsah této práce, je bezesporu nutné určitým způsobem uchopit promítnutí sporů mezi Čínskou lidovou republikou a Čínskou republikou v oblasti Jihočínského moře. Tamější situace není prostá politických paradoxů. Například pekingská vláda schvaluje držení ostrova *Taiping/Itu Aba* tchajwanskou stranou. Jelikož od zrušení svého členství v OSN roku 1971 není Tchaj-wan považován většinově za suverénní stát, pak je okupace území daného ostrova pokládána za akt nikoliv pouze ve prospěch Tchaj-wanu ale teoreticky v zájmu Číny jako celku. Na druhou stranu obavy z rostoucí asertivity ČLR staví Tchaj-wan do opozice, přestože tchaj-wanský nárok na Jihočínské moře vychází ze stejného předpokladu jako ten ČRL.¹⁷⁹ Ostatně další na první pohled paradoxní situací je, že jeden ze základních argumentů pro nárok Čínské lidové republiky na Spratlyho a Paracelské ostrovy je odvozen z takzvané *Nine-dotted line*¹⁸⁰ tedy hraničních údajů obsažených v mapě vyhotovené v roce 1948 Čankajškovou republikánskou vládou v Nankingu z podkladů námořních expedic z let 1946-47.¹⁸¹ Ovšem klíčovou otázkou z hlediska výzkumu je, zda incidenty mezi pekingským a tchajpejským vedením zahrnout do analýzy regionu, nebo je považovat za projevy jiného konfliktu, který sice do značné míry koresponduje územně se zkoumanou oblastí ale již ne svou podstatou. Databáze MIDLOC v1.1 udává 78 incidentů týkajících se vztahů s Tchaj-wanem v námořních oblastech Tchajwanského průlivu a Jihočínského moře mezi léty 1945 až 2001 (nejstarší případ v roce 1949), což tvoří 63 procent všech takových incidentů v daném region dle údajů MIDLOC. Tedy neopomenutelný podíl z celkového počtu událostí přispívajících k nepřátelství mezi zainteresovanými regionálními státy pramení z pnutí mezi Čínskou lidovou republikou a Čínskou republikou. Na druhou stranu by bylo chybné usuzovat, že spory v Tchajwanském průlivu, jejichž příčina nesouvisí

179Tønnesson (2001)

180Někdy také pod názvy *U-shape line*, nebo *Nine-dash map*

181Tønnesson (2001)

přímo s námořními oblastmi, jsou zdrojem veškerého napětí provázející vymezení nároků na mořská teritoria v Jihočínském moři. Jak dokládá zbývajících 48 incidentů do roku 2000 (37 %) z databáze MIDLOC, které se netýkají Tchaj-wanu, a řada dalších z pozdější doby z jiných zdrojů (viz níže). Navíc lze ze současné ostře vyhraněné formulace stanovisek jednotlivých států¹⁸² usuzovat, že ani hypotetickým urovnání veškerých problémů mezi ČLR a Tchaj-wanem by konfliktní situace okolo Spratlyho a Paracelských ostrovů nesměřovala radikálně jiným způsobem k brzkému vyřešení. Opět se jeví jako nejpříhodnější způsob zacházení s propletením vztahů mezi Tchaj-wanem, Čínou a Jihočínským mořem použít stejný postup jako v případě střetů na Borneu. Tedy nezakládat na něm argumentačně operacionalizaci závislé proměnné u tohoto regionu, ale přihlédnout k němu jako k částečné ilustraci toho, jak se v daném regionu politické a teritoriální rozmíšky související s mořem snadno přelévají k činům, pro které má projekt COW označení „militarizovaný“.

Konečně přichází na řadu soubor událostí a incidentů, které přímo souvisejí se spory o EEZ a teritoriální rozdělení Jihočínského moře a z nichž primárně vychází hodnocení závislé proměnné v této případové oblasti. Dataset MIDLOC uvádí 48 takových incidentů v zóně Spratlyho ostrovů, Paracelských ostrovů či v jiné lokalitě Jihočínského moře. Nejstarší je z roku 1969 (částečnou výjimku tvoří případ ostrova *Phú Quốc* z roku 1960, který je předmětem sporu mezi Vietnamem a Kambodžou¹⁸³), nejmladší se pak udál v roce 2000. Za nejrozsáhlejší můžeme považovat takzvanou „*Bitvu o Paracelské ostrovy*“, kdy: „*mezi 16. až 18. lednem 1974 docházelo k šarvátkám čínských a jihovietnamských plavidel, která hrála hru na schovávanou mezi ostrovy a ostrůvky. Střetnutí v konečném důsledku vedla k vážným bojům v časných ranních hodinách 19. ledna. Během dvou dní byly síly Jižního Vietnamu poraženy a na ústupu z Paracelských ostrovů. (...) Podle vojenských zdrojů Jižního Vietnamu bylo nasazeno 14 čínských válečných lodí, včetně čtyř torpédoborců se řízenými střelami. Tyto jednotky byly chráněny čtyřmi stíhacími letouny MiG-21 a MiG-23. Jihovietnamské zprávy o síle čínské strany jsou pravděpodobně nadsazené. Nezávislí pozorovatelé se domnívají, že námořní řízené střely nebyly užity a letecké síly tvořily pouze letouny MiG-19. Nicméně čínské vojska byla těžce vyzbrojená a snadno přečíslnila a přemohla své oponenty.*“¹⁸⁴ Avšak většina záznamů je situována časově do období po roce 1990 (pouze 10 záznamů je z doby před tímto datem). Zároveň ovšem

182Viz kapitola 2.2

183Leifer (1995)

184Lo (1989)

narážíme na problém limitace databáze konečným rokem 2001. Rešerše v příbuzných zdrojích potvrzuje, že i v mladší době docházelo k událostem, jejichž charakter vypovídá o pokračování konfrontačních tendencí. Hned nejbližší databáze projektu COW – MIDA 4.01¹⁸⁵ nabízí pokračování časové přímky do roku 2010. Díky tomu lze přičíst dalších 16 incidentů, z nichž pět se týká tchajwansko-čínských vztahů. Například v roce 2005 Tchaj-wan protestoval proti vnikání lodí ČLR, jež považuje za špionážní, do svých vod a zesílil patroly okolo sporného souostroví *Ma-cu* v Tchajwanském průlivu.

Dva případy, z roku 2002 a 2009, souvisely s plavbou oceánografických lodí Spojených států v Jihočínském moři, které čínská strana považovala za narušitele blízké ponorkové základny na ostrově *Chaj-nan*. Problematické ovšem je, že tento oceánografický výzkum lze velmi snadno spojit s vojenskou špionáží, což také pravděpodobně byl v roce 2009 případ amerického plavidla *USNS Impeccable* určeného k vyhledávání ponorek a snímání mořského dna.¹⁸⁶ Nicméně faktem zůstává, že čínská reakce ve vzdálenosti 75 námořních mil od břehu¹⁸⁷ byla podle některých výkladů mezinárodního námořního práva neadekvátní a porušující právo pokojné plavby v mezinárodních vodách.¹⁸⁸ Pochopitelně protiargument čínské strany vychází z teritoriálních nároků na Jihočínské moře.

Zbývajících osm záznamů představují incidenty regionálních aktérů zahrnující např. zadržení či potopení rybářských lodí působících dle názoru jedné ze stran ilegálně v zapovězených námořních prostorech, nebo protestů proti stavbě průzkumných a těžebních vrtů prováděných uvnitř ekonomických zón druhého státu. Například v roce 2002: „*filipínské námořnictvo zatkl dvě čínská rybářská plavidla v oblasti Jihočínského moře poblíž ostrova nedaleko Luzonu (pravděpodobně mělčina Scarborough), jehož vlastnictví je předmětem sporu. Čínská vláda proti zadržení lodí protestovala*“.¹⁸⁹ Drobnou výjimku ze zeměpisného hlediska tvoří devátý incident – demonstrace sil mezi Indonésií a Malajsií o ropné pole v oblasti *Ambalat* v roce 2005, které leží při pobřeží ostrova Borneo v Celebeském moři, tedy vně Jihočínského moře, avšak daný incident zahrnuje pouze dotyčné aktéry, takže je možné jej přinejmenším zmínit.

185Zeev, M. & Scott Bennet, D.(2010). *Correlates of War Project* , de facto výchozí materiál pro dataset MIDLOC

186Kristensen (2009)

187Tyson (2009)

188Pedrozo (2010)

189Dispute Narratives, 2002-2010. Correlates of War Project. MIDv4.0 Project

Pro shrnutí: případová oblast Jihočínské moře byla mezi lety 1945 až 2010 dle výše použitých pramenů svědkem 142 incidentů, z nichž 83 (59 %) souvisí se sporem Tchaj-wanu a kontinentální Číny. Ze zbývajících 59 událostí (41 %) se 2 týkají cizího aktéra (USA), jedna je v blízkém sousedství regionu (*Ambalat*) a jedna je sice geograficky situována do zkoumané oblasti, ale v současné době latentní povaha tohoto sporu jí ze seznamu relevantních dat spíše vylučuje (*Phú Quốc*). Existuje tedy celkem 55 situací, které lze specifikovat jako “militarizované interakce mezi regionálními aktéry” a které zároveň lze přisoudit téměř jednoznačně bez zkreslujících vlivů sporům o teritoriální vymezení Jihočínské moře. Ve srovnání s níže uvedenými oblastmi Severního a Karibského moře se jedná o podstatně vyšší číslo. Dále lze podotknout, že na rozdíl od níže popsaných regionů není totiž evidovat další incidenty, buď mladší, jako například vzájemná napadání čínských a vietnamských rybářských plavidel a lodí geologického průzkumu z roku 2011¹⁹⁰, nebo z blíže nespecifikovaných výroků typu “za poslední tři roky došlo v regionu ke třidvaceti konfrontačním incidentům.”¹⁹¹ Nicméně v rámci zachování určité možnosti komparace (vycházející z jednotného užití dat projektu COW) není možné se těmto záležitostem věnovat do přílišné hloubky.

4.1.2 Karibské moře – počet incidentů

V následujícím regionu je pochopitelně použit stejný postup. Po roce 1945 se v této oblasti sice neudálo žádné mezistátní střetnutí (tzv. *Fotbalová válka* mezi Salvadorem a Hondurasem je zeměpisně příslušná spíše tichomořskému pobřeží), avšak došlo k řadě nepřátelských interakcí mezi státy a nestátními aktéry s určitým vstupem či podporou třetích stran, které lze podle systému Uppsalské univerzity označit za ozbrojené konflikty. Můžeme zde jmenovat tyto vnitrostátní boje s přímou intervencí či nepřímým vměšováním dalších zahraničních činitelů: povstání a občanskou válku v Guatemale v roce 1954, revoluci v Nikaragui, která odstartovala roku 1961, vylodění v Zátocě Sviní v témže roce, občanskou válku v Dominikánské republice z roku 1965, americké intervence na Grenadě (1983), v Panamě (1989) a na Haiti (1994). Otázkou tedy je jejich vztah ke zkoumané problematice námořních teritoriálních sporů. U většiny případů můžeme vysledovat určitou společnou charakteristiku, která souvisí s profilováním levicových a pravicových politických hybatelů uvnitř těchto států a se zeměpisným kontextem bezprostřední geopolitické sféry vlivu Spojených států, tedy onoho takzvaného „*Amerického dvorku*“. Navíc jsou tyto faktory zesílené situací

190BBC News. (2011). *China accuses Vietnam in South China Sea row*

191Hargreaves (2012)

probíhající Studené války. Není tedy s podivem, že ve všech výše zmíněných konfliktech nějakým způsobem figurovaly USA. Nicméně bližší pohled napovídá, že ani v jednom případě nehrál teritoriální nárok nad námořním územím podstatnou roli. Z odtajněných dokumentů CIA vyplývá, že důvodem angažovanosti byla v první řadě obava z politického směřování dané země a riziko eventuálního přiklonění levicových vlád k východnímu bloku,¹⁹² pravděpodobně navíc zintenzivněná voláním do Washingtonu ze strany amerických firem (kupříkladu *United Fruit Company*), jejichž obchodní zájmy a investice byly v těchto zemích v ohrožení reformami (např. pozemkovou). To dokládá příklad Guatemaly, která sloužila jako výchozí scénář úspěšně provedené intervence vedoucí ke změně režimu.¹⁹³ Pochopitelnou výjimkou je vstup vojsk USA na Haiti v roce 1994, který se nachází mimo časový rámec studené války. Důvod vedoucí k uskutečnění operace *Uphold Democracy*, jak byl tento zásah označen, spočíval v řešení krize plodící mimo jiné kvanta uprchlíků mířících do USA vyvolané pučem z roku 1991, kterým haitská armádní klika sesadila prezidenta Aristida.¹⁹⁴ Zároveň bylo toto použití síly navázáno bezprostředně na širší mezinárodní autorizace plynoucí i z rezoluce OSN č. 940.¹⁹⁵ Z toho tudíž plyne, že ani tento zásah nelze do posuzování proměnné zahrnout. Naproti tomu je zajímavá otázka operace *Just Cause* – invaze USA do Panamy, kde jedním z důvodů ozbrojeného zásahu bylo zajištění neutrality Panamského průplavu a svobodné plavby, což jsou samy o sobě faktory týkající se významu námořních oblastí. Ačkoliv kanály nejsou přírodními vodními cestami a přímo se na ně nevztahují zákonitosti mezinárodního námořního práva, v současné době se na jejich užívání obecně aplikují pravidla podobná těm, která platí v mořských průlivech, a jejichž podoba je daná historickým vývojem regulace plavby v úžinách.¹⁹⁶ V případě Panamského průplavu podmínky jeho užívání v té době plynuly ze dvojice tzv. smluv *Torrijos–Carter* z roku 1977. Tyto smlouvy zaručovaly neutralitu kanálu jako dopravní tepny a také ustanovovaly režim správy a časový harmonogram předání *Kanálové zóny* (de facto neinkorporované území USA přetínající panamský stát) zpět do rukou panamské vlády.¹⁹⁷ Nicméně se zhoršující se vnitropolitickou situací v Panamě, stávící proti sobě neoficiálního vládcе země generála Manuela Noriegu a opoziční síly, se střetnutí s americkou stranou postupně stalo nevyhnutelným. Kromě rostoucího počtu nacionalistických a antiamerických projevů

192Inspector General's Survey of the Cuban Operation and Associated Documents (1997)

193Cullather (1994)

194Morrell (1993)

195Resolution 940 (1994)

196Emmerson & Stevens (2012)

197Yates (2008)

podněcovaných Noriegou, sehrály svou roli i obvinění z obchodu s drogami a praním špinavých peněz vznesených proti generálově osobě státními žalobci v USA.¹⁹⁸ Co se samotného zásahu zahájeného v noci z 19. na 20. prosince 1989 týče, tak je nutné zmínit, že mimo výše uvedené skutečnosti měl nezpochybnitelný význam i fakt, že na území Panamy se nacházelo přes 50 000 občanů USA¹⁹⁹ zachycených déle než dva roky v situaci popisované jako *“soumračná zóna”*, tedy ani v míru, ani ve válce (ani takové, kterou lze označit za konflikt s nízkou intenzitou). Přesto do konce roku 1988 došlo k více než třem stovkám incidentů napadení, zatčení či jiného bezdůvodného a často násilného obtěžování Američanů ze strany Panamských ozbrojených sil.²⁰⁰ Z toho lze usoudit, že k zásahu v zemi by velmi pravděpodobně došlo bez ohledu na existenci strategické námořní cesty, která tak jako tak měla být předána Panamě (což se skutečně dle smluv v roce 1999 stalo). To potvrzují i závěry amerického vojenského historika: *“Problém s Noriegou, který vypukl v období posledních let Studené války, v mnoha ohledech zapadal do těchto (studenoválečných) vzorců. Zajisté strategický význam Panamského kanálu a potřeba minimalizovat cizí vlivy v karibské oblasti byly dlouhodobými principy zahraniční politiky USA. Avšak bez dynamiky Studené války by americký postoj vis-à-vis Noriegovi v letech 1987-88 možná nabyl velmi odlišné podoby. Nicméně v té době jen hrstka pozorovatelů předpokládala kolaps Sovětského svazu. Tudiž Reaganova administrativa viděla diktátorovy sílící vazby na sověty podporované vládou na Kubě a v Nikaragui, jeho nákupy zbraní komunistického bloku a přítomnost kubánských vojenských poradců a školitelů v Panamě jako znepokojující vývoj.”*²⁰¹ To směřuje k závěru, že operace Just Cause je do jisté míry hraničním případem jako Indonésko-Malajské střetnutí, ale ne do takové míry, aby to opravňovalo jeho, byť částečné, zahrnutí do posouzení regionu. Předně se jednalo o zabezpečení Panamsko-Amerických smluv, dále životů občanů nacházejících se na území v dočasném legálním držení USA a také o změnu politického směřování Panamy v kontextu studené války, což sice může být z morálního hlediska považováno za nepřijatelné vměšování, ale z hlediska této práce nebyl zájem zacílen na trvalé získání výhodného geografického postavení opravňující nárok USA na jakákoliv mořská teritoria oplývající hospodářsky využitelnými surovinami.

Na úrovni menšího měřítká násilných střetnutí existuje v oblasti též několik případů. Databáze MIDLOC a MIDA nabízejí v daném období od roku 1945 přímo

198Yates (2008)

199tamtéž

200Phillips (2004)

201Yates (2008)

v tomto regionu 24 relevantních incidentů a čtyři další události, které se regionu a zkoumané problematice týkají nepřímo. Jmenovitě se jedná o tři incidenty z roku 1999 doprovázející spor Venezuely (která je z hlediska této práce pro region významná) se sousední Guyanou (státem ležícím za hranicí zkoumaného regionu) o právo na průzkum ropy v oblasti řeky *Essequibo* s nedořešenou otázkou námořních hranic. Celá událost vedla pouze k armádním přesunům a stavům pohotovosti,²⁰² tedy celková relevance i kvůli geografické stránce věci není pro tuto práci vysoká, ale ilustruje místy vypjatý přístup Venezuely k podobným otázkám uvnitř regionu. Čtvrtý záznam v roce 2010 je přechod nikaraguyských vojáků na území, za jehož vlastníka se pokládá Kostarika. Ačkoliv poněkud kuriózní příčinou incidentu byla dle nikaraguyských oficiálních míst chyba v načrtnutí státní hranice ve službě *Google Maps*, jádro letitého sporu spočívá v nejasné příslušnosti ostrova *Isla Calero (Isla Portillos)*.²⁰³ Vlastnictví tohoto říčního území v ústí toku *San Juan* sice nemá vliv na hranice námořních teritorií, ale je součástí bouřlivých vztahů těchto dvou zemí, jež se týkají i námořních ekonomických oblastí a přidělování ropných koncesí v nich. Tyto mapy koncesních zón vydávané Nikaraguou od roku 2002, zasahují podle vlády Kostariky do jejích vod.²⁰⁴

U zbývajících čtyřadvaceti zdokumentovaných střetů lze vysledovat přímou souvislost mezi námořními teritorií a jejich ekonomickými zdroji. Velkým spouštěčem třenic jsou nevyjasněné vztahy Kolumbie a Venezuely. Ty se týkají mnoha dalších otázek než jen námořních sporů. Prapůvodní příčiny lze podobně jako v řadě dalších latinskoamerických zemích vysledovat v dědictví koloniální minulosti a neexistence jednoznačných všeobecně uznávaných hranic, ačkoliv v mladší době jsou důvodem přeshraniční operace guerillových skupin jako například *ELN*²⁰⁵ či *FARC*²⁰⁶ a subjektů orientovaných na produkci a pašování drog. Nicméně jednou z tváří mnohavrstevného konfliktu je též v kapitole 2.3 zmiňovaný oboustranný nárok na *Venezuelský záliv* a ostrovy *Los Monjes* při jeho severní části. Dosavadním vyvrcholením sporu byla v roce 1987 demonstrace síly pomocí kolumbijské korvety *Caldas* a proti ní vyslaných venezuelských plavidel a letounů *Mirage*. Hrozící násilné střetnutí se podařilo odvrátit diplomatickou cestou.²⁰⁷ Venezuela má též problematickou minulost se státem Trinidad a Tobago. Lze zmínit sérii pěti incidentů mezi lety 1996 až 1999 představovaných útoky a zatýkáním rybářských posádek. Podstatou je spor o vody *Parijského zálivu*. Svůj díl

202Dispute Narratives – MID 3.0 dataset. Correlates of War Project

203Walker (2010)

204Dyer (2013) a Dyer (2014)

205Ejército de Liberación Nacional – Národní osvobozenecá armáda

206Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie

207George (1989)

problematických událostí mezi Kolumbií, Hondurasem a Nikaraguou má na svědomí i souostroví *San Andres* a přilehlé ostrůvky *Sur*, *Robel*, *Arrecife Alargado*, a *Media Luna*. Databáze MIDLOC datuje první incident do roku 1980. V pozdější době došlo mezi Nikaraguou a Hondurasem na přelomu let 1999-2001 k několika politickým krokům (např. uvalení cel na honduraské zboží) a přechodům vojenských jednotek přes hranice. Bezprostřední iniciaci způsobila 30. listopadu 1999 honduraská ratifikace námořní smlouvy s Kolumbií, která přiznávala Kolumbii právo na dotyčné ostrovy, na něž ovšem vyhlásila nárok i Nikaragua. Z nejasného důvodu dataset MIDLOC nezmiňuje starší ale závažnou událost z roku 1980, kdy čerstvě vniklé Královské námořnictvo Bahamských ostrovů zadrželo prostřednictvím loď *HMBS Flamingo* dvě ve svých vodách nelegálně rybařící plavidla *Ferrocem 165* a *Ferrocem 54* kubánského původu. Odpovědí Kuby byl přílet a následný raketový útok vojenských letounů MiG, jehož důsledkem se bahamské plavidlo potopilo a zahynuli čtyři námořníci.²⁰⁸

Celkově lze k této případové oblasti říci, že ačkoliv může na první pohled vyznívat její míra konfliktnosti srovnatelně s Jihočínským mořem, tak podrobnější průzkum odhalí, že řada incidentů vychází z jiných pohnutek, než jsou spory o vymezení námořních teritorií. Přesto zde určité množství sporů o námořní hranice dosáhlo stádia silového střetnutí nebo alespoň účelové demonstrace síly. Největší počet jich lze dát do vztahu s Venezuelou (11 z 24, plus ony tři případy související s Guayanou), která má zároveň nejvíce sporných oblastí v regionu (*Aves*, *Los Monjes*, *Parijský záliv*). Státem, jenž figuruje v druhém největším počtu podobných událostí je Nikaragua (9 incidentů). Ovšem v souhrnu ve srovnání s Jihočínským mořem je to stále méně než poloviční množství incidentů v celém regionu.

4.1.3 Severní moře – počet incidentů

U posuzování této části světa můžeme konstatovat, že od skončení druhé světové války zde žádný velký ozbrojený konflikt nenastal. Ani na úrovni menších militarizovaných střetnutí neexistuje téměř žádný případ, ačkoliv jeden jmenovat lze – konflikt v Severním Irsku (*The Troubles*). Nicméně tato nepříjemná kapitola irských dějin neměla žádnou výraznější vazbu na teritoriální spory na moři. V podstatě můžeme konstatovat, že jediným vyhroceným střetnutím byly v kapitole 2.4 zmíněné *Tresčí války*. Nyní je žádoucí tento konflikt o přírodní bohatství popsat podrobněji, aby bylo zřejmé jakých prostředků a v jaké míře bylo ve sporech využito v evropském prostředí

208RBDF – The Flamingo incident

ve srovnání s oběma předchozími regiony. Databáze MIDLOC příliš mnoho specifických dat k tomuto konfliktu nenabízí. Pouze mezi lety 1956 až 1974 referuje o sedmi případech, u nichž ale není možné dohledat bližší souvislosti s Tresčími válkami. Tato databáze udává i jeden záznam, konkrétně z roku 1975, ke skalisku *Rockall*, jehož problematika bude zpracována níže.

Po ukončení druhé světové války, která též představovala šestileté období, jež příliš nepřálo komerčnímu rybolovu, byly stavy lovených ryb velmi vysoké.²⁰⁹ Zároveň v roce 1944 odhlasovali Islandčané v plebiscitu zpretrhání personální unie s Dánským královstvím a vyhlásili nezávislou republiku, což na jedné straně vedlo k anulování Anglo-Dánské konvence z roku 1901 stanovující teritoriální limit na 3 míle od islandského pobřeží, na druhé straně zde vznikl nový státní aktér odhodlaný bojovat za právo využívat bez omezení své vlastní přírodní zdroje.²¹⁰ Ve chvíli, kdy masivní komerční rybolov severomořských států začal způsobovat pokles islandských úlovků (zejména tresek, ale také třeba okouníků),²¹¹ islandská vláda neváhala v dubnu 1950 rozšířit do té doby běžnou hranici teritoriálních vod ze 3 na 4 míle.²¹² Kopírovala tak stejné rozhodnutí norské vlády již z roku 1948.²¹³ Ačkoliv spor Velké Británie s Norskem o hranice revírů pro rybolov nepřesáhl úroveň diplomatické roztržky, kde bylo použití válečných lodí pouhou výhrůžkou, v případě Islandu došlo k mnohem většímu vyhrocení konfliktu. To bylo nastartováno dalším rozšířením teritoriálních vod Islandu na 12 mil v roce 1958. Tentokrát Británie odpověděla vysláním čtyř válečných plavidel, jejich úkolem mělo být zabránění zajištění rybářských plavidel islandskými autoritami ve vodách, kterým Velká Británie odmítala uznat jiný status než otevřené moře. K prvnímu incidentu došlo 2. září, když se islandské lodě *V/s Þór* a *V/s María Júlía* pokusily neúspěšně zadržet britské trawler²¹⁴ *Northern Foam* a *Lifeguard*. Britským plavidlům totiž přispěchala na pomoc fregata *HMS Eastbourne*.²¹⁵ Následovaly závažnější události – srážka dělového člunu *Albert* s trawlerem *Burfell* 3. září, pokus *V/s Ægir* o taranování²¹⁶ *HMS Russell* 4. září. Nejzávažnější případ v této fázi byla pravděpodobně snaha lodi *V/s Þór* zastavit trawler *Hackness* pomocí tří slepých ran z děla a jedné ostré. Na oplátku pohrozila fregata *HMS Russell* potopením

209Kurlansky (1998)

210tamtéž

211v originále: redfish, rockfish

212Kurlansky (1998)

213Johannesson (2007)

214rybářská loď určená k lovu vlečnými sítěmi ve velké hloubce

215Johannesson (2007)

216druh útoku, jehož cílem je zneškodnit nepřátelskou loď nárazem přídí takovým způsobem, aby útočící loď utrpěla co nejmenší škody

islandského plavidla.²¹⁷ V únoru 1961 Británie akceptovala 12 mílový limit, čímž ukončila první část Tresčích válek.²¹⁸

V březnu 1971 se situace opakovala s kratším trváním, zato s vyšší intenzitou. Island rozšířil své výlučné vody do vzdálenosti padesáti mil. Londýn opět reagoval nasazením válečných plavidel na ochranu zájmů svých rybářů, tentokrát se zajištěním Západního Německa, jehož rybáři také s omezením nesouhlasili a které sice nepřispělo vojenským vybavením ale technicko-materiální podporou.²¹⁹ Přestože Islandané nechtěli apriori střetnutí přespříliš vyhrocovat, tak ke srážkám a střelbě mezi loděmi docházelo ještě častěji než v předchozím období. Ovšem je nutné zmínit snahu řešit situaci efektivně ale relativně bezpečně – pomocí nového speciálního zařízení na přetínání lan rybářských lodí táhnoucích vlečné sítě²²⁰, Namátkou některá střetnutí: 29. října 1972 byl slepými náboji ostřelován britský trawler *Real Madrid*; 25. listopadu 1972 přeseknuty sítě německých plavidel *Arcturus* a *Erlangen*, volný konec lana zranil jednoho námořníka.²²¹ 10. srpna 1973 nastala srážka mezi loděmi *HMS Andromeda* a *V/s Óðinn*.²²² Z této doby pochází i jediný smrtelný střet, kdy 29. září následkem úrazu způsobeného britskou lodí *Statesman* zahynul mechanik na palubě *V/s Ægir*.²²³ Britská strana tento incident popřela.²²⁴ Docházelo i k jiným střetnutím, při jednom z nich ostré střely protrhly díry do pláště britské rybářské lodě *Everton*, která začala nabírat vodu,²²⁵ či zajetí britského trawleru *C. S. Forester*.²²⁶ Konečně v listopadu 1973 došlo k dočasné dohodě, jejíž platnost byla dva roky, ukončující druhou Tresčí válku.

Není tedy s podivem, že násilnosti se s příchodem roku 1975 znovu objevily na scéně. Tehdy Island opět z důvodů ochrany populací lovených ryb přírodních zdrojů rozšířil rozsah výlučných ekonomických zón na současných 200 mil. Za pět měsíců konfliktu bylo zaznamenáno 35 incidentů taranování a 46 případů přeseknutí vlečných sítí britských rybářů a devíti německých.²²⁷ Namátkou lze zmínit taranování islandských lodí *V/s Þór* a *V/s Týr* britskou fregatou *HMS Andromeda*,²²⁸ či závažnou událost, kterou byla pohružka ostré střelby na silněji vyzbrojenou fregatu *HMS Falmouth* z paluby

217Boyes (2009)

218Kurlansky (1998)

219tamtéž

220tamtéž

221Mount (2008)

222Keesing's Record of World Events. (1973)

223Cole-Adams (1973)

224Keesing's Record of World Events. (1973)

225tamtéž

226British Sea Fishing.co.uk – The Cod Wars

227Kurlansky (1998)

228Mount (2008)

nárazem těžce poškozeného hlídkovacího plavidla *V/s Týr*.²²⁹ V roce 1976 byl třetí konflikt vyřešen opět ústupkem Velké Británie a uznáním islandských práv na vytyčení EEZ.²³⁰ Za zmínku stojí, že na začátku sporu příjmy britského rybolovu činily asi 1 % hrubého národního produktu, ale pro města jako Hull a Grimsby, považovaná za největší rybářské přístavy na světě, měl rybolov klíčový a nenahraditelný ekonomický význam. Naproti tomu pro hospodářství čerstvě samostatného Islandu představovaly rybí úlovky více než 90 % objemu exportu.²³¹

Druhým místem sporů v oblasti je v kapitole 2.4 uvedené skalisko Rockall. Na něj umístili britští váleční námořníci vlajku a plaketu s tímto textem: „*Zmocněním Jeho veličenstva Alžběty II., z boží vůle královny Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a ostatních držav, hlavy Britského společenství a ochránkyne víry, v souladu s pokyny Jeho veličenstva datovanými 14. září 1955, byl dnešního dne proveden výsadek na tento ostrov jménem Rockall z HMS Vidal. Vlajka byla vztyčena a vlastnictví nad ostrovem vyřčeno ve jménu Jeho veličenstva. – R. H. Connel, kapitán, HMS Vidal, 18. září 1955.*“²³² Roku 1984 se bez oficiální podpory své vlády skupina Irů pokusila na Rockallu vyvěsit irskou vlajku a prohlásit ho za irské území. V roce 1985 strávil na skalisku 40 dní bývalý člen SAS Tom McClean. Důvodem mohla být i snaha dokázat, že ostrov je obyvatelný a ne pouhé skalisko a tak apelovat na znění UNCLOS v sekci definující ostrovy.²³³ Později od června 1997 se na skalisku vystřídalo v délce 48 dní několik tříčlenných výprav ekologických aktivistů z hnutí Greenpeace. Jejich záměrem bylo zabránit případnému ropnému průzkumu ze strany jakéhokoliv státu. Gesto bylo dovršeno vyhlášením „globálního státu *Waveland*“.²³⁴ Z okolních zainteresovaných států Dánsko a Island uznávají příslušnost Rockallu Velké Británii, ale neuznávají zde výsadní zóny o větším rozsahu než 12 námořních mil. Irsko pak nepřijímá ani nárok Britů na ostrůvek²³⁵ a bylo velkým propagátorem odstavce o neobyvatelných ostrovech v textu UNCLOS.²³⁶ Spor je ovšem řešen výhradně diplomatickou cestou.

Třetí sporná situace ze severomořského prostředí – Případy kontinentálního šelfu Severního moře též nikdy nedosáhla stavu konfliktního nebo jinak vyhroceného jednání mimo diplomatické či spíše soudně institucionální kanály mezistátních

229Boyes (2009)

230tamtéž

231Johannesson (2007)

232Daněk (2011)

233tamtéž

234Greenpeace – Proč vznikl Waveland

235Daněk (2011)

236Viz United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) *Part VIII Regime of islands*

interakcí. V souhrnném pohledu na tento region lze říci, že zde došlo k jednomu konfliktu (Tresčí války) s poměrně specifickým a svým způsobem i závažným průběhem, který byl ale postupně všemi aktéry řešen cestou vyjednávání. Následně ho lze předpokládat za úspěšně neutralizovaný a vzniklé výsledky za obecně akceptované. Druhý spor (severomořský šelf) zůstal na diplomatické úrovni a i na ní dosáhl konečného výsledku (judikát Mezinárodního soudního dvora²³⁷). Konečně třetí regionálně přílehlý spor (Rockall) sice stále odolává definitivnímu uzavření, na druhou stranu lze konstatovat, že za prvé jeho relevance není v současné době vysoká a za druhé, což je podstatnější, řešení se opět hledá čistě na konferencích u kulatého stolu a nikoliv z paluby válečné lodi.²³⁸

²³⁷International Court of Justice. North Sea Continental Shelf Cases. Judgment of 20 February 1969.

²³⁸Daněk (2011)

4.2 Vyhodnocení nezávislých proměnných

4.2.1 Jihočínské moře

4.2.1.1 Jihočínské moře – ropný byznys

V této části světa z devíti zemí s přístupem k Jihočínskému moři pouze jedna z nich – Kambodža – dosud neprodukuje žádnou surovou ropu nebo zemní plyn.²³⁹ Je tudíž vcelku pochopitelné, že v Kambodži není žádná silná národní těžařská společnost. Existuje zde pouze *Cambodian National Petroleum Authority (CNPA)*, jež je vládní agenturou zajišťující průzkum nalezišť a rozvoj těžařského průmyslu. Mezi její činnost patří udělování licencí zahraničním firmám – Chevron, Moeco a GS-Caltex.²⁴⁰ Do budoucna se ovšem počítá s vybudováním státem vlastněného ropného podniku²⁴¹ a s rozvojem těžby na moři i v tzv. *Overlapping Claims Area*, oblasti se sporem o území mezi Kambodžou a Thajskem.²⁴² Nicméně z hlediska regionu je tento stát spíše výjimkou potvrzující pravidlo.

Hned Čínská lidová republika disponuje dvěma podniky s de facto duopolním postavením. Jako první můžeme jmenovat akciovou společnost *PetroChina*, která je dceřiným podnikem státní *China National Petroleum Corporation (CNPC)*.²⁴³ Druhou pak je též státní korporace *Sinopec*.²⁴⁴ Oba konglomeráty kontrolují celý řetězec od těžby až po prodej koncových produktů a oba spadají pod dohled orgánu *State-owned Assets Supervision and Administration Commission (SASAC)*.²⁴⁵ Nicméně tyto dvě společnosti nejsou jedinými zástupci tohoto odvětví v Číně. Existuje zde ještě třetí státní aktér, jímž je *China National Offshore Oil Corporation (CNOOC)*, která se primárně zabývá, jak její název napovídá, těžbou na mořském dně. Ovšem i ona má své vlastní kapacity jak v upstream tak downstream fázích zpracování a také tato korporace je pod přímou kontrolou SASAC.²⁴⁶ Ačkoliv je vliv státu na čínský těžařský sektor očividně značný, neznamená to, že by zde vůbec nepůsobily cizí subjekty. Například CNOOC vytvořila v oblasti petrochemického průmyslu jeden z největších joint venture projektů v Číně společně s Royal Dutch Shell,²⁴⁷ nebo v segmentu těžby na plynovém vrtu *Liwan*

239EIA. (2013, únor 14). *Thailand*

240CNPA. (2011). History of CNPA

241tamtéž

242Charney, Colson, Alexander & Smith (2005)

243PetroChina. (2008) Company Profile

244Sinopec. (2014). About Sinopec Group

245State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council. Central SOEs.

246CNOOC. (2013). Company Overview.

247CNOOC. (2012). CNOOC Gas & Power Group.

3-1 spolupracuje s kanadským podnikem Husky Energy.²⁴⁸ Nicméně často jsou společné kontrakty uzavírány tak, že čínské straně připadá minimálně 50 % ale spíše 51 % podíl, tedy nesporný rozhodující hlas.

V případě jižního souseda – Vietnamu – je situace velmi podobná. Od roku 1977 zde působí národní podnik *Vietnam Oil and Gas Company (Petrovietnam)*. Její aktivity se týkají celého výrobního řetězce a geograficky nejsou omezené pouze na území Vietnamu (například offshore bloky v Malajsii).²⁴⁹ Spolupráce s cizími partnery (např. Hess Corporation, SOCO, OPECO, ExxonMobil, Zarubezhneft) na domácím území také existuje, přičemž Petrovietnam se snaží v řadě případů držet majoritní podíl (7 dceřiných firem se 100 % podílem; 10 podniků s rozhodujícím vlivem a více než 50 % podílem; 12 podniků s rozhodujícím vlivem a méně než 50 % podílem).²⁵⁰ Za zmínku stojí fakt, že Petrovietnam spolupracuje u pobřeží jižního Vietnamu na těžbě s thajským státním těžařským podnikem *PTT*, který v projektu drží podíl 28,5 %.²⁵¹ Dále existuje spolupráce na mořských ložiscích mezi vietnamskou stranou a Malajsií u pobřeží ostrova Sarawak (Petrovietnam 30 % podíl, Petronas 40 % a Pertamina 30 %).²⁵²

Do určité míry odlišná situace panuje na Filipínách. Národní společností je *Philippine National Oil Company (PNOC)*, jejíž dceřiná společnost PNOC EC figuruje v řadě kontraktů na offshore těžbu, ovšem na rozdíl od svých výše jmenovaných kolegů drží PNOC spíše menšinové podíly. Například *Malampaya Gas-to-Power Project* (Shell 45 %, Chevron 45 %, PNOC EC 10 %), *Calamian* (CNOOC 51 %, PNOC EC 28 %, Mitra Energy Limited 21 %), *West Balabac* (BHP Billiton 75 %, PNOC EC 25 %).²⁵³ V roce 1998 došlo pomocí zákona k deregulaci ropného průmyslu, ale pouze v oblasti zpracování, distribuce a prodeje ropných produktů.²⁵⁴ V zemi tak působí soukromí domácí prodejci jako *Phoenix Petroleum Philippines* nebo *Seaoil Philippines*, ale i cizí jako Shell nebo Castrol.

V Malajsii je hlavním hráčem státní společnost *Petronas* (celým názvem *Petroliam Nasional Berhad*), která kontroluje a spravuje těžbu národních zdrojů energetických surovin.²⁵⁵ Zajímavé je, že kromě subvencovaných cen pro domácí spotřebitele, Petronas též zajišťuje poměrně vysoké zdroje příjmu pro malajsijskou vládu skrze podnikové dividendy, a to ve vyšším poměru k zisku než je u podobných

248Offshore-technology. *Liwan 3-1 gas field, South China Sea, China*.

249Petrovietnam. Oil and Gas Exploration and Production.

250Petrovietnam. Subsidiaries of Petrovietnam.

251Offshore-technology. *Te Giac Trang Oilfield, Cuu Long Basin, Vietnam*

252Petrovietnam. (2010). The first oil flow produced from Field D30, Block SK305 offshore Malaysia.

253PNOC. Major Projects and Programs.

254Downstream Oil Industry Deregulation Act of 1998.

255Petronas. (2014). About Us.

národních společností zvykem. Její celkový příspěvek (včetně daní apod.) tak tvoří až 45 % příjmů malajsijské státní kasy.²⁵⁶ Jinak lze o Petronas říci to samé, co o výše jmenovaných národních těžařských společnostech. Například v kapitole 2.2 zmíněná ložiska a vrty provozuje v partnerství se zahraničními mezinárodními ropnými korporacemi – *Gumusut Kakap* (Shell 33 %, ConocoPhillips 33 %, Petronas 20 %, Murphy Oil 14 %), *Kebabangan* (Petronas 40 %, ConocoPhillips 30 %, Shell 30 %). Též na území Malajsie působí další společnosti v downstream sektoru zejména *Gas Malaysia* či *Malaysia LNG*. Faktem je, že v obou jmenovaných má podíl státní Petronas – v první 14,8 %, ²⁵⁷ v druhé dokonce 90 %.²⁵⁸

Poměrně přehledná situace je v sultanátu Brunej. Devadesát procent státních zisků z produkce ropy a zemního plynu zajišťuje *Brunei Shell Petroleum Company*, což je více než polovina brunejského HDP a 90 % vývozních příjmů.²⁵⁹ Jak vyplývá již z názvu, nejde o nic jiného než o dlouholetý joint venture brunejské vlády a společnosti Shell, přičemž se o podíly oba akcionáři dělí rovným dílem padesáti procent.²⁶⁰ Menší část vrtů je obsluhována také francouzskou firmou *Total* jako joint venture BBJV na poli *Maharaja Lela/Jamalulalam* (Total 37,5 %, Shell 35 % a státem vlastněná *Petroleum Brunei* 27,5 %).²⁶¹ V rozvíjejícím se odvětví zkapalněného zemního plynu figuruje *Brunei LNG*, též se silným vkladem státu (Brunejská vláda 50 %, Shell 25 %, *Mitshubishi* 25 %).²⁶²

Produkce ropy a zemního plynu na Tchaj-wanu je poměrně malá a zdaleka nestačí na pokrytí spotřeby. Tento ostrov je šestý největší dovozce zkapalněného zemního plynu na světě (zdrojové země jsou Katar ale též Indonésie a Malajsie).²⁶³ Hlavní slovo má státem vlastněná společnost *CPC Corporation* (do roku 2007 známa pod jménem *Chinese Petroleum Corporation*), která se snaží pro domácí poptávku zajistit dostatek zdrojů, zejména za hranicemi Tchaj-wanu. Bez zajímavosti není skutečnost, že v současné době navzdory jakékoliv politice *CPC Corporation* zahajuje společný projekt průzkumu hlubokomořských ložisek ropy a zemního v Tchajwanské úžině se zmiňovanou společností *CNOOC*, která je pod kontrolou ČLR.²⁶⁴

256Koswanage & Kaiser (2012). *Special Report: Petronas chafes at its role as Malaysia's piggy bank*.

257Gas Malaysia Berhad. (2014). Shareholders.

258Petronas MLNG. (2012). Shareholders.

259Brunei Shell Petroleum Company. (2013). Overview of Our Business.

260Oxford Business Group. (2011). The Report: Brunei Darussalam 2011.

261Oxford Business Group. (2013). *Drill deep: As oil extraction evolves, so do diversification plans*. The Report: Brunei Darussalam 2013.

262Brunei LNG. Shareholders. (2010).

263EIA. (2013, září). *Taiwan*

264Hsu & Lee (2012, říjen 26). *Cnooc and CPC plan joint deepwater exploration pact*.

Indonésie je částečně v poněkud odlišné situaci než většina států regionu, a to v tom ohledu, že hlavním producentem surové ropy v zemi není státní podnik ale zahraniční soukromá společnost. Americký těžařský podnik *Chevron* má v zemi dlouholetou tradici a produkuje zde největší množství surové ropy, což činí asi 40 % celkové indonéské produkce.²⁶⁵ Národní těžařská a zpracovatelská společnost *Pertamina* je v těžbě až na druhém místě. Indonéské vlády v minulosti upřednostňovaly politické a sociální nástroje, jež národní ropná společnost nabízí, před ekonomickou stránkou podnikání, která je prioritní pro soukromé společnosti. Právě to pravděpodobně vedlo v posledních letech k jejímu poklesu a k faktu, že soukromí těžaři, kteří se dříve podíleli na exploataci jen jako partneři ve společných projektech s *Pertaminou*, nyní produkují většinu celkového objemu indonéské ropy.²⁶⁶ Před podobným osudem „dojné krávy“ zneužívané ve prospěch vládních výdajů je varována i malajsijská společnost *Petronas*.²⁶⁷ Z hlediska této práce je nejpodstatnější působení těžařských firem na nově objeveném *Natuna Gas Field* poblíž *Natunských ostrovů* v Jihočínském moři, jejichž okolní vody jsou též předmětem teritoriálního sporu s Čínou.²⁶⁸ Zásoby plynu na tomto poli jsou považovány za největší v Asii. Konsorcium firem, které mají zahájit těžbu, se skládá z *Pertaminy* (35 % podíl), americké soukromé firmy *ExxonMobil* (35 %), francouzského *Totalu* (15 %) a thajské národní společnosti *PTT* (15 %).²⁶⁹ Původně se místo *PTT* na projektu podílel *Petronas*.²⁷⁰

Poslední těžící zemí je Thajsko. Tamější podnik *PTT* je výsledkem privatizace státního *Petroleum Authority of Thailand*. Přesto thajské ministerstvo financí stále drží ve společnosti majoritní podíl 51,111 %.²⁷¹ *PTT* má aktiva rozprostřená po celém výrobním řetězci, například spravuje podíl 49,1 %²⁷² v rafinérské a petrochemické společnosti *Thaioil*. Mimo jiné také těží či se chystá těžit ropu a zemní plyn v Thajském zálivu – pět projektů jako většinový podílník a operátor, pět projektů jako partner (s podílem mezi 45 % a 5 %) a jeden společný projekt s Malajsií (*PTT* 50 %, *Petronas* 50 %) v jižních vodách Thajského zálivu cca 230km od thajského pobřeží a 150km od Malajsijského.²⁷³

265Pertamina, Annual Report 2012

266Hertzmark (2007)

267Koswanage & Kaiser (2012). *Special Report: Petronas chafes at its role as Malaysia's piggy bank.*

268Keck (2014, březen 20). *China's Newest Maritime Dispute*

269Prakoso (2013, srpen 13). *Gov't Wants to Sign East Natuna PSC This Year*

270Azwar (2013, srpen 13). *Govt to award PSC to East Natuna contractors*

271PTT. Major Shareholders. (2013, září 23)

272Thaioil. Top 10 Shareholder. (2013, říjen 31)

273PTT. Exploration and Production. Thailand and Overlapping Areas.

Závěrem této kapitoly lze ropný a plynový byznys v tomto regionu ohodnotit jako silně spojený se státem vlastněnými a řízenými podniky. Samozřejmě je zde výjimka Kambodži, ta ovšem, jak je uvedeno výše, stále neprodukuje žádné energetické suroviny z mořského dna, a tudíž není do posuzování zahrnuta. Rozsah zapojení státu do těžby a zpracování ropy a plynu mezi jednotlivými regionálními aktéry kolísá od poměrně rozsáhlého vlivu v Čínské lidové republice či Bruneji až po relativně slabší pozice v Indonésii, Thajsku a na Filipínách. Zajímavým zjištěním je, že i navzdory sporům o některá mořská teritoria jsou místní národní těžaři schopni spolupracovat na mořských offshore vrtech, například mezi ČLR a Tchaj-wanem nebo ČLR a Filipínami. Celkově je tedy hodnota této nezávislé proměnné pro tuto oblast 1.

4.2.1.2 Jihočínské moře – mocenská rovnováha

Výsledky tohoto regionu z hlediska distribuce moci nejsou překvapivé. Jediným problémem je, že National Power Index neregistruje Tchaj-wan jako samostatný stát a tudíž s ním nepracuje. V tomto jediném případě je nutné spolehnout se pouze na data CINC.

Málokoho překvapí, že na prvním místě v rámci Jihočínského moře v obou použitých zdrojích je Čína. V žebříčku CINC je dokonce na prvním místě na celém světě se skóre 0,1985779. V indexu NPI zaujímá čtvrtou pozici s proporcionální hodnotou vůči lídrovi žebříčku (USA) 0,916614. Pokud zůstaneme u dat z CINC, pak na druhém místě v regionu je Indonésie se skóre 0,0137077. Na první pohled je zřejmé, že výsledek Indonésie je řádově menší proti čínskému. Rozdíl těchto dvou hodnot, tedy prvního a druhého aktéra regionu činí 0,1848702, což je 93,1 % čínského skóre. Pro větší názornost můžeme tuto hodnotu otočit a argumentovat, že indonéské hodnocení dosahuje pouhých 6,9 % hodnocení Číny. Porovnání s regionálním průměrem a také mediánem výše uvedené výsledky potvrzují. Průměrné skóre celé oblasti je 0,02509321, což činí 12,6 % čínského skóre. Mediánové skóre má ještě menší hodnotu: 0,00666695, což je pouhých 3,4 % Číny. Prizmatem NPI ukazatele následuje po 4. čínské pozici 27. světová příčka Indonésie, tedy rozdíl mezi těmito státy dosahuje třiatvaceti míst. Třetím státem je Malajsie, která se umístila třiatřicátá, tedy šest míst za Indonésií.

Z toho je patrné a ne příliš udivující, že z mocenského hlediska nemá Čína v regionu žádného vyzyvatele. Je logické u státu aspirujícího na pozici globálního hegemonu, že je zároveň nejmarkantnější silou v rámci svého nejbližšího okolí. Z obou indexů plyne, že mezi Čínou a ostatními zeměmi Jihočínského moře je značný skokový

rozdíl (jak je také patrné z grafů v příloze). Data z CINC umožňují i vyjádřit čistě hypotetickou situaci, při níž by se porovнала Čína proti souhrnnému výsledku ostatních států regionu. Ovšem i jejich sdružené úsilí by dosáhlo síly ve výši jen 26,3 % čínského skóre. Tuto proměnnou lze hodnotit jako mocenskou nerovnováhu a přítomnost velmi silné regionální mocnosti, nabývá tedy hodnoty **0**.

4.2.1.3 Jihočínské moře – regionální organizace

Uskupením, které přijde na mysl v regionu jihovýchodní Asie je bezesporu *Sdružení národů jihovýchodní Asie – Association of South East Asian Nations* (ASEAN). Tato organizace byla založena 8. srpna 1967 podpisem Bangkotské deklarace ve stejnojmenném hlavním městě Thajska. Zakládajícími členy byli Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur a Thajsko. Později v roce 1984 přibyla Brunej, o jedenáct let později Vietnam, v roce 1997 Laos a Myanmar a konečně v roce 1999 Kambodža.²⁷⁴ Z těchto deseti států pouze Laos a Myanmar nemají přístup k Jihočínskému moři. Na druhou stranu mezi členskými zeměmi chybí Čína a Tchaj-wan. Cíle uskupení jsou dle ustavující deklarace tyto:

1. *Urychlit ekonomický růst, společenský a kulturní vývoj v regionu skrze společné úsilí v duchu rovnosti a partnerství za účelem posílení základů pro prosperující a mírovou komunitu jihoasijských národů*
2. *Podporovat mír a stabilitu v regionu skrze dodržování respektu ke spravedlnosti a vládě zákona ve vztazích mezi regionálními státy a skrze věrnost zásadám Charty OSN.*
3. *Podporovat aktivní spolupráci a vzájemnou asistenci v záležitostech všeobecného zájmu v ekonomických, sociálních, kulturních, technických, vědeckých a administrativních oblastech.*
4. *Poskytovat si vzájemnou pomoc ve formě výcvikových a výzkumných středisek ve vzdělávacích, profesionálních a administrativních sférách.*
5. *Spolupracovat efektivněji v zájmu zlepšené zemědělství a průmyslu, rozšíření obchodu, včetně studia problémů mezinárodního obchodu s komoditami, zlepšení dopravních a komunikačních zařízení a zvýšení životního standardu obyvatel.*
6. *Podporovat jihoasijská studia a*

274ASEAN. Overview

7. *Udržovat blízkou a prospěšnou kooperaci s existujícími mezinárodními a regionálními organizacemi s podobnými cíli a záměry a prozkoumávat všechny možnosti ještě užší vzájemné spolupráce*²⁷⁵

Z této charty konkrétně z bodů dva a tři plyne, že tato organizace by měla mít zájem též o stabilizaci sporných námořních oblastí, zamezení konfrontační a neústupné politiky některých zemí a společný hospodářský rozvoj včetně využití potenciálních zdrojů z moře a mořského dna. Je pravdou, že se ASEAN i v tomto sporu pokouší o dialog mezi zúčastněnými zeměmi. Ovšem tato iniciativa má řadu překážek. Jak například upozorňuje A. Ring: *ASEAN je často kritizován kvůli tomu, že diplomatická jednání postupují šnečím tempem. Hlavní příčina pramení ze 14 principů charty ASEAN, jež vynucují konsensus skrze jednomyslné rozhodování (...) Dalším handicapem je rotující předsednictví (všech členských zemí), které se každoročně střídá. Když Kambodža držela tuto pozici v ruce 2012, její posilující blízký vztah k Číně jí příliš nemotivoval namířit bezprecedentní diplomatický nátlak na Čínu, aby vyřešila problematiku Jihočínského moře onoho roku. Navíc pouze čtyři z deseti zemí ASEAN se podílejí na sporu s Čínou. Ze zbývajících šesti národů sleduje každý svou vlastní individuální politiku vůči Číně se specifickými ekonomickými zájmy v popředí. Tento chybějící společný zájem zabránil organizaci vytvořit konsensus o společném postupu proti čínským teritoriálním nárokům. Čína pokračuje v politice bilaterálních jednání s každým aktérem zvlášť, avšak diplomatické snahy ASEAN by mohly být daleko silnější, kdyby všech deset států vyjednávalo jedním hlasem.*²⁷⁶

Nicméně by bylo nefér nezmínit i určité pokroky, kterých ASEAN v řešení situace dosáhl. V červnu 1992, částečně v reakci na nové potvrzení čínského nároku na zóny Jihočínského moře skrze *Law of the People's Republic of China on the Territorial Waters an Contiguous Areas*, přijali členové ASEAN *Declaration on the South China Sea*. Tato deklarace měla za cíl neformálně podpořit zdrženlivost členských států a povzbudit řešení sporů mírovou, nenásilnou cestou.²⁷⁷ Ačkoliv se z tehdy nečlenských států přihlásil k ideji deklarace Vietnam, tak Čína snažení ASEAN ignorovala, což poukazuje na problém nečlenství některých aktérů sporu o Jihočínské moře, zejména toho nejdůležitějšího – Číny. Po incidentu, kdy Číňané v roce 1955 začali okupovat Filipínami nárokovaný *Mischief Reef*, bylo jasné, že je nutné čínskou stranu zapojit do jednání. Výsledkem dialogu je alespoň *Declaration on the Conduct of Parties in the*

275ASEAN. Overview

276Ring (2012)

277Emmers (2007)

South China, podepsaná v listopadu 2002 v Phnompenhu všemi členy ASEAN plus Čínou.²⁷⁸ Tato deklarace přinesla příslib dalšího prohlubování kooperace vedoucí k přijetí pravidel spravujících režim námořních teritorií Jihočínské moře. Nicméně k podepsání další a nyní již skutečně závazné dohody mezi účastníky nedošlo. Jak uznává Emmers: „*Ačkoliv se jedná o významný symbolický dokument, deklarace z roku 2002 nemůže být vnímána jako stěžejní krok ke zvládnutí a vyřešení konfliktu, protože není schopna zabránit teritoriálním střetnutím nebo jiným možným zdrojům třenic, jakými jsou zatýkáni rybářů cizími námořními silami a rozšiřování vojenských instalací na již okupovaných útesech.*“²⁷⁹ Nebo jak dodává Tønnesson: „*(tato deklarace) nezakládá žádný právně závazný kodex jednání: je pouze politickým prohlášením.*“²⁸⁰

Čína je členem regionálního politického paktu a tou je *Šanghajská organizace pro spolupráci – Shanghai Cooperation Organisation (SCO)*, ale její zaměření je spíše do středu eurasijského kontinentu, jak napovídá členství Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Ruské federace, Tádžikistánu a Uzbekistánu.²⁸¹ V podstatě lze konstatovat, že geopolitický záběr SCO a ASEAN se naprosto mívá, protože ani jeden stát není členem obou organizací zároveň a to ani v podobě pozorovatelské země. Ačkoliv nelze v žádném případě tvrdit, že by se jednalo o dva apriorně konkurenční bloky, rozhodně též nelze poukázat na to, že by tyto dvě organizace měly snahu o vedení regionálního dialogu například i na téma Jihočínské moře. S přihlédnutím ke složení SCO a její orientaci na země jako jsou Mongolsko, Írán či Afghánistán je logické, že pobídek k zapojení do problémů jihovýchodní Asie, se kterou je organizace spojena jen prostřednictvím Číny, nebude mnoho. Je tedy poměrně jasné, že z hlediska nastavení této proměnné chybí v regionu Jihočínské moře mezinárodní organizace, která by zahrnovala na stejné úrovni všechny účastníky. Tohoto propojení států není dosaženo ani například prolínáním členství ve dvou či více regionálních organizacích, které by usnadňovaly kooperaci a vedly k přijetí závazných řešení. Je pravdou, že do určité míry se tomuto uspořádání blíží ASEAN se svým čínským dialogem. Avšak vzhledem k tomu, že ČLR není členem společné organizace a nemá tak žádné výhody plynoucí z fungování organizace či závazky vůči státům ASEAN, nedošlo v podstatě od roku 2002 k žádnému posunu v oblasti jednání. Naopak současná situace nadále poskytuje Peking volné ruce k bilaterálním jednáním se všemi státy ASEAN (i těmi, které nemají zájmy v Jihočínském moři), čímž svým způsobem naleptává jednotu organizace

278 ASEAN (2002). Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea

279 Emmers (2007)

280 Tønnesson (2003)

281 SCO. Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation

v postoji vůči Číně.²⁸² Těto nezávislé proměnné pro oblast Jihočínského moře lze tedy přiřadit hodnotu 0.

4.2.1.4 Jihočínské moře – politicko-ideologický systém

V oblasti Jihočínského moře je s aplikací výše zmíněných souborů dat problém v tom ohledu, že Brunejský sultanát v obou zdrojích schází. Nicméně v jeho případě lze přistoupit na konstatování stavu zdejšího politického systému z jiného zdroje. O tomto systému lze říci, že vykazuje podobné znaky jako ostatní islámské monarchie, tedy ty z okolí Perského zálivu jako jsou Omán či Saúdská Arábie. Projevuje se výraznou centralizací moci do rukou panovníka a královské rodiny a omezením politických svobod. Nesoulad mezi vládnoucí elitou, občany a ještě poměrně širokou skupinou obyvatel bez plných občanských práv (např. menšina etnických Číňanů) je kompenzován štědrými sociální péčí financovanou z ropných a plynových příjmů. Navíc od pokusu o svržení vlády levicovými guerillami v roce 1962 (viz povstání TNKU v kapitole 4.1.1) platí v zemi stav nouze ještě více rozšiřující panovníkovy pravomoci.²⁸³ Po účely této práce je tedy Brunej hodnocena jako autokracie. Stejných výsledků dosahují v použitých žebříčcích i zmiňovaný Omán a Saúdská Arábie.

V regionu se nacházejí podle dat Polity IV projektu dva zřetelně autoritářské režimy: Čínská lidová republika (skóre -7) a Vietnam (rovněž -7). Dva místní státní režimy označuje stejný zdroj jako otevřené anokracie. Pro Polity IV termín anokracie *„je charakterizována institucemi a politickými elitami, které jsou daleko méně schopné plnit základní úkoly a zajistit svou vlastní kontinuitu. Anokratické režimy velmi často odrážejí vrozené vlastnosti nestability nebo neefektivity a jsou zvláště náchylné k příchodu nových dějů politické nestability, jako je vypuknutí ozbrojeného konfliktu, neočekávané změny ve vedení, nebo neblahé přeměny režimu (např. uzmutí moci charismatickým či vojenským lídrem). Anokracie jsou spíše mezní kategorií než samostatnou formou vlády. Jsou to země, jejichž vlády nejsou ani plně demokratické ani plně autokratické, ale spíše kombinují, často nekoherentní, mix demokratických a autokratických vlastností a postupů.“*²⁸⁴ Konkrétně se v tomto regionu jedná o Kambodžu (skóre 2) a Thajsko (skóre 4). Naproti tomu se zde nachází trojice demokracií: Malajsie (6), Indonésie (8), Filipíny (8) a jedna plná demokracie – Tchaj-

282Tiezzi (2014, únor 26). *Why China Isn't Interested in a South China Sea Code of Conduct*

283Talib (2002)

284Marshall & Cole (2011)

wan s nejvyšším možným skóre 10. Ve výsledku zde máme poměr dvou autokracií (tří, budeme-li započítávat Brunej) proti čtyřem demokratickým režimům.

Při použití dat z Democracy index vychází situace velmi podobně. Tentokrát stavu plné demokracie nedosahuje ani jeden stát. Jako nedostatečné demokracie jsou označeny: Tchaj-wan (7,57), Indonésie (6,76), Thajsko (6,55), Malajsie (6,41) a Filipíny (6,30). Jako autoritářské lze znovu jmenovat ČLR (3,00) a Vietnam (2,89), přičemž Kambodža zůstává v postavení hybridního režimu (4,96). Celkový poměr opět činí 2 nebo 3 (+Brunej) autokracie vůči pěti spíše demokratickým státům. Pokud bychom mezní režimy vzhledem ke své tendenci k nestabilitě a špatně fungujícím institucím považovali za spíš nedemokratické, ani přesto se jazyček vah nevychýlí razantně tím či oním směrem. Poměr bude 4:5 s prvním žebříčkem a započtenou Brunejí a 5:4 s druhým žebříčkem a Brunejí. Tedy nelze určit, že by jeden druh režimu měl v regionu jasnou převahu a tudíž je hodnota proměnné **0**.

4.2.1.5 Jihočínské moře – regionální identita

Pokud budeme nejprve posuzovat „civilizační rozdělení“ regionu Jihočínského moře, pak zběžný pohled na mapu vycházející z práce *Střet civilizací*²⁸⁵ říká, že v tomto regionu se setkává několik civilizačních okruhů. Konkrétně čínský, islámský, buddhistický a západní. Nejmenší podíl zaujímá okruh západní, reprezentovaný jen částečně na Filipínách, které jsou dle Huntingtona směsí západní a čínské civilizace. Další státy regionu zařaditelné do čínské civilizace jsou samozřejmě Čína, Tchaj-wan a též Vietnam. Thajsko a Kambodža spadají pod civilizaci buddhistickou a končeně Indonésie, Malajsie a Brunej jsou země kulturně islámského charakteru. Ačkoliv Číňané tvoří signifikantní minority napříč zeměmi regionu (také např. nejpočetnější skupinu obyvatel v Singapuru – 74 %²⁸⁶), nelze říci, že by byli dominantní civilizační skupinou. Z jazykového hlediska je čínština úředním jazykem kromě ČLR pouze také na Tchaj-wanu a v Singapuru. Na opačné straně Malajština, která je velmi příbuzná a podobná Indonéštině (vzájemně srozumitelná), je používána kromě Malajsie také jako úřední jazyk v Bruneji a Singapuru. Ani historická zkušenost není v regionu stejná. Zatímco dnešní Indonésie, Malajsie, Brunej, Filipíny, Vietnam a Kambodža byly až do konce druhé světové války koloniemi zahraničních mocností, tudíž je může spojovat příběh úspěšné dekolonizace, naopak Thajsko²⁸⁷ a Čína nikdy kolonizovány nebyly (pokud

285Huntington (1996)

286Census of Population 2010 Statistical Release 1

287Malhotra (2006). *King, country and the coup*. The Indian Express

v případě Číny nepočítáme kolonizaci Tchaj-wanu, Macaa, Hong-Kongu a několik dalších koncesních území).

Přestože tyto předpoklady na první pohled neslibují existenci jednotící identity regionu Jihočínského moře, někteří autoři argumentují, že se zde částečně nachází. Amitav Acharya říká, že absenci války v této komunitě od roku 1967 lze vysvětlit pomocí konceptu regionální bezpečnostní komunity. Tato komunita nicméně nestojí na základech, na kterých by akademici podobný fenomén očekávali, tedy na liberální demokracii a intraregionální vzájemné ekonomické závislosti.²⁸⁸ Acharya vidí primární počáteční impuls ke vzniku této komunity ve vnitřním nebezpečí komunistického povstání a druhým důvodem byl a snaha o zlepšení ekonomických vazeb vně regionu. *„V případě ASEAN antikomunismus (ale nikoliv věrnost liberální demokracii) a obecná preference pro kapitalistický hospodářský rozvoj (i když státem kontrolovaný) před socialistickým modelem sloužily jako důležité faktory spojující jinak rozdílné členy.“*²⁸⁹ Avšak právě zde vyvstává problém z hlediska této práce, že koncept bezpečnostní komunity se prolíná a překrývá s institucí mezinárodní organizace ASEAN. To mimo jiné znamená, že v rámci sporů o námořní teritoria nelze komunitní spolupráci a myšlenkou jednoty překlenout rozpory s Čínou a Tchaj-wanem jakožto subjekty vně této komunity. Navíc jiní autoři zmiňují určité slabiny či rozdíly od pevnějších komunit: *„Zaprvé, kde je západní Evropa úzce sepnatou bezpečnostní komunitou, bezpečnostní komunita jihovýchodní Asie je přinejlepším volně spojená. Ačkoliv nenastal žádný ozbrojený konflikt mezi členy ASEAN a je zde spolehlivá evidence pro očekávání mírového soužití, existují také důkazy, že státy jihovýchodní Asie pokračují v přípravách na vzájemný válečný konflikt a je zde řada vleklých teritoriálních konfliktů.“*²⁹⁰

Acharya zdůrazňuje, že: *„komunity mohou být konstruovány i za absence kulturních podobností nebo ekonomických transakcí mezi skupinami, ale je to možné prostřednictvím vytváření norem, symbolů a postupů, které významně redukuje pravděpodobnost konfliktního jednání, a manipulace s nimi“*²⁹¹ Nicméně využívání diskurzu a symbolů ve vztahu ke sporu může být vedeno také s opačným záměrem, což dokládá čínská respektive vietnamská argumentace nároku na Spratlyho a Paracelské ostrovy pomocí archeologických nálezů a historických pramenů,²⁹² čímž do jisté míry vylučují řešení sporu na základě obecných pravidel dohody UNCLOS, protože sporným

288Acharya (1998)

289tamtéž

290Bellamy (2004)

291Acharya (1998)

292Blumenfeld & Silverman (2013)

územím příkládají hluboce symbolický význam a nikoliv jen hospodářský. Tusicisny pak poukazuje na fakt, že uvnitř samotného ASEAN mohou vznikat značné trhliny, protože se jedná spíše o projekt vládnoucích elit navzdory silné vzájemné nedůvěře mezi obyvateli zainteresovaných zemí.²⁹³

Cekově vzato tedy v případě konstruktivistického pojetí komunity států Jihočínské moře a zejména jejich občanů dospějeme k podobnému závěru jako v případě institucionalistického pohledu. Určité prvky společné identity zde existují, ale nejsou příliš silné a navíc jsou spory o námořní teritoria primárně vedeny vně tuto identitu, tudíž tato proměnná nabývá hodnoty 0.

4.2.1.6 Jihočínské moře – historická rivalita

Z tabulky trvalých rivalit mezi lety 1816 a 1992 vyplývají pro tento region celkem dvě dlouhodobé rivality: Thajsko a Kambodža (1953 – 1987), a Thajsko se Severním Vietnamem (1961 – 1989).²⁹⁴ Ovšem hlubší pohled do historie válečných konfliktů prostřednictvím databázi COW odhaluje celou řadu střetnutí mezi prakticky všemi místními státy sahající až do relativně nedávné doby. Jedná se celkem o deset různých válek, které pochopitelně nejsou jen dyadickými militarizovanými souboji. Nicméně osmi z nich je účasten Vietnam, přičemž šest z nich zahrnuje pouze dva aktéry. Jedná se tedy o tři střetnutí Vietnamu s Kambodžou (v časovém rámci 1970 – 1989), dva konflikty mezi Vietnamem a Čínou (v roce 1979 a 1987) a jeden s Thajskem (v letech 1970 – 1973). Do pěti konfliktů v rámci regionu (mezi lety 1831 – 1989) se zapojila Kambodža, do čtyř Čína (v časovém rozpětí 1954 – 1987).²⁹⁵ Nejméně zainteresovanými státy v regionálních střetnutích jsou podle této statistiky Filipíny, které se zapojily pouze do druhé fáze Vietnamské války (1965 – 1975) a potom samozřejmě Malajsie a Indonésie, i když jak je vidno z kapitoly 4.1.1. úplně bez ozbrojených byť nepřímých intervencí ani jejich soužití s okolím není.

Z výše uvedeného je poměrně jasné, že udávané rivality i zkušenosti se vzájemných válek jsou poměrně čerstvé. V podstatě všechny se odehrávají po druhé světové válce a končí na prahu devadesátých let, což pochopitelně souvisí s japonskou okupací během druhé světové války a dekolonizací oblastí po jejím skončení, stejně tak s rolí regionu jako jednoho z míst, kde probíhaly periferní konflikty studené války. Výjimku tvoří Siamsko-kambodžsko-vietnamská válka z let 1831 – 1834, která se udála

293Tusicisny (2007)

294Diehl & Goertz (2000)

295Correlates of War

ještě před dokončením kolonizace regionu (zejména podrobení Indočíny Francií). Vlivem těchto historických okolností lze očekávat, že proporcionální zastoupení rivalů či alespoň států mající nedávnou zkušenost s ozbrojeným bojem proti jinému místnímu státu je v tomto regionu značné, tudíž proměnná nabývá hodnoty **1**.

4.2.2 Karibské moře

4.2.2.1 Karibské moře – ropný byznys

Tento region je o poznání pestřejší než předchozí. Nachází se zde státy, na jejichž území neprobíhá žádná těžba ropy či zemního plynu, přestože existují předpoklady pro existenci těchto surovin, například Bahamy či Kostarika, z důvodů ekologických či negativních dopadů na turistický ruch.^{296,297} Pak jsou zde státy, na jejichž území se pravděpodobně žádné zdroje ropy a zemního plynu v množství ekonomicky rentabilním nenachází. Můžeme jmenovat např. Barbados, Nikaraguu, Honduras či Panamu. Do třetí skupiny lze zařadit státy těžící buď pouze ve vnitrozemí, jako jsou dvě ropná pole *Never Delay* a *Spanish Lookout* v Belize. či celkově ve velmi malém množství, což je případ Jamajky,²⁹⁸ která dokonce má státní ropný podnik *Petroleum Corporation of Jamaica (PCJ)*, ale ten víceméně pouze zajišťuje dodávky do země.²⁹⁹ Pochopitelně tyto země nejsou relevantní ke zodpovězení otázky, nakolik je v daném regionu ropný byznys přímo svázaný se státem.

V karibské oblasti lze nalézt řadu zemí s poměrně silným zastoupením státních orgánů v tomto těžařském odvětví. Jedná se o Kubu, Venezuelu, Mexiko a Kolumbii. V poslední jmenované zemi působila do nedávna státní a monopolní *Empresa Colombiana de Petróleos*, to ovšem bylo v partnerství s cizími subjekty jako např. Royal Dutch Shell nebo British Petrol.³⁰⁰ V roce 2003 došlo k restrukturalizaci a přejmenování na *Ecopetrol*.³⁰¹ Avšak kolumbijské ministerstvo financí stále ve společnosti vlastní majoritní podíl 88.492 %.³⁰² Zároveň otevření trhu přilákalo další zahraniční mezinárodní ropné společnosti.³⁰³ Například ChevronTexaco vlastní podíl 43 % na největším kolumbijském neasociovaném³⁰⁴ plynovém poli *Chuchupa*, přičemž zbývajících 57 % připadá Ecopetrolu.³⁰⁵ Ovšem důležité pro tuto proměnnou je, že

296Bryan (2013, duben 11). *The dash for deepwater oil and gas in the Caribbean: What's at the finish line.*

297Godfrey (2002). *Costa Rica Says "No" to Offshore Oil Drilling.*

298O'Hanlon & Brogan (2013, červen 12). *Petroleum Corporation of Jamaica (PCJ) – Caribbean treasure trove.*

299Petroleum Corporation of Jamaica. Corporate Profile (2008, říjen 13)

300Vassiliou (2009)

301Ecopetrol. Our History. (2012)

302Ecopetrol. Shareholders. (2014, únor 28)

303EIA. (2014, leden 7). *Colombia*

304Zemní plyn zde není společně s ropu.

305The Oil and Gas Year. The Chuchupa field. (2011).

Kolumbie kromě pole Chuchupa těží v současnosti pouze z klasických pozemních vrtů, ačkoliv se snaží výhledově rozšířit více do oblasti offshore těžby.³⁰⁶

Sousední Venezuela patří obecně mezi významné těžařské země. Tento zakládající člen ropného kartelu OPEC je dodnes největším exportérem surové ropy na západní polokouli s rozvinutým sektorem offshore těžby na severovýchodním pobřeží i ve Venezuelském zálivu.³⁰⁷ Ropný průmysl je zde centralizován do značné míry skrze stoprocentně státní podnik *Petroleos de Venezuela* (PDVSA), přičemž snahy o liberalizaci tohoto sektoru byly za vlády Huga Chaveze efektivně zvráceny.³⁰⁸ Jeho dílem je také nařízení z roku 2006, že PDVSA musí disponovat minimálně 60 % podílem v jakémkoliv projektu sdíleném se zahraničními těžaři. Reakcí šestnácti podílníků, mezi nimi i Chevron a Shell, bylo dobrovolné ustoupení tomuto záměru. Firmy Total a Eni byly v podstatě o své vklady nedobrovolně připraveny.³⁰⁹ O tom, že jsou ropa a zemní plyn ve Venezuele skutečně považovány za strategická politická aktiva, a ne jen „pouhé“ suroviny, svědčí kromě samozřejmých subvencí pro domácí spotřebu například aliance čtrnácti latinskoamerických států *PetroCaribe* vytvořená v roce 2005. Jejím posláním je energetická solidarita v regionu, kdy Venezuela poskytuje za zvýhodněných podmínek své energetické suroviny k prodeji či barterovému obchodu.³¹⁰ Se spřátelenou Kubou má pak Venezuela separátní preferenční dohodu o dodávkách surovin.³¹¹ Tuto zemi tedy můžeme považovat za představitele surovinového nacionalismu par excellence.

Logicky lze následovat popisem situace na Kubě. Tento ostrovní stát disponuje národní ropnou společností *Unión Cuba Petróleo* (Cupet). Ta spolupracuje s výše zmíněnou venezuelskou PDVSA na dodávkách ropy nebo skrze joint venture *Cuvenpetrol* na modernizacích kubánských rafinerií. Z hlediska offshore těžby je na Kubě složitější situace. V mělkých pobřežních vodách jsou místní těžaři schopni provozovat vrty, ale pro hlubinnou těžbu chybí potřebné technologie, zejména kvůli americkému obchodnímu embargu. Kubánská vláda se relativně nedávno pokoušela tuto situaci zvrátit, protože předběžné geologické odhady dávaly naději na poměrně rozsáhlá hlubinná ložiska v kubánských ekonomických zónách na dně severní mořské pánve, která by svým charakterem měla být srovnatelná se surovinově bohatými podobnými útvary u Floridy a mexického pobřeží. Do země byly nalákány zahraniční společnosti

306Burgess (2014, únor 17). *Colombia Moves to Boost Offshore Oil Development*.

307EIA. (2012, říjen 3). *Venezuela*

308PDVSA. *The new oil policy*. (2005).

309Wilpert (2006, duben 5). *Venezuela Takes Over Two Foreign Operated Oil Fields*.

310Di Bella, Romeu & Wolfe (2013)

311EIA. (2012, říjen 3). *Venezuela*

s potřebnými znalostmi a technologiemi. O průzkumné sektory se podělily tyto společnosti: čínská CNPC, vietnamský Petrovietnam, malajsijský Petronas, venezuelská PDVSA, angolský Sonangol, indická ONGC, norský Statoil a konečně španělský Repsol, který jediný představoval soukromou nestátní společnost. V rámci partnerství s těmito společnostmi se na průzkumu podílely i ruské podniky Gazprom a Zarubezhneft.³¹² Navzdory svému úsilí Repsol v roce 2012 opustil Kubu, protože se nepodařilo najít žádné rentabilní zásoby.³¹³ Stejně výsledky přineslo počínání Zarubezhneftu. Nicméně vláda setrvává ve své snaze nalézt ložiska a zahájit offshore těžbu. Blízkost těchto zón floridskému pobřeží vyvolává obavy z případné ropné havárie jakou byl Deep Horizon.³¹⁴ Vzhledem ke složitosti vztahů mezi Kubou a USA, embargu, závislosti Kuby na dodávkách ze zahraničí (z níž 40 % tvoří venezuelská zvýhodněná výpomoc³¹⁵) a povaze domácího režimu je poměrně zřetelné, že ropný byznys na Kubě je výrazně spojen se státem.

Čtvrtou regionální zemí svýrazným vlivem státu v oblasti těžby ropy a zemního plynu je Mexiko, které se řadí na třetí místo ve vývozu ropy na západní polokouli. Ropný průmysl se podílel z 16 % na příjmech z exportu v roce 2011.³¹⁶ Na základě mexické ústavy měla donedávna monopol na získávání ropy a zemního plynu státní společnost *Petróleos Mexicanos* (PEMEX).³¹⁷ Ta v roce 2011 vygenerovala celkově 34 % příjmů státního rozpočtu.³¹⁸ Jenže PEMEX také musí čelit klesajícím výkonům těžby a vyčerpání nalezišť (například slábnoucí offshore ložisko *Cantarell*). Problémem je, že nové technologie, které by mimo jiné umožnily například hlubokomořskou těžbu v Mexickém zálivu nemá PEMEX k dispozici. Nicméně mexický prezident Enrique Peña Nieto podepsal na konci roku 2013 zákony měnící ústavu, a to navzdory protestům části veřejnosti a politického spektra. V sektoru ropného průmyslu je to první taková změna od jeho znárodnění v roce 1938. Tyto úpravy legislativy v podstatě umožní přístup zahraničních těžařů k mexickým surovinám v rámci společných kontraktů s podílem PEMEX, tak jako je běžnou praxí v řadě i výše zmíněných zemí.³¹⁹

Ne nevýznamným hráčem je i ostrovní stát Trinidad a Tobago, který byl v roce 2012 šestým největším exportérem zkapalněného zemního plynu na světě a ve stejném roce pocházelo z Trinidadu a Tobaga takřka 65 % veškerého dovozu LNG do

312Nerurkar & Sullivan (2011, listopad 28)

313Franks (2012, květen 30). *Repsol's likely departure a blow to Cuba's oil hopes.*

314Gibson (2014, leden 21). *Cuba presses ahead on offshore oil drilling.*

315Nerurkar & Sullivan (2011, listopad 28)

316EIA. (2012, říjen 17). *Mexico*

317Pemex. Investor relations. (2012)

318EIA. (2012, říjen 17). *Mexico*

319BBC News. *Mexican president signs controversial oil and gas law.* (2013, prosinec 21)

Spojených států.³²⁰ V zemi působí jak státní tak soukromé společnosti těžící energetické suroviny. Státem vlastněný podnik *Petrotrin* je místním největším producentem surové ropy a vlastníkem jediné ropné rafinerie na ostrovech.³²¹ *Petrotrin* těží jak samostatně, tak skrze joint ventures se společnostmi jako ENI, Repsol, BHP Billiton, atd., přičemž podíl *Petrotrinu* se na offshore blocích pohybuje od 10 % až po 45 %.³²² Na Trinidadu ale působí společnosti se zahraničním kapitálem i bez svazků se státním podnikem. Například největším producentem pro místní hospodářství klíčového zemního plynu je *BP Trinidad and Tobago*, společnost vlastněná ze 70 % BP³²³ a ze 30 % Repsolem.³²⁴ Další takovou společností na Tobagu je *British Gas*.³²⁵ Souhrnně lze Trinidad a Tobago považovat za zemi s určitým vlivem státu v odvětví, avšak tento vliv není dominantní.

Zemí s největší vahou v regionu jsou bezesporu Spojené státy americké. Situace v petrolejářském průmyslu USA je zřetelně odlišná od ostatních regionálních států. Odvětví je plně v rukou soukromých společností, které mohou být jak integrované v celém výrobním řetězci, či se specializovat na jednotlivé články produkce.³²⁶ Podle žebříčku časopisu *Forbes* z roku 2012 jsou mezi pětadvaceti nejvýznamnějšími světovými ropnými společnostmi tři mezinárodní giganti, jejichž původ můžeme označit za americký. Jsou to jmenovitě: *ExxonMobil* (4. příčka), *Chevron*, (9.) a *ConocoPhillips* (21.).³²⁷ V žebříčku dvaceti největších z roku 2013 ve stejném médiu figurují *ExxonMobil* a *Chevron* na stejných pozicích.³²⁸ V oblasti plynu je domácí situace velmi podobná jako u ropy. Existuje zde vysoký stupeň soukromého vlastnictví s velmi malou vertikální integrací, tedy řada firem zabývajících se jen jednotlivými segmenty produkčního a distribučního řetězce. Jediné známky veřejného vlastnictví v tomto odvětví lze vzácně nalézt u distribuce plynu. Tyto veřejné distribuční společnosti se podílí na veškerém prodeji plynu na domácím trhu pouze z cca 7 %.³²⁹ Zároveň je potřeba dodat, že konkrétně v sektoru mořské těžby, což je stěžejní pro tuto práci, se ve vodách USA pohybují kromě velkých i malých domácích společností též zahraniční těžaři. Například ropné pole *Deimos* je z 71,5 % vlastněno Shell a z 28,5 % BP.³³⁰ V kapitole 2.3 zmiňované největší pole v Mexickém zálivu *Thunder Horse* je rozděleno

320EIA. (2013, říjen). *Trinidad and Tobago*

321Petrotrin. About Us. (2013)

322Petrotrin. Joint Ventures. (2013)

323dříve British Petroleum

324BP Trinidad and Tobago Sustainability Report (2004)

325EIA. (2013, říjen). *Trinidad and Tobago*

326IEA. The United States Review. (2007)

327Helman (2012)

328tamtéž

329IEA. The United States Review. (2007)

330Offshore-technology. *Deimos Offshore Field, USA*.

v poměru 75 % ku 25 % mezi BP a ExxonMobil.³³¹ Ložisko *Big Foot* je zase společným podnikem Chevronu (60 %), Statoilu (27.5 %) a Marubeni Oil & Gas (12.5 %).³³² Jiným faktorem ovlivňujícím vztah mezi těžařským byznysem a vládou USA je lobování bohatých společností za své zájmy. Značný vliv takzvaných „*Big Oil*“ společností ve Washingtonu je poměrně znám.³³³ Nicméně tyto partikulární zájmy mohou být jak v souladu s vládní politikou tak v protikladu k cílům vlády. Například svým tlakem na legislativu zvrátily ropné společnosti plán prezidenta Obamy zrušit daňové úlevy pro těžaře, které byly přijaty před téměř sto lety jako vládní stimuly podporující rané období ropné prospekce, avšak dnes již nereflktují realitu v tomto oboru.³³⁴ Nicméně v těchto ohledech by případné propojení politických kruhů v USA a ropných společností neodpovídalo premise této proměnné stavící na prosazování státních zájmů skrze národní ropné a plynové podniky a nikoliv naopak.

V tomto regionu tedy opět figurují státy s různě odstupňovaným vlivem vlády na fungování ropného byznysu. Na jedné straně spektra jsou národní ropné společnosti silně propojené s vládou ve Venezuele, Kolumbii, na Kubě a donedávna i v Mexiku, přičemž u Mexika a dále též u Kolumbie můžeme vidět jednak snahu o rozšíření offshore těžby, tak i posun k liberalizaci odvětví. Jakýsi neutrální stav je na Trinidadu a Tobagu, kde se ale nezdá, že by vláda politizovala roli státního podniku, a tedy se jedná o trh spíše liberální. Za absolutně liberalizovaný a nestátní můžeme považovat dotyčný sektor v USA. Čistou aritmetikou se hodnota proměnné přiklání ve prospěch spíše dominantního postavení státních těžařů v regionu jako celku. Při posouzení pouze čtyř nejvýznamnějších aktérů z hlediska těžby – tedy USA, Venezuely, Mexika a Trinidadu a Tobaga – se toto stanovisko potvrzuje, protože tři z těchto států mají národní ropnou společnost. Při vyloučení Trinidadu jako spíše neutrálního případu a s přihlédnutím k nástupu liberalizace v Mexiku, stále proti sobě stojí jedno soukromé prostředí proti dvěma poměrně striktně svázaným se státem. Hodnota této proměnné v regionu Karibského moře a Mexického zálivu je tedy stanovena **1**.

4.2.2.2 Karibské moře – mocenská rovnováha

Pohled do regionu Karibského moře a mexického zálivu vede k velmi podobnému závěru jako v kapitole o Jihočínském moři. Spojené státy americké jsou obecně považovány za klíčovou mocnost s globálním vlivem po většinu dvacátého

³³¹Offshore-technology. *Thunder Horse Field, USA*.

³³²Offshore-technology. *Big Foot Oil Field, USA*.

³³³Kiersh & Levinthal (2010)

³³⁴Froomkin (2011, červen 6). *How The Oil Lobby Greases Washington's Wheels*

a dvacátého prvního století. Nejinak tomu je zvolených indexech. V žebříčku CINC zauímají USA celosvětově druhou pozici s výsledkem 0,1421487, v tabulce NPI jsou na prvním místě. Druhou zemí regionu je Mexiko, jenž dosáhlo 17. příčky v rámci CINC se skóre 0,0122686 a 13. příčky v NPI s proporcionální hodnotou vůči USA 0,87109. Pomyslná mezera v žebříčku CINC mezi USA a Mexikem činí 0,1298801, tedy 91,4 % výsledku Spojených států. Jinými slovy – Mexiko dosahuje 8,6 % síly USA. Je to rozdíl jen nepatrně menší než v předchozím regionu. Výjimečnost Spojených států se projeví i při srovnání s průměrnými a mediánovými hodnotami oblasti, protože řada karibských a středoamerických států zauímá spíše dolní příčky obou mocenských indexů. Průměrné CINC skóre Karibské oblasti je 0,00901530526315789, což je v přepočtu 6,3 % výsledku USA. Porovnání s mediánem ještě více podtrhne relativní slabost zbytku regionu rozdrobeného mezi malé chudé často ostrovní státy, pouze s několika výjimkami. Medián CINC činí jen 0,0004543, což je nepatrných 0,3 % skóre USA. Rozdíl mezi první příčkou NPI žebříčku a mexickou 13. je očividných dvanáct příček. Mexiko samotné je poměrně silným regionálním hráčem, pokud pomineme USA, neboť třetí v pořadí dle NPI je až třicátá šestá Kolumbie a třicátá osmá Venezuela, tedy triadvacet respektive pětadvacet pozic za Mexikem.

Nicméně vše zastíňující převaha USA je nezpochybnitelná. Opět se lze o tom přesvědčit hypotetickým poměřením všech ostatních regionálních aktérů vůči USA. Celkové skóre zbývajících států Karibské oblasti je 0,0291421 a dosahuje tak 20,5 % skóre USA, tedy méně než jedné čtvrtiny. Výsledek tohoto regionu je v podstatě identický z hlediska rozložení sil států jako v případě Jihočínského moře. Jednoznačně se zde v konvenčním pojetí žádný stát ani svazek států nevyrovná moci USA. Tím pádem lze hovořit opět o regionální disbalanci moci a jasném určení USA v postavení hegemonu, tudíž hodnota proměnné nabývá též 0.

4.2.2.3 Karibské moře – regionální organizace

V oblasti obou Amerik existuje celá řada mezistátních organizací, které se významně dotýkají regionu Karibského moře a Mexického zálivu. Výčet lze začít například v kapitole 4.2.2.1 nepřímo zmíněným uskupením států *Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Bolívarovský svaz pro lid naší Ameriky* (ALBA), z jehož prostředí pochází například program *Petrocaribe*. Členy této organizace jsou v současné době: Venezuela, Kuba, Bolívie, Nikaragua, Dominika,

Ekvádor, Svatý Vincenc a Grenadiny a Antigua a Barbuda.³³⁵ Na krátkou dobu byl členem i Honduras. Pouze Bolívie a Ekvádor nepatří do zkoumaného regionu. Svaz vznikl v prosinci 2004 dohodou mezi tehdejšími venezuelským prezidentem Hugem Chavezem a kubánským vůdcem Fidelem Castrem. Ideová báze leží ve snaze o skloubení poměrně silného socialismu s myšlenkami Simóna Bolívara směřující k vytvoření latinskoamerické protiváhy USA a jejich “imperialistické politice kapitalismu a volného trhu.”³³⁶ Politické ambice svazu se projevují například vlivem v jiné americké organizaci: “*Skrze svou silnou lobby a finanční štědrost, získali marginální politickou nadvládu nad Organizací Amerických států. To jim umožňuje odrážet obvinění z porušování Mezi-americké demokratické charty (Inter-American Democratic Charter).*”³³⁷ Objevuje se i mocenský rozměr v podobě obranné integrace svazu. Myšlenku vojenského komponentu zmínil poprvé během sedmého summitu ALBA v roce 2009 bolivijský prezident Evo Morales.³³⁸ Výsledkem snah je založení Regionální bezpečnostní školy v Santa Cruz v Bolívii, jejíž vznik hojně podporoval Írán, mající pozorovatelský status ve sdružení ALBA.³³⁹

Regionální integrační organizace existuje i ve střední Americe a je jí: *Sistema de la Integración Centroamericana – Středoamerický integrační systém (SICA)*, s členskými zeměmi: Belize, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama, Dominikánská republika. Regionální pozorovatelský status mají mimo jiné Mexiko, a USA. Uskupení navazuje na *Organización de Estados Centroamericanos – Organizaci středoamerických států (ODECA)* vytvořenou již roku 1951. K transformaci na SICA došlo v roce 1991 podpisem Tegucigalpského protokolu.³⁴⁰ Cíle jsou vcelku očekávané, vypíchnout lze snahu o „*vytvoření nového modelu regionální bezpečnosti založeném na rozumné rovnováze sil, posílení civilní autority, překonání extrémní chudoby, podpoře udržitelného rozvoje, ochraně životního prostředí a vymýcení násilí, korupce, terorismu a pašování drog a zbraní.*“ Dále chce SICA „*znovu potvrdit a konsolidovat sebeurčení Střední Ameriky, které se týká vnějších vztahů regionu, skrze jednotnou strategii směřující k posílání rozšíření participace regionu jako celku v mezinárodní aréně.*“³⁴¹ Opět lze konstatovat, že záběr této organizace je spíše lokální,

335Alianza Bolivariana. ¿Que es el ALBA - TCP?

336Hirst (2011)

337tamtéž

338tamtéž

339Berman (2013) Testimony before the House of Representatives Homeland Security Committee Subcommittee on Oversight and Management Efficiency

340SICA. Historical Overview of SICA

341SICA. Purposes of SICA

na druhou stranu nemá ve svém účelu implicitně zabudován apel na vymezení se vůči ostatním regionálním aktérům (USA, Kolumbie) jako výše jmenovaná ALBA.

Velmi podobným sdružením je *Caribbean Community – Karibské společenství* (CARICOM), založené roku 1973.³⁴² Členskými státy jsou: Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Montserrat, Surinam, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincenc a Grenadiny, Trinidad a Tobago.³⁴³ S jistou mírou zjednodušení lze říci, že CARICOM je to samé pro některé státy Velkých a Malých Antil a několik dalších zemí, jako je SICA pro Střední Ameriku. Jediná Belize je členem obou organizací a z hlediska této práce leží další dva její členové – Surinam a Guyana spíše mimo zkoumaný region.

Ve zkratce je možné ještě zmínit relativně mladou *Unión de Naciones Suramericanas – Unii jihoamerických národů* (UNASUR), vzniklou v roce 2008 se záměrem integrovat MERCOSUR³⁴⁴ a *Comunidad Andina*³⁴⁵ a vytvoření jihoamerické supranacionální organizace po vzoru Evropské unie.³⁴⁶ V rámci tohoto regionu jsou členy pouze Kolumbie a Venezuela. Také existuje *Alianza del Pacífico – Pacifická aliance* založená teprve v dubnu 2011 mezi Mexikem, Kolumbií, Peru a Chile. Jejím záměrem je zejména ekonomická integrace a volný obchod, výhledově s rysy politické agendy.³⁴⁷ Na severu je pak dlouholetým avšak spíše čistě obchodním sdružením pakt *North American Free Trade Agreement* mezi Kanadou, Spojenými státy americkými a Mexikem.³⁴⁸

Klíčovou politickou organizací sdružující všechny regionální aktéry je pochopitelně *Organization of American States – Organizace amerických států* (OAS). Toto sdružení států bylo založeno již roku 1948 podpisem Charty OAS v Bogotě, a přestože je její původ sledován až do První mezinárodní konference amerických států ve Washingtonu na přelomu let 1889-90, i bez této genealogie jde o de facto nejstarší podobnou organizací na americké půdě.³⁴⁹ Také je organizací geograficky nejrozsáhlejší, protože sdružuje všech pětatřicet nezávislých zemí obou amerických kontinentů (členství Kuby pozastaveno 1962 a obnoveno 2009³⁵⁰, členství Hondurasu

342CARICOM. History of the Caribbean Community (CARICOM)

343CARICOM. CARICOM Member States

344*Mercado Común del Sur – Southern Common Market* – Jižní společný trh

345Andské společenství národů

346UNASUR. Historia

347The Pacific Alliance. The Pacific Alliance and its objectives.

348North American Free Trade Agreement.

349OAS. Who We Are.

350OAS. Member States.

pozastaveno 2009 a obnoveno 2011³⁵¹). Účely organizace jsou vyjádřeny v druhém článku její charty:

1. *Posilovat mír a bezpečnost kontinentu.*
2. *Podporovat a upevňovat reprezentativní demokracii, ve vší úctě k principu nevměšování.*
3. *Předcházet možným příčinám potíží a zajistit mírové řešení sporů, které mohou vzniknout mezi členskými státy.*
4. *Zajistit společnou akci ve prospěch států, které se stanou oběťmi agrese.*
5. *Hledat řešení politických, právních a ekonomických problémů, jež mohou mezi státy nastat.*
6. *Podporovat prostřednictvím kooperace ekonomický, sociální a kulturní rozvoj*
7. *Vymýtit chudobu, která představuje překážku k plnému demokratickému rozvoji lidu této hemisféry.*
8. *Dosáhnout efektivního omezení konvenčních zbraní, což umožní věnovat největší díl prostředků hospodářskému a sociálnímu rozvoji členských států.*³⁵²

Pokud by tedy měla nějaká regionální organizace přispět k bezpečnosti v regionu, pak je to právě OAS. Ta má i historické zkušenosti s poměrně razantním řešením krizí. Nejožehavější případem bylo pravděpodobně vyslání *Mezi-amerických mírových sborů* (IAPF) do Dominikánské republiky v roce 1965 poté, co zde vypukla krátká občanská válka.³⁵³ Ovšem původ této iniciativy pocházel jednoznačně z USA a zapojení Spojených států s proporčně největší složkou expedičního kontingentu³⁵⁴ poměrně jasně odhaloval, že OAS se velmi snadno stává nástrojem Washingtonské politiky místo zájmů celého světadílu.

Toto vnímání vedlo k určitému štěpení. Lze zmínit iniciativu *Skupiny Contadora* složenou pouze ze zástupců Kolumbie, Venezuely, Mexika a Panamy, jejímž smyslem bylo vyřešit v osmdesátých letech krize ve Střední Americe (Salvador, Nikaragua, Honduras a Guatemala), předtím než se přelijí do dalších států.³⁵⁵ Ačkoliv úsilí nebylo korunováno úspěchem, myšlenka americké koordinace bez intervence dominantních spojených států přetrvala a transformovala se do tzv. *Skupiny z Ria*, což je v podstatě neformální sdružení v současnosti téměř všech amerických států vyjma

351BBC News Latin America & Caribbean. (2011). *OAS lifts Honduras suspension after Zelaya agreement.*

352OAS. Charter of the Organization of the American States.

353United Nations. Dominican Republic – DOMREP Background

354Warnock (2000)

355Sandoval (1985)

Kanady a USA (24 států, chybí některé ostrovy Karibiku³⁵⁶) založené v roce 1986 podpisem Deklarace z Ria de Janeiro. Seskupení momentálně nemá žádný pevný institucionální charakter a interakce probíhá pouze skrze summity. Nicméně je možné, že se tento model přetaví do formálnější organizace *Community of Latin American and Caribbean States* (CELAC).³⁵⁷ Názory na toto relativně mladé (vytvořeno 2011) uskupení jsou různé. Snaha vyrovnávat hegemonii USA je celkem jednoznačná, různí se však radikálnost tohoto odklonu. Pochopitelně státy, které jsou obecně v rétorické rovině nepříliš nakloněné pozici USA i v rámci této organizace zdůrazňují „bolívarovský“ aspekt CELAC, tedy skutečnou (latinsko)americkou jednotu a protiváhu zájmům USA.³⁵⁸ Na opačné straně Spojené státy kritizují CELAC za deklarování demokratických hodnot, ale navzdory tomu spolek bezpodmínečně podporuje Kubu, která lidská práva a demokracii soustavně porušuje.³⁵⁹ Avšak také reálné schopnosti tohoto uskupení jsou zpochybňovány. *“Nemají žádný sekretariát nebo rozpočet, který byl stál za řeč a zájmy zemí se široce rozcházejí; mezi Karibikem a Jižní Amerikou, nebo mezi zeměmi pacifického okraje a Střední Amerikou, či mezi Mexikem a všemi ostatními,”* jak se vyjádřil nejmenovaný evropský diplomat pro Financial Times.³⁶⁰ Právě ožehavost rozdílných státních zájmů se projevila při stvrzování deklarace o otázce Falklandských ostrovů, která vyjadřuje podporu argentinskému nároku. K této deklaraci se přihlásily i státy karibské oblasti, ačkoliv paradoxně samy čelí nároku svých nezhodných silnějších sousedů na svá vlastní území (viz kapitola 2.3).³⁶¹

Celkově lze k tomuto regionu říci, že se zde nachází OAS jako jedna zastřešující relativně akceschopná organizace sloužící za fórum otevřené všem regionálním státům akceptovaným jako rovnocenní členové. Nicméně tendence k většímu stmelování v rámci jednotlivých subregionů či na bázi politických ideologií vede k určitému štěpení uvnitř OAS a k zahájení integračních procesů, často s cíleným vyloučením USA (a Kanady). Každopádně z hlediska této práce a této proměnné je OAS dostačujícím prvkem regionální mezistátní instituce. *„V druhé polovině 20. století, byla OAS efektivnější v řešení propukajících válek a jiných mezinárodních krizí než Organizace*

356Cortes, R. (2008, listopad 14). *Rio Group accepts Cuba; Group demands role in global economic order*. Latin American Herald Tribune.

357Toothaker, Ch. (2011, únor 2). *CELAC, Community Of Latin American And Caribbean States, New Organization Aims To Strengthen Regional Integration*. The World Post.

358tamtéž

359El Universal. (2014, leden 31). *Washington: Celac betrays democratic principles by supporting Cuba*

360Frank, M. (2014, leden 28). *Latin American leaders gather in Cuba for summit*. Financial Times

361Sanders, R. (2010, únor 28). *To OAS or not to OAS: that is the question*. Jamaica Observer

*africké jednoty, Liga arabských států a OSN ve svých příslušných doménách*³⁶² Proto má proměnná hodnotu 1.

4.2.2.4 Karibské moře – politicko-ideologický systém

Podobně jako v předchozím regionu chyběla Brunej, zde se potýkáme s absencí Belize v obou zdrojích (z relevantních aktérů, některé další malé karibské ostrovy jsou z výčtu vynechány). Navzdory tomu lze z jiného zdroje odvodit, že Belize jako původně britská kolonie (do roku 1981) a stále součást britského commonwealthu vykazuje známky poměrně stabilní demokracie, nicméně sužované korupcí a kriminalitou.³⁶³

Projekt Polity IV počítá v této oblasti tři plné demokracie: USA (skóre 10), Kostariku (10) a Trinidad a Tobago (10). Dále eviduje osm víceméně demokratických režimů: Jamajku (9), Mexico (8), Guatemalu (8), Honduras (7), Nikaraguu (9), Panamu (9), Kolumbii (7) a Dominikánskou republiku (8). Na opačné straně žebříčku se nachází autokratická Kuba se skóre -7. Někde uprostřed zůstávají otevřené anokracie Venezuela (skóre 1) a Haiti (3). Výsledný poměr je 11:1 ve prospěch demokracií, v případě započtení Belize a anokracií jako spíše nedemokratických je poměr 12:3.

V případě dat Democracy indexu se poměr vychýlí směrem k menší dominanci demokratických režimů. Plnými demokraciemi jsou jen USA (8,11) a Kostarika (8,10). Mezi nedostatečné demokracie se řadí: Jamajka (7,39), Panama (7,08), Trinidad (6,99), Mexiko (6,90), Kolumbie (6,63) a Dominikánská republika (6,49). Kuba zůstává i podle druhého zdroje jediným regionálním autoritářským režimem (skóre 3,52). Do pozice hybridních režimů se dostaly Guatemala (5,88) Honduras (5,84), Nikaragua (5,56), Venezuela (5,15) a Haiti (3,96). Podle tohoto žebříčku je poměr režimů následující: osm (s Belize devět) demokracií vůči jedné autokracii, nebo se započtením mezních států 8:6 (s Belize 9:6).

S oblastí Karibského moře je opět ta potíž, že se nachází zhruba někde mezi prvním a třetím případovým regionem. Je jasné, že celkově převažují spíše demokratické režimy, ale zdaleka ne do takové míry jako v Severním moři. Navíc některé státy jsou samy o sobě hraničními případy. Haiti je v žebříčku Democracy index posledním hybridním režim před skupinou autoritářských. Podobně je na tom Venezuela v rámci hodnocení projektu Polity IV. Též pohled na subregiony z hlediska konfliktů o námořní teritoria napovídá, že situace není jednoznačná. V Mexickém zálivu spolu stojí Mexiko a USA jako demokracie proti Kubě jako autokracii. V okolí

362Domínguez (2003)

363Freedom House. (2013). *Belize*

Venezuelské EEZ je pochopitelně hybridní/anokratická Venezuela, slabší demokracie v Kolumbii a silně demokratický Trinidad a Tobago. Jediným výraznějším místem, kde by kompatibilita režimů do určité míry vysvětlovala řešení sporu prostřednictvím Mezinárodního soudního dvora,³⁶⁴ místo agrese a provokací, je nárok Kolumbie a Nikaragui o ostrovy San Andres a Providencia (viz kapitola 2.3) včetně okolních vod. Oba státy podle použitých zdrojů vykazují poměrně podobné skóre. Pro účely této práce je nicméně regionu jako celku přiřknuta hodnota proměnné 0.

4.2.2.5 Karibské moře – regionální identita

Karibské moře a Mexický záliv vykazují na první pohled mnohem větší kulturní a civilizační homogenitu než Jihočínské moře. Podle Huntingtona se zde nachází pouze dva civilizační okruhy – latinskoamerický představovaný v podstatě všemi státy a západní reprezentovaný pouze USA. Latinskoamerická identita je logickým dědictvím počáteční španělské dominance v kolonizaci obou Amerik. Karibské moře bylo první oblastí kam dopluly lodě Krištofa Kolumba a podstatná část dnešních států byla koloniemi španělské říše. To dokládá i fakt, že španělština je dodnes úřední řečí v drtivé většině místních států, což teoreticky zjednodušuje vzájemnou komunikaci a pochopení. Výjimkou jsou oblasti, které byly kolonizovány jinými mocnostmi, např. britská Belize, Bahamy, Jamajka a Trinidad a Tobago, či francouzské Haiti, a kde se stále používá angličtina respektive francouzština. Pochopitelně ve Spojených státech je úředním jazykem také angličtina.

Co se týče literatury zabývající se bezpečnostními komunitami, zdá se, že tyto komunity, pokud skutečně existují, opět kopírují do značné míry jak hranice huntingtonovských civilizací tak svazky subregionálních mezistátních organizací. Jako svého druhu bezpečnostní komunita může být vnímáno společenství signatářů smlouvy NAFTA, jež spojuje státy velmi rozdílných charakterů. Bellamy vidí příčinu mimo jiné v jedinečném rozsahu vlivu USA: „*Kanadská a mexická zahraniční politika jsou primárně určené jejich vztahy s USA. Materiální síla USA činí těmto státům obtížné odmítnat představy Washingtonu.*“³⁶⁵ Ovšem vůči oblastem za jižní hranicí Spojených států lze evidovat spíše stereotypy spojené s prostředím hispánské kultury, které mohou narušovat případné vybudování společného identifikačního rámce a komunitu spíše rozdělují, než integrují: „*Studie amerického vnímání Mexika dospěly k závěru, že*

364ICJ. (2012, listopad 19). *Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders: Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*

365Bellamy (2004)

*NAFTA má malý efekt na dominantní smýšlení o Mexiku jako o nízkopříjmové, sociálně nepokojné a znečištěné zemi, která exportuje ilegální imigranty do USA. Ačkoliv NAFTA jistě takovéto obrazy zpochybňuje, zároveň zůstává jejich rukojmím. Například obraz latinskoamerických zemí jako závislých na darech USA a představujících významnou hrozbu americké společnosti kvůli výrobě drog, pašeráctví a nelegální migraci umožnila Kongresu zastavit přístupové rozhovory NAFTA s Chile, navzdory skutečnosti, že jak George Bush tak Bill Clinton veřejně identifikovali Chile jako dalšího člena NAFTA.*³⁶⁶

Ani na opačné straně Karibského moře není snadné identifikovat jednoznačnou bezpečnostní komunitu, která by překračovala rozsah již zmíněných regionálních institucí. Například zdejší ostrovní státy se jeví z hlediska svých identit poměrně kompatibilní vzájemně mezi sebou, ale jejich sebeuvědomění je do značné míry odlišné od zbytku regionu, ať už je důvodem převažující angličtina před španělštinou či prostý fakt malé síly, kterou disponují ve srovnání s jinými regionálními aktéry. Proto vymezení zahraniční politiky zemí sdružených v CARICOM je situované i vůči okolním zemím jako USA, Kolumbie či Venezuela a dokonce se v rámci CARICOM může postavení jednotlivých členů vůči těmto státům velmi různit.³⁶⁷

Mezi zeměmi Jižní Ameriky lze též pozorovat vynořování ideí o určité sounáležitosti. Například Hurrell vykládá formováním jistého komunitního uvědomění přechod od revolučních válek a koloniálních bojů za nezávislost k mnohem klidnějšímu soužití jihoamerických států navzdory existujícím vleklým hraničním sporům, vnitrostátnímu násilí a politické nestabilitě.³⁶⁸ Hurrell dokládá jev bezpečnostní komunity přednostně na vývoji vztahů mezi Brazílií a Argentinou, což sice nejsou státy patřící do regionu této práce, ale zmiňuje i oblast Střední Ameriky, kde ovšem poukazuje na nejistotu pojmenování vztahů v rámci tohoto celku termínem bezpečnosti komunita: *„S představou být jen volně svázané bezpečnostní komunity v této oblasti jsou vážné obtíže, odrážející zvýšenou sociální a ekonomickou heterogenitu regionu jako celku. Zaprvé, specifické hraniční konflikty jsou daleko od urovnání (...) tyto spory s jistotou představují problém pro liberální přístupy, jež zdůrazňují důležitost demokracie a rostoucí vzájemnou ekonomickou závislost. Zadruhé, ačkoliv aktivita a dialog jistě vzrostly dramaticky, OAS je stále velmi daleko od poskytování efektivního bezpečnostního systému. Zatřetí a blízce spojeno s předchozím, je zde pozice Spojených*

366Bellamy (2004)

367Hall & Chuck-A-Sang (2012)

368Hurrell (1998)

*států. Historicky USA nikdy soustavně nebyly proti použití síly v regionu. Na jednu stranu se někdy rozhodly zůstat nezúčastněny mezinárodního napětí. (...) Na druhou stranu byly ochotny použít vojenskou sílu na podporu a prosazení silových snah dalších států a ke vzdorování multilaterálním bezpečnostním dohodám jak regionálním tak v rámci OSN, které by vážně svázaly tradiční unilateralismus USA. Konečně je tu obtížná otázka občanských válek a společenského násilí. (...) Pokud bezpečnostní komunity mají představovat, jak původně argumentoval Deutsch, skupiny lidí stejně jako kolektivity integrované do té míry, že nebudou bojovat mezi sebou, pak se stává nemožným skrývat se za rozdíl mezi mezistátními válkami a ostatními formami sociálního konfliktu. (...) Pokračující vysoké úrovně sociálního konfliktu a privatizace násilí představují další důvod pochybovat o existenci dokonce i jen volně propojené bezpečnostní komunity.*³⁶⁹

Hledisko regionální identity tedy opět do jisté míry kopíruje situaci regionálních organizací. Za předpokladu, že dostatečně pevná komunita se navenek projevuje institucionální rámcem, lze tím znázornit, jak je daná oblast v mnoha otázkách a faktorech rozdělena a vzdoruje tak užší integraci v rámci jedné zastřešující organizace (OAS). Na druhou stranu je zde přeci jen patrné jisté pojetí „společného údělu“ všech amerických států, které se projevuje iniciativami ke spolupráci, jež přicházejí z různých směrů. V určitých ohledech zde komunitní uvažování může námořní spory řešit (USA a Mexiko) v jiných naopak ignorovat či možná dokonce eskalovat (Trinidad a Venezuela). Celkově vzato zde ale společná silná regionální identita všech aktérů chybí, tudíž hodnota proměnné je **0**.

4.2.2.6 Karibské moře – historická rivalita

V této oblasti lze nalézt tři dlouhotrvající rivality: mezi USA a Kubou (1959 – 1990), mezi USA a Mexikem (1836 – 1893) a konečně mezi Hondurasem a Nikaraguou (1907 – 1929).³⁷⁰ Databáze COW udáváji sedm různých konfliktů v rozpětí let 1844 až 1920. Jedná se o: první válku Haiti-Santo Domingo (1844 – 1845), Mexicko-Americkou válku (1846 – 1847), druhou válku Haiti-Santo Domingo (1855 – 1856), Flibustýrskou válku (Kostatika proti Nikaraguy, 1856 – 1857), třetí Středoamerickou válku (Honduras proti Guatemale, 1906), čtvrtou Středoamerickou válku (Honduras proti Nikaraguy, 1907) a povstání Caco na Haiti potlačené silami USA (1918 – 1920).

369Hurrell (1998)

370Diehl & Goertz (2000)

Oproti Jihočínskému moři je zde viditelný posun směrem do hlubší minulosti co se ozbrojených mezistátních střetnutí týče. Nelze ovšem opomenout ani specifický vztah USA k regionu jako celku, který se zformoval na přelomu 19. a 20. století a trval přibližně do druhé světové války ve své originální historické podobě, v rozšířeném pojetí pak až do současnosti. Jedná se období charakterizované tzv. „banánovými válkami“ a „dolarovou diplomacií“. Po skončení Španělsko-americké války v roce 1898 byla vojsky USA okupována Kuba až do roku 1902. Mezi lety 1856 až 1902 síly USA třináctkrát garantovaly svobodu transportu přes Panamskou šíji. V roce 1903 došlo ze strany Spojených států k podpoře panamské revoluce. V letech 1902 a 1903 USA zabránily intervenci evropských mocností do zadlužené Venezuely. V roce 1905 chránily před zahraničními věřiteli Dominikánskou republiku. V roce 1906 USA opět intervenovaly na Kubě a zůstali zde do roku 1909, ale ještě se vrátili v letech 1912 a 1917. Dále následují: 1912 Nikaragua, 1914 Veracruz v Mexiku, 1915 Haiti, 1916 opět Dominikánská republika, trestná výprava proti Pancho Villovi v Mexiku 1916 – 1917 a boje proti Sandinovi v Nikaragui 1926 – 1933.³⁷¹ *„Vyvinul se známý vzorec: došlo k revoluci, vypuklo násilí; američtí obchodníci a diplomaté se cítí ohroženi; válečné lodě Spojených států se objevují u pobřeží, vyloděná mužstva patrolují městy několik dní; poté odplují pryč.“*³⁷² Z poválečných intervencí lze připomenout ty zmíněné v kapitole 4.1.2

Ačkoliv se nejedná mimo Kubu a Mexiko o typickou dyadickou rivalitu s USA, je patrné, že tato politika činící ze strategických důvodů z Karibského moře „Americké jezero“, zanechala v dotyčných zemích otisk ve vnímání USA jako nevybíravého pragmatického aktéra zasahujícího do vnitřních záležitostí cizích států. To podněcuje regionální ideologickou opozici, která je poměrně zřejmá i do dnešních dnů v případě Kuby a do značné míry je patrná také v diskurzu politických špiček Venezuely. Celkově je opět tato oblast na pomezí mezi Jihočínským mořem a Severním mořem. Ačkoliv většina rivalit i konfliktů spadá do období první poloviny 20. století, jejich souhrnný počet a zapojení značného počtu místních států posouvá region spíše k oblastí s převládajícím chápáním regionálních aktérů jako rivalů. Většina států zde má zkušenosti buď s vměšováním USA či s ozbrojenými střetnutími se svými sousedy. Hodnota je tedy **1**.

371Boot (2003)

372tamtéž

4.2.3 Severní moře

4.2.3.1 Severní moře – ropný byznys

V evropském prostředí se též vyskytují různé formy zapojení státních orgánů do exploatace uhlovodíků. Například ve Velké Británii, která je největší producent ropy a druhý největší producent plynu mezi zeměmi EU, je situace srovnatelná se Spojenými státy. Britská vláda nemá žádný přímý podíl na těžbě ropy, vyjma daní. Poplatky ropného sektoru tvoří asi 25 % veškerých korporátních daní v Británii. Též oblast plynu byla kompletně privatizována ve všech segmentech produkce a distribuce.³⁷³ V tomto prostředí působí řada privátních mezinárodních společností. První můžeme samozřejmě zmínit skupinu *BP* (zahrnující značky jako *British Petroleum*, *Amoco*, *ARCO*, *Sohio*, *Castrol* nebo *Aral*). V Severním moři *BP* provozuje na dvacet ropných polí³⁷⁴ a tři velké projekty: *Clair Ridge* (podíl 29 %), *Kinnoull* (podíl 77 %) a *Quad 204* (podíl 36,3 %).³⁷⁵ Za částečně britskou a částečně holandskou společnost (alespoň v počátcích) můžeme považovat *Shell*. avšak ta se podílí pouze na cca 12 % vytěženého objemu plynu a ropy v britských sektorech Severního moře.³⁷⁶ Například skrze joint venture s *ExxonMobil* (obě společnosti podíl 50 %) na poměrně známém ložisku *Brent*, které je ovšem v současnosti vyřazováno z provozu.³⁷⁷ Překvapivou jedničkou v těžbě ropy v Británii je podnik *Nexen*,³⁷⁸ spravující mimo jiné i největší offshore pole – *Buzzard* (*Nexen* má podíl 43,2 %, *PetroCanada* 29,9 %, *BG Group* 21,7 % a *Edinburgh* 5,2 %).³⁷⁹ Zajímavostí je, že *Nexen*, původně známý jako *Canadian Occidental Petroleum*, byl v roce 2013 celý skoupen čínskou státní společností *CNOOC*.³⁸⁰ Mezi další společnosti zde působící, jak na trhu s ropou tak s plynem, patří například *ConocoPhillips*, *Centrica*, *Total*, *RWE* či *Ithaca Energy*.³⁸¹

Na protějších březích provozuje těžbu další, z hlediska energie globálně významný stát, kterým je Norsko. Tato skandinávská země má pravděpodobně největší rezervy ropy a zemního plynu v Evropě.³⁸² Na rozdíl od Britských ostrovů sází Norsko na propojení těžby a státu. Existují zde de facto dvě polostátní společnosti zabývající se

373EIA. (2013, květen 14). *United Kingdom*

374tamtéž

375BP. (2013). *North Sea major projects and assets*.

376Shell United Kingdom. *Upstream Introduction*.

377Offshore-technology. *Brent Field, United Kingdom*.

378EIA. (2013, květen 14). *United Kingdom*

379Offshore-technology. *Buzzard Field, United Kingdom*.

380Nexen. About us – History

381EIA. (2013, květen 14). *United Kingdom*

382EIA. (2012, prosinec 17). *Norway*

tímto odvětvím. První můžeme jmenovat *Statoil*, který byl v roce 2001 částečně privatizován a je veřejnou společností s podílem norské vlády ve výši 67 %. Statoil má pod kontrolou 80% norské produkce ropy a plynu.³⁸³ Je operátorem 35 polí a na dalších třinácti vlastní podíl.³⁸⁴ Například zmiňovaná ložiska *Troll* (Petoro 56 %, Statoil 30,58 %, Shell 8,10 %, Total 3,69 %, ConocoPhillips 1,62 %),³⁸⁵ *Ekofisk* (Total 39,90 %, ConocoPhillips 35,11 %, Eni 12,39 %, Petoro 5,00 %, Statoil 7,6 %)³⁸⁶ či nové *Johan Sverdrup* (dvě licence – PL501 s podíly Lundin Petroleum 40 %, Statoil 40 %, Maersk Oil 20 % a PL265 s podíly Statoil 40 %, Petoro 20 %, Det Norske 20 % a Lundin Petroleum 10 %).³⁸⁷ Druhou společností je *Petoro*, které od roku 2001 převzalo roli Statoilu jako správce přímých zájmů států v oblasti ropného byznysu tzv. *State's Direct Financial Interest*.³⁸⁸

Dánsko má v Severním moři celkem 19 ropných polí, která tvoří základ jeho produkce. Deset různých společností se podílí na jejich provozu, přičemž tři mají dominantní postavení. Je to privátní společnost *Mærsk* spravující patnáct polí, polostátní *DONG* (Dansk Olie og Naturgas) se třemi poli a soukromý světový těžař *Hess* s jedním polem.³⁸⁹ DONG, respektive její předchůdkyně *Dansk Naturgas*, vznikla v roce 1972 a od roku 1984 se zabývá průzkumem a těžbou dánské ropy a plynu.³⁹⁰ V současnosti je podnik DONG z 57,3 %³⁹¹ vlastněn státem, ale do počátku roku 2014 byl podíl státu 81 %.³⁹² Odprodej 18 % státního podíl investiční bance Goldman Sachs vzbudil mezi občany vlnu nevole a způsobil odchod Socialistické lidové strany z vládní koalice.³⁹³ Jako podílníci figurují v zemi další společnosti. Například na ropném a plynovém poli *Tyra*, které společně s ložisky *Halfdan* a *Dan* naplňuje tři čtvrtiny celkové dánské produkce plynu,³⁹⁴ působí kromě správce Mærsk (31,2 % podíl), také Shell (36,8 %), Nordsofonden (20 %) a Chevron (12 %).³⁹⁵

Druhým největším producentem plynu v Evropě po Norsku je Nizozemí.³⁹⁶ Ropný sektor je v této zemi spíše významnější v oblasti downstreamu (rafinerie,

383EIA. (2012, prosinec 17). *Norway*

384Statoil. (2014, leden 2). Our operations.

385Statoil. (2013, listopad 19). The Troll area

386Statoil. (2013, listopad 19). Ekofisk

387Offshore-technology. *Johan Sverdrup, Norway*.

388Petoro. (2013). *SDFI and Petoro annual report 2012*.

389IEA. Denmark Review. (2011)

390DONG. History.

391DONG. Ownership.

392DONG. (2014) Dong Energy Annual Report 2013

393Milne. *Danish coalition clings on amid furor over Goldman deal*. a Chayesteh & Matzen. *Danish gov't takes fresh hits from DONG sale to Goldman*

394IEA. Denmark Review. (2011)

395Offshore-technology. *Tyra Southeast, Denmark*.

396EIA. (2013, březen). *Netherlands*.

Rotterdam jako třetí největší zásobárna paliva pro lodě na světě³⁹⁷) než upstreamu.³⁹⁸ Nicméně v oblasti těžby plynu se i zde projevuje propojení státu a trhu. V roce 2004 došlo sice k liberalizaci, ale například významným hráčem je stále společnost *EBN* (Energie Beheer Nederland), jejímž jediným akcionářem je nizozemská vláda a veškeré zisky putují do státní kasy.³⁹⁹ Ve spolupráci s partnerskými společnostmi pracuje EBN na 101 offshore produkčních licencích s podílem od 40 % do 50 %.⁴⁰⁰ Ovšem největším aktérem je společnost *NAM* (Nederlandse Aardolie Maatschappij), jež má dva podílňiky s 50 % částmi – Shell a ExxonMobil, a která spravuje devatenáct offshore lokalit.⁴⁰¹ Nicméně veškerý vytěžený plyn je exkluzivně prodáván polostátní firmě *GasTerra*, která jej přeprodává dále spotřebitelům.⁴⁰² Složení vlastníků *GasTerra* je následující: 10 % patří přímo státu, 40 % státní společnosti EBN, Shell 25 % a ExxonMobil 25 %.⁴⁰³

V Německu je těžba ropy vzhledem k velkým celkovým potřebám ekonomiky spíše okrajovou záležitostí. Například v roce 2005 získalo z vlastních zdrojů pouze 3,7 % potřebného množství.⁴⁰⁴ Zdejší sektor je plně deregulovaný a liberalizovaný. Omezené možnosti offshore těžby se soustředí do oblasti *Mittelplate*. V tomto odvětví dominují soukromé společnosti *RWE Dea* a *Wintershall* tvořící *Mittelplate Consortium*.⁴⁰⁵ V oblasti plynu je situace analogická. Vlastní zdroje pokrývají domácí poptávku o něco lépe než u ropy, asi z 18 %.⁴⁰⁶ Na těžbě se celkově podílí tyto společnosti: ExxonMobil ze 46 %, Shell 22 %, RWE 15 %, Wintershall 9 % a Gaz de France 5 %.⁴⁰⁷

V tomto regionu tedy máme pět zemí podílejících se na offshore těžbě ropy a zemního plynu ze dna Severního moře. Z nich celkem dvě nemají žádnou státní ropnou či plynovou společnost – Velká Británie a Německo. Zároveň musíme mít na zřeteli, že rozsah tohoto odvětví v Německu je malý jak vzhledem k velikosti německé ekonomiky tak v poměru s celkovým rozsahem těžby v Severním moři. Tudíž Německo lze z vyhodnocování proměnné vyloučit. Na pomyslné stupnici proti Británii stojí tři země s existující vazbou státu na těžbu těchto surovin. Zároveň Norsko a Nizozemsko můžeme posuzovat jako státy, které mají silný vliv na tato odvětví. Na druhou stranu

397IEA. (2013, březen). *Netherlands*.

398IEA. *The Netherlands Review*. (2008)

399EBN. (2012) *Annual Report 2012*

400tamtéž

401NAM. *Facts and figures*

402Energy Markets in the European Union in 2011

403IEA. *Oil & Gas Security – The Netherlands* (2012)

404IEA. *Germany Review*. (2007)

405Offshore-technology. *Mittelplate, Germany*

406IEA. *Germany Review*. (2007)

407IEA. *Oil & Gas Security – Germany* (2012)

zde nelze spatřit případy, kdyby státy legislativně bránily soukromým firmám v těžbě, například povinnými podíly státních firem na projektech jako ve Venezuele. Ani se zde nevyskytuje přílišná závislost státní pokladny na příjmech státního těžařského podniku, jako např. v Brunei či Malajsii. Nejvíce se tomuto stavu blíží Norsko, kde financovaly výnosy z ropy a plynu 30 % příjmové stránky rozpočtu v roce 2011.⁴⁰⁸ Nicméně jak hodnotí Revenue Watch Insititute, tato částka byla vládou spravována nejlépe ze všech 58 sledovaných zemí světa.⁴⁰⁹ Ovšem celkově je nutné konstatovat, že tři poměrně klíčoví aktéři severomořské těžby uhlovodíků mají zřetelné spojení státu s tímto byznysem. Ačkoliv je toto spojení nejméně markantní ze všech zkoumaných regionů, stále nelze říci, že by v této oblasti převažoval plně nestátní segment těžby. Proto i zde proměnná nabývá hodnoty **1**.

4.2.3.2 Severní moře – mocenská rovnováha

Severní moře plus Island vychází jako jediné v tomto ohledu odlišně od předchozích dvou případů. Nejsilnějším státem ze zvažovaných pro tuto případovou oblast je Spolková republika Německo a to v obou zvolených statistických ukazatelích. V žebříčku CINC je Německo první v regionu a sedmé na světě se skóre 0,0240815, v hodnocení NPI je první v regionu a třetí na světě s proporcionální hodnotou vůči absolutnímu lídrovi 0.931508 . Druhým státem v místním pořadí je Velká Británie, opět v rámci obou indexů. Hodnota CINC u Británie je 0,0211575, což je velmi podobné skóre jako má Německo. Skutečně Velká Británie dosahuje v přepočtu 87,9 % úrovně síly Německa. Abychom získali představu o poměru Německa k celku, tak lze ukázat, že CINC průměr regionu je 0,0073237875, což tvoří 30,4 % německé síly. V případě mediánu je číslo 0,0027671, tedy 11,5 % skóre Německa. Nutno podotknout, že Velká Británie a Německo, ač se nacházejí mocensky na velmi podobné výši, jsou skokově silnější než zbytek regionu (znázorněno v diagramu v příloze). To je způsobeno zejména vlivem slabšího Islandu (165. pozice z 193 v indexu CINC; 119. příčka z 187 v indexu NPI) a Irské republiky (102. z 193 CINC a 45. z 187 NPI). Pokud bychom z výběru odstranili Island a Irsko jako pouze „přidružené státy“, pak jsou výsledky následující: průměr regionu 0,0096521, v přepočtu 40,1 % Německa; medián regionu 0,00477045, v přepočtu 19,8 % Německého skóre.

Přestože je již nyní patrné, že v oblasti Severního moře není jeden výrazně dominantní stát, lze ještě několika srovnáními dokázat odlišnost této situace

⁴⁰⁸Revenue Watch Institute. Resource Governance Index – Norway.

⁴⁰⁹tamtéž

s Jihočínským i Karibským mořem. V první řadě, porovnání hypotetické situace nejsilnějšího státu vůči souhrnu zbylých států vychází v neprospěch Německa. Celkové skóre ostatních zemí (včetně Irska a Islandu) činí 0,0345088, tedy víc než má samotné Německo. V přepočtu je to 143,3 % německého skóre a v opačném smyslu Německo dosahuje jen 69,8 % tohoto hypotetického svazku států. Za druhé bez Irska a Islandu nastává tato situace: celkové skóre zbývajících států je 0,0338311, stále více než německý výsledek, v přepočtu 140,5 %. Za třetí lze zmínit argument, že Spolková republika Německo má jen relativně krátké pobřeží Severního moře, omezený rozsah výlučných ekonomických zón a omezené surovinové zájmy (viz kapitola 4.2.3.1). Pokud by bylo z posuzování mocenské rovnováhy vyňato, pak se na první příčku přesouvá Spojené království a za ním Nizozemsko se skóre 0,0056463 v indexu CINC. V přepočtu dosahuje Nizozemsko jen 26,7 % síly Velké Británie. Nicméně je to stále větší podíl než čtvrtina, daleko více než 8,6 % v případě Mexika a USA nebo 6,9 % u Indonésie a ČLR. Navíc při zvážení hypotetické protiváhy celého regionu je součet CINC skóre ostatních států 0,0133513, což činí 63,1 % britského výsledku, více než dvojnásobná hodnota při srovnání s 20,5 % v Karibiku či 26,3 % v Jihočínském moři. Pro celistvost dodejme, že rozdíl výsledků v rámci NPI žebříčku v základní úvaze je pět pozic mezi Německem na třetím místě a Velkou Británií umístěnou jako osmou a sedm příček mezi Velkou Británií a Nizozemskem na patnácté příčce.

Důkladné posouzení výše uvedených variant mocenských vah ukazuje, že distribuce moci je v tomto regionu daleko rovnoměrnější než je tomu u předchozích dvou případových oblastí. Hegemon, který by měl jednoznačně o několik řádů navrch před ostatními regionálními aktéry, se zde v podstatě nevyskytuje. Žádný místní stát tak razantně nevybočuje z regionálního průměru jako v Karibském či Jihočínském moři. Tudíž hodnota proměnné je v tomto případě 1.

4.2.3.3 Severní moře – regionální organizace

V Evropě je možné jmenovat tři stěžejní mezinárodní instituce s nemalým vlivem v regionu Severního moře. Jsou to *Evropská Unie* (EU), *Evropské sdružení volného obchodu* (EFTA) a *Severoatlantická aliance* (NATO). Ačkoliv ani jedna z organizací nezahrnuje všechny státy zkoumané oblasti, alespoň do jedné z nich každá země patří, v některých případech do dvou. Navíc jak bude popsáno níže, vzájemné propojení těchto celků je poměrně značné.

Nejstarší z nich je NATO, založené v roce 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy. Zakládajícími členy byly v té době v podstatě všechny státy se zájmy v Severním moři, jmenovitě: Belgie, Dánsko, Island, Nizozemsko, Norsko a Velká Británie, kromě Německé spolkové republiky, která přistoupila k paktu až v roce 1955. Již od počátku své existence měla tato relativně těsná vojenská aliance nezanedbatelný vliv na potenciální eskalaci konfliktů, například již v první fázi Tresčích válek. „Z kraje roku 1950, jedno léto po zrození NATO, norský pozorovatel námořního sporu správně poznamenal, že o století nazpět by mohl spor nepochybně vést k „ukázce síly“. Ale nyní spojení britských a norských hlavních státních zájmů, k obraně země před společným nepřítelem ve Studené válce, znamenalo, že Londýn nebude riskovat kolizi kvůli slabším důvodům, navzdory počátečním silným slovům.“⁴¹⁰ Ještě silnější tlak na řešení krize vyvolalo toto spojení v případě britsko-islandských šarvátek. Island hrozil vystoupením z NATO, což by nepřímo znamenalo i ztrátu strategické základny Spojených států v Keflavíku.⁴¹¹ Hrozba odchodu Islandu a jeho potenciálního příklonu k „druhé straně“, podtržená například pokusem o nákup sovětských fregat třídy Mirka,⁴¹² vedla v souhrnu k rozsáhlému tlaku na všechny strany sporu.

Neméně podstatnou roli zastávají v regionu Severního moře zjednodušeně řečeno Evropská společenství, založená v roce 1951 prostřednictvím *Evropského společenství uhlí a oceli*, jehož členy byly ze zkoumaných států od počátku Belgie, Nizozemsko a Západní Německo.⁴¹³ Následně došlo v roce 1973 k připojení Dánska, Velké Británie a Irska.⁴¹⁴ V dnešní podobě jako jediná skutečně supranacionální entita na poli mezinárodních vztahů Evropská unie představuje jedinečný institucionální rámec pro kooperaci poměrně silně integrovaných členských států mimo jiné i v otázkách rozdělení sporných teritorií. Klíčovým orgánem je *Evropský soudní dvůr – European Court of Justice (ECJ)*, jehož náplní je v souladu s myšlenkami idealismu a liberalismus v mezinárodních vztazích nahradit válku soudním sporem. „Založení Soudního dvora, ve své podstatě spojeném s ideou vytvoření nového ducha evropské politiky, práva a spravedlnosti, bylo podpořeno velkolepou vizí, že konflikty v Evropě budoucnosti by neměly být příčinou války nebo předmětem politického a ekonomického boje, ale měly by být řešeny společnou institucí za použití právních prostředků nebo vyjednávání v atmosféře spolupráce mezi dřívějšími nepřáteli.“⁴¹⁵

410Johannesson (2007)

411Mount (2008)

412Jovanović (2013)

413EU. *Evropa v míru – počátky spolupráce*

414EU. *Společenství se rozšiřuje – vstupují nové země*

415Tamm (2013)

Poslední organizace – EFTA je zónou volného obchodu mezi státy, jež nejsou členy EU, tedy v současnosti sdružuje Norsko, Island, Švýcarsko a Lichtenštejnsko. Členy byly po určitou dobu ze států Severního moře i Dánsko a Velká Británie.⁴¹⁶ Přesto má EFTA prostřednictvím *Dohody o Evropském hospodářském prostoru* silné vazby na Evropskou Unii. Právě provázanost všech tří organizací je významným faktorem evropské regionální propojenosti. NATO a EU spolupracují např. v rámci balíčku dohod Berlín+.⁴¹⁷ Dalším faktorem je překrývající se členství ve více regionálních uskupeních současně, tedy NATO a EU, což platí pro Velkou Británii, Dánsko, Německo, Nizozemsko a Belgie, tedy většinu států Severního moře. Z výše zmíněného je patrné, že ač nejsou všechny státy regionu členy jedné zastřešující a jednotící organizace, je institucionální propojení aktérů značné. Na rozdíl od Jihočínského moře zde dělící linie členství nekopírují hranice sporů. Například pokud nemohou být k jednacímu stolu v rámci EU pozváni zástupci Norska, Velké Británie a Islandu, mohou se sejít pod patronací NATO. Jedinou výjimkou je Irsko, které nemá vůči Norsku nebo Islandu přímé vazby přes regionální organizace. Tuto výjimku je možno přehlédnout díky výše zmíněné kooperaci mezi organizacemi jako takovými. Hodnota proměnné je proto **1**.

4.2.3.4 Severní moře – politicko-ideologický systém

V případě evropského regionu Severního moře je situace poměrně jednoduchá a přehledná. Všechny zkoumané státy jsou hodnoceny v rámci použitých datasetů, s výjimkou Islandu, který figuruje pouze v Democracy indexu. Zároveň se zde prakticky nenachází jiné režimy než demokratické. Polity IV řadí Velká Británii (10), Norsko (10), Dánsko (10), Nizozemsko (10), Německo (10) a Irsko (10) mezi takřka ukázkové příklady plné demokracie. Pouze Belgie má horší skóre 8, které ale beze všeho postačuje pro hodnocení jejího režimu jako demokratického.

Výsledek Democracy indexu je naprosto shodný s výše uvedeným. Všechny posuzované země se umísťují jako nepochybné demokracie s velmi vysokými skóre: Norsko (9,93), Island (9,65), Dánsko (9,52), Nizozemsko (8,99), Irsko (8,56), Velká Británie (8,21), Belgie (8,05). Celkově vzato shodující se závěry obou zdrojů dat, které popisují naprostou absenci ani částečně nedemokratických či nestabilních režimů v daném regionu, vedou k přiřknutí hodnoty proměnné **1**, neboť v regionu je zcela jasně jeden dominantní politicko-ideologický systém.

416EFTA. (2014). *About EFTA*

417NATO. (2012). *NATO-EU: a strategic partnership*

4.2.3.5 Severní moře – regionální identita

V otázce regionální identity představuje tento region opět odlišnou situaci od obou předchozích regionů. V Huntingtonově pojetí jsou všechny regionální státy jasnými zástupci západní civilizace. Nicméně například pohled na jazykovou či historickou sounáležitost nedává jednoznačné předpoklady pro vznik bezpečnostní komunity. Ve každé z místních zemí se mluví poměrně dosti odlišným jazykem s marginální výjimkou Belgie, kde je úředním jazykem i němčina. Historicky netvořily tyto státy jednotný celek (jako např. španělské kolonie v latinské Americe) ale dílčí vazby nalézt lze. Belgie a Nizozemí existovaly jistý čas ve společném státě. Norsko bylo po velmi dlouhou dobu v unii s Dánskem a Island byl většinu své historie spjat s Norskem a později Dánskem. Tedy minimálně o jisté „skandinávské identitě“ hovořit lze. Ovšem evropský prostor ve skutečnosti představuje mnohem širší a užší spojení států než jen společnou severskou či nizozemskou historii.

O tom, že západní Evropa představuje ryzí bezpečnostní komunitu asi pochybuje málokterý akademik. Mohu se různit jejich názory na to jak tento stav vznikl. Ole Wæver soudí, že klíčovým hybatelem nebyla ani institucionalizace ani společné bezpečnostní struktury ale proces desekuritizace. *„Bez ohledu na to, zda se hovoří o „dynamické hustotě“ (Durkheim/Ruggie) nebo o „transakcích“ (Deutsch), západní Evropa patří mezi nejúžejí propojené regiony světa. Je obtížné odhalit striktní kauzální spojení mezi tak hlubokými procesy a bezpečnostními strategiemi, ale zdá se intuitivně pravděpodobné, že v pozadí této celé transformace od bezpečnosti založené na mocenské rovnováze k bezpečnostní komunitě by mohla být vazba na hlubší systémové nebo světové historické změny. (...) Většina zbývajících bezpečnostních starostí byla v souladu s postsuverénními schémata vytačena směrem k jiným referenčním objektů než jsou vztahy mezi státy. „Tvrdé“ bezpečnostní otázky byly agregovány (nebo spíše submlinovány) jako „evropský“ problém, čímž se argument stává součástí evropské identity: pokud se chceme vyhnout opakování temné strany evropské historie, musíme zajistit dostatečné sjednocení. (...) Vyloučením bezpečnosti založené na principu státu prostřednictvím určité artikulace „Evropy“ a stabilizací skrze její postupné včleňování do definice národa/státu se Evropa stala relativně pevnou (aniž by se stala náhradou národní států).“⁴¹⁸*

Bellamy upozorňuje, že nelze klást absolutní rovnítko mezi mezinárodní instituce a bezpečnostní komunity: *„V případě Evropy je tolik institucí, že není jasné,*

418Wæver (1998)

na které z nich bezpečnostní komunita staví. Tři instituce jsou obvyklými kandidáty: NATO, EU a OBSE. Emanuel Adler správně poukazuje na to, že všichni členové bezpečnostní komunity jsou členy OBSE. Nicméně, ne všichni členové OBSE jsou členy bezpečnostní komunity.⁴¹⁹ Bellamy vidí tuto komunitu etablovanou na společné identitě, která se postupem času zrodila z interakcí různých institucí a aktérů napříč regionem: „Na jednu stranu lze region západní Evropy jako jediný bez mnoha pochybností označit za bezpečnostní komunitu. Avšak na druhou stranu západoevropskou bezpečnostní komunitu nelze s jistotou lokalizovat. Je to stírání hranic a s ním spojené mnohvrstevné sítě přeshraničních vztahů, co činí Evropu unikátní. (...) Západoevropská bezpečnostní komunita je sama osobě charakteristická různými úrovněmi autorit, které se vzájemně překrývají. Je též charakteristická rozmachem vládních a nevládních přeshraničních transakcí. To vedlo k vytvoření evropských identit, které nefungují jako „bud', a nebo“ vztah k národním identitám a státním loajalitám. Být dobrým britským občanem také znamená být dobrým evropským občanem, protože zákony, hodnoty a zájmy těchto dvou jsou tak blízce propojené. Být Francouzem také znamená být Evropanem, přestože být Francouzem a být Němcem nejsou totožné věci.“⁴²⁰

Z výše uvedeného je patrné, že Evropa představuje do jisté míry unikátní příklad mezistátní kooperace a koordinace, bez ohledu zda budeme postupovat po linii institucionálního liberalismu a tedy upřednostníme faktor mezinárodních organizací jako příčiny daného stavu, či budeme vycházet z konstruktivistického pojetí jedné zastřešující a stmelující regionální identity, jejímž důsledkem je absence eskalace v námořních teritoriálních sporech. Hodnota proměnné je v tomto regionu 1.

4.2.3.6 Severní moře – historická rivalita

V kontextu Severního moře udává práce Diehla a Goertze dvě trvalé rivality: Německo proti Velké Británii (1887 – 1921) a Německo proti Belgii (1914 – 1940).⁴²¹ Z údajů COW projektu lze vypíchnout čtyři konflikty postihující regionální aktéry: první šlesvická válka (Prusko proti Dánsku, 1848 – 1852), druhá šlesvická válka (Německo proti Dánsku, 1864), první světová válka (Velká Británie, Belgie, Německo 1914 – 1918), druhá světová válka (Velká Británie, Belgie, Německo, Norsko, Dánsko, Nizozemsko, 1939 – 1945).⁴²²

419Bellamy (2004)

420tamtéž

421Diehl & Goertz (2000)

422Correlates of War

Pokud budeme považovat Prusko za přímého předchůdce a iniciátora sjednocení německých států, pak lze říci, že Německo hrálo klíčovou roli ve všech čtyřech zmíněných konfliktech a obou rivalitách. V případě první a zejména druhé světové války je role některých států mnohoznačná. Například v Německem okupovaném Norsku, Nizozemsku, Belgii i Dánsku existovaly tendence ke kolaboraci i k diverzi. Klíčovým faktorem je ovšem úspěšná pacifikace Německa, ve smyslu, že bylo zabráněno pokračování rivalit a vypuknutí dalších konfliktů. Jak dokazují proměnné „regionální identita“ a „regionální organizace“, došlo k výrazné změně obrazu německého státu v očích ostatních regionálních aktérů a primárním způsobem interakce se stala spolupráce, či koordinace místo ozbrojeného soupeření. Je v podstatě irelevantní, zda k této změně přispěl na prvním místě institucionální aspekt mezinárodních organizací, do kterých bylo Německo (západní část) po válce přizváno a začleněno, nebo zda to byla desekuritizace vzájemných sporů a vytvoření mírové evropské identity posléze zhmotněné evropskou institucionální integrací. Faktickým výsledkem je, že od roku 1945 nedošlo v tomto prostoru k válečnému konfliktu ani k „rivalitě“ mezi státy, které by narušili dlouhodobé postavení Německa jako partnera nikoliv apriori protihráče v prostoru Severního moře a západní Evropy obecně. Hodnota této proměnné je tedy 0.

5 Závěr

Po určení hodnot všech zkoumaných faktorů lze vytvořit přehlednou tabulku:

Region	eskalace sporu	ropný byznys	mocenská rovnováha	regionální organizace	Politicko-ideologický systém	regionální identita	rivalita
Jihočínské moře	1	1	0	0	0	0	1
Karibské moře	0	1	0	1	0	0	1
Severní moře	0	1	1	1	1	1	0

Tabulka 1: Proměnné

Z ní je možné vyčíst řadu zajímavých údajů. Na prvním místě je poměrně překvapivé, že ropný byznys, nebo přesněji řečeno jeho charakter, nehraje výraznou roli v determinaci toho, zda teritoriální spor má tendenci eskalovat, či spíše podléhat uklidnění. Ve všech třech zkoumaných oblastech má značný podíl na těžbě a zpracování ropy a zemního plynu stát. USA a Velká Británie jsou v tomto ohledu spíše výjimkami. Na druhou stranu lze říci, že v žádné ze tří sledovaných oblastí není záležitost těžby čistě v rukou státu. Zejména pro mořskou (offshore) těžbu platí, že národní ropné a plynové společnosti často spolupracují se soukromými nadnárodními těžaři. To lze vysvětlit relativně vysokou technologickou náročností takových projektů, která dále vzrůstá s prodlužující se vzdáleností od pobřeží a rostoucí hloubkou moře (a tím i celkovou hloubkou vrtu). Jak ukazují případy Mexika či Kuby, státní těžaři jsou těmito okolnostmi nuceni navazovat společné kontrakty s cizími partnery, protože jen ti jsou schopni dodat potřebné průzkumné a těžební technologie a zároveň svým investičním podílem snížit rizikový vklad domácí strany. Neplatí, že by výhradním partnerem byly jen soukromé firmy, protože jak v regionu Karibiku tak Jihočínského moře operují i státní či polostátní společnosti ze zemí mimo region. Tedy zdá se, že prostředí samotného podnikání je poměrně globalizované a není svázané přímo se spory. Z toho lze vydedukovat, že státy přikládají určitým sporným oblastem váhu, která není založena na tom, kdo konkrétní v konečném důsledku čerpá místní zdroje, ale na tom pod čí jurisdikci dané zdroje spadají.

Dalším tentokrát spíše očekávaným faktem je, že Jihočínské moře s největší náchylností k eskalaci a Severní moře jako nejkolidnější oblast jsou ve zbývajících faktorech svými zrcadlově převrácenými obrazy. Rozhodující tudíž je stav Karibského moře, kde se zvláště v poslední době daří eskalacím předcházet. Při pohledu na mocenskou rovnováhu se na první pohled zdá, že též nehraje v eskalaci sporů v regionu

roli, protože v případech, kde je region ovlivněn hegemonem, i tam kde žádný hegemon není, nedochází k eskalaci. Nicméně protože se tato práce nezabývá tímto faktorem do hloubky a neřeší kauzální řetězec, zůstává otevřené dalšímu bádání zmapovat, nakolik má na eskalaci sporu vliv charakter hegemonu. Lze si povšimnout, že zatímco USA jsou v regionu hegemonem nejpozději od počátku 20. století a je tedy mocností udržující status quo, Čína se ke své roli hegemonu od druhé poloviny 20. století postupně vrací a působí tedy do jisté míry proti statusu quo v oblasti tak, jak jej definovaly koloniální a okupační mocnosti. Na druhou stranu změna rozložení moci v Evropě se tolik neprojevila. Německo, které se po druhé světové válce opět zejména hospodářsky dostávalo na vrchol, a Velká Británie, která naopak ze svého imperiálního postavení v druhé půlce minulého století razantně ustoupila, nepřispěly ke konfrontační politice v oblasti Severního moře.

Z toho tedy vyplývá, že čistě realistické chápání mezinárodních vztahů není schopné jasně přiblížit příčinu eskalace sporů. Konstruktivismus v tomto případě nabízí jiná možná vysvětlení. Jihočínské moře je typické svou nedávnou válečnou minulostí a silnou rivalitou postihující podstatnou část regionálních aktérů. Je pochopitelné, že tyto historické zkušenosti mohou přinášet do interakce mezi státy nedůvěru, pocit křivdy, apriorní hodnocení druhé strany jako „starého nepřítele“. To v důsledku nedává příliš mnoho prostoru pro vybudování regionální komunity. Lze také spekulovat, že region Jihočínského moře zkrátka neměl dosud dost času skrze interakci a učení dospět k předefinování identit. Zatímco v západní Evropě od druhé světové války k vojenskému konfliktu nedošlo a v karibské oblasti se uskutečnily jen omezené intervence USA proti spíše menším aktérům (Panama, Granada), tak v jihovýchodní Asii trvaly války v poměrně velkém měřítku od 60. do 80. let 20. století. Přestože tato práce argumentuje, že v regionu Karibského moře neexistuje jednotná komunita a některé dvojice států mají vyostřené vztahy, lze podotknout, že k určitému „obrušování hran“ a „zasypávání příkopů“ přispívají regionální organizace. Například, tam, kde lze očekávat spor – Mexiko a USA, kvůli odlišnému civilizačnímu charakteru, různému vzájemnému vnímání a historické rivalitě, ve skutečnosti tento spor neeskaluje. To je teoreticky možné díky členství obou aktérů v NAFTA i OAS.

Tímto se dostáváme k institucionalistickému rozměru problematiky. Nejprve se zastavme u kompatibility politických a ideologických systémů. Tato práce potvrzuje na příkladu Severního moře, že liberální, demokraticky spravované státy nemají příliš velké potíže navazovat důvěryhodné vztahy se sousedy. To lze vysvětlit tím, že vlády těchto

států se snaží být transparentní a zodpovědné ke svým voličům a díky těmto principům se jeví být průhlednými a férovými i pro ostatní vlády. S rostoucím podílem autoritářských režimů v regionu se objevuje prvek nejistoty a nepředvídatelnosti ve vztahu k těmto státům. Pochopitelně z ideologického hlediska může být tato nedůvěra oboustranná, neboť demokratické státy mohou přímo či nepřímo podporovat pluralitu v nedemokratických režimech. Teprve za dominance autoritativních způsobů vlády lze uvažovat o jisté možnosti „vzájemné tolerance“. Nicméně ani v jednom z ostatních regionů nenastává situace, že by autoritářské režimy převažovaly. Zatímco v Karibiku je jediným takovým státem do značné míry izolovaná a ostrakizovaná Kuba a jejímu stavu demokracie se blíží Haiti s Venezuelou, tak v Jihočínském moři jsou poměry daleko vyrovnanější, což přináší silnější prvek nejistoty, protože z celkového počtu kombinací dvojic interagujících států je velmi vysoké procento takových dvojic, kdy se bude jednat o nekompatibilní politické systémy.

Konečně se dostáváme k faktoru regionální organizace, který jak vyplývá z výše uvedené tabulky má pravděpodobně nejvyšší váhu. Můžeme tak usoudit z Millových metod: *a) metoda shody: jediná společná okolnost dvou nebo více jevů je považována za příčinu nebo účinek daného jevu; b) metoda rozdílu: jediná okolnost, kterou se liší dva případy, mající jinak všechny vlastnosti společné, je příčinou nebo účinkem daného jevu.* Pomineme-li první proměnnou ropného byznysu, pak oba případy neeskalice tedy Severní moře a Karibské moře se shodují pouze ve faktoru regionální organizace. A zároveň, případ Karibského moře a Jihočínského moře se liší opět pouze faktorem regionální organizace. Je to do jisté míry logické vysvětlení, protože tato uskupení představují jakési společné projekty signalizující již svou existencí jistou míru ochoty ke spolupráci. Oblast jihovýchodní Asie to potvrzuje konkrétně tím, že státy ASEAN podaly jednotný návrh na řešení sporu, který ovšem ČLR neuznává. Záleží pak na hlubších procesech a kauzálních vztazích, jež jsou opět možným polem pro další výzkum, nakolik je taková organizace schopná obrousit ostří sporů a budovat společnou komunitu, nebo naopak zda-li jsou podmínkami pro vytvoření efektivní regionální organizace již určitá existence komunitního uvažování a odpor k rivalitě. Případ Severního moře pak dokládá, že ať už je směr kauzálního vztahu jakýkoliv, tak regionální organizace demokratických států, doplněná povědomím o společné identitě a absence rivality je nejvhodnější podmínkou pro mírové řešení sporů o námořní teritoria a v nich se nacházející surovinové zdroje. Tato zjištění dávají teoreticky určitou naději, že v případě budoucího sporu o suroviny v oblasti Arktidy by nemuselo dojít

k eskalaci konfliktu, neboť zainteresované státy jsou členy společné organizace – *Arktické rady*⁴²³ a nemají v poměrně dlouhé době žádnou zkušenost s válkou mezi sebou. Nicméně Rusko jako jeden z aktérů může být „Čínou Arktidy“, protože nezapadá zcela do převažujícího komunitního rázu, jaký mají zbývající členové.

423Arctic Council (2011) About the Arctic Council

6 Summary

Question of energy security was always important regardless of energy sources. Nowadays it is still a critical issue for state and community well being to provide sufficient amounts of currently primary energy fuels – crude oil and natural gas. Last fifty years saw unprecedented development of offshore drilling of deposits containing both aforementioned resources. Today the offshore-tapped reservoirs represent significant portion of a whole oil and gas production worldwide.

However, as these drills are constructed farther from the coast the question of the ownership of natural resources becomes delicate. In many instances it leads to territorial disputes. These disputes are usually resolved by judicial processes or through diplomatic channels and agreements but in some cases conflicting interests result in further escalation and into series of incidents and more or less intentional pressure posed by military forces of concerned states. Qualitative and quantitative research supports the fact that in the South China Sea disputes tend to escalate in contrast to regions of Caribbean and North Sea which have similar circumstances of overlapping maritime territories and shared resources but do not produce as many clashes as South China Sea or none at all.

Aim of this work is to search for factor or factors which can lead to escalation of disputes. Mill's methods are applied. Examination of six variables based on three theoretical approaches (realism, idealism and constructivism) should eliminate unimportant factors and pinpoint factor which is present in South China Sea but absent in remaining cases or vice versa.

This study shows that first variable – prevalence of state-controlled drilling business has no significant effect on escalation. Also balance of power in examined regions appears as non-determining factor. However, nature of regional hegemony may influence results. It seems that the most important factor is a presence of regional organization which includes all disputed parties and which can facilitate negotiation over contested maritime territories. This factor is further supported by unifying regional identity (forming security community from regional states) and to some extent by history of interstate rivalries.

With regard to possible future areas of similar disputes Arctic region comes inevitably to mind. On one hand Arctic holds promise of negotiation through overarching organization (Arctic Council). However, this bond may be weakened by identity difference of Russian federation and its long term rivalry with Western world.

7 Použitá literatura

- 2B1st Consulting. (2013, duben 29). *Brunei shell petroleum evaluates options for geronggong development*. Zdroj: <http://www.2b1stconsulting.com/brunei-shell-petroleum-evaluates-options-for-geronggong-development/>
- A Barrel Full. (2013, únor 16). *Ku Maloob Zaap Oil Field*. Zdroj: <http://abarrelfull.wikidot.com/ku-maloob-zaap-oil-field>
- ADLER, E. (2004). *Communitarian International Relations: The Epistemic Foundations of International Relations*. Routledge
- ADLER, E. & BARNETT, M. (1998). *Security communities*. Cambridge University Press
- *Agreement relating to the exploitation of the Frigg field reservoir and the transmission of gas therefrom to the United Kingdom*. (1976). Zdroj: <http://cil.nus.edu.sg/rp/il/pdf/1976%20Agreement%20Relating%20to%20the%20Exploitation%20of%20the%20Frigg%20Field%20Reservoir%20and%20the%20Transmission%20of%20Gas%20therefrom%20to%20the%20United%20Kingdom-pdf.pdf>
- ACHARYA, A. *Collective identity and conflict management in Southeast Asia* (1998). *Security communities*. Cambridge University Press
- Alianza Bolivariana. ¿Que es el ALBA - TCP? Zdroj: http://www.alianzabolivariana.org/que_es_el_alba.php#ancla1
- Arctic Council. (2011, duben 7). About the Arctic Council. Zdroj: <http://www.arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/about-arctic-council>
- ASEAN. *Overview*. Zdroj: <http://www.asean.org/asean/about-asean>
- AZWAR, A. S. (2013, srpen 13). *Govt to award PSC to East Natuna contractors*. The Jakarta Post. Zdroj: <http://www.thejakartapost.com/news/2013/08/13/govt-award-psc-east-natuna-contractors.html>
- BBC News Latin America & Carriibbean. (2011, červen 1). *OAS lifts Honduras suspension after Zelaya agreement*. Zdroj: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-13622939>
- BBC News. (2011, červen 10). *China accuses Vietnam in South China Sea row*. Zdroj: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-13723443>
- BBC News. (2013). *1955: Britain claims Rockall*. Zdroj: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/september/21/newsid_4582000/4582327.stm
- BBC News. *Mexican president signs controversial oil and gas law*. (2013, prosinec 21). Zdroj: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-25471212>
- BECKMAN, R. (2011, srpen 28). *China, UNCLOS and the South China Sea*. Zdroj: <http://cil.nus.edu.sg/wp/wp-content/uploads/2009/09/AsianSIL-Beckman-China-UNCLOS-and-the-South-China-Sea-26-July-2011.pdf>
- BECKMAN, R. C., TOWNSEND-GAULT, I., SCHOFIELD, C., DAVENPORT, T., & BERNARD, L. (2013). *Beyond Territorial Disputes in the South China Sea: Legal frameworks for the joint development of hydrocarbon resources*. Edward Elgar Publishing Zdroj: http://books.google.cz/books?id=45mcY5XoseMC&dq=frigg+field+dispute&hl=cs&source=gbs_navlinks_s
- BELLAMY, A. J. (2004). *Security Communities and Their Neighbours: Regional Fortresses Or Global Integrators?* Palgrave Macmillan.

- BERMAN, I. (2013, července 9). *Threat to the Homeland: Iran's extending influence in the Western Hemisphere*. Testimony before the House of Representatives Homeland Security Committee, Subcommittee on Oversight and Management Efficiency. American Foreign Policy Council. Zdroj: <http://homeland.house.gov/sites/homeland.house.gov/files/documents/07-09-13-Testimony-Berman.pdf>
- BLUMENFIELD, T. & SILVERMAN, H. (2013). *Cultural Heritage Politics in China*. Springer
- BOOT, T. (2002). *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*. Basic Books
- BOYES, R. (2009). *Meltdown Iceland: Lessons on the World Financial Crisis from a Small Bankrupt Island*. Bloomsbury USA.
- BOZDAĞLIOĞLU, Y. (2007). *Constructivism and Identity Formation: An Interactive Approach*. Uluslararası Hukuk ve Politika. Zdroj: <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/3abv06hKYpVj1fK71jEi4AP2g6ctBc.pdf>
- BP Trinidad and Tobago Sustainability Report. (2004). Zdroj: http://www.aral.de/assets/bp_internet/globalbp/STAGING/global_assets/downloads/T/BPT_T_SR_2004.pdf
- BP. (2013). *North Sea major projects and assets*. Zdroj: <http://www.bp.com/en/global/corporate/about-bp/bp-worldwide/bp-united-kingdom/our-operations/bp-north-sea-region/bp-north-sea-assets-major-projects.html>
- British Sea Fishing.co.uk. (2013, listopad). *The Cod Wars*. Zdroj: <http://britishseafishing.co.uk/the-cod-wars/>
- BROWN SCOTT, J. (2002). *Law, the state, and the international community*. New Jersey: The Lawbook Exchange. Zdroj: <http://books.google.cz/books?id=o2ItpkkgIC&printsec=frontcover&hl=cs>
- Brunei LNG. *Shareholders*. (2010). Zdroj: http://www.bruneilng.com/about_shareholders.htm
- Brunei Shell Petroleum Company. (2013). *Overview of Our Business*. Zdroj: https://www.bsp.com.bn/main/aboutbsp/about_ourbusiness.asp
- BRYAN, A. T. (2013, duben 11). *The dash for deepwater oil and gas in the Caribbean: What's at the finish line*. DominicanToday.com. Zdroj: <http://www.dominicantoday.com/dr/opinion/2013/4/10/47266/The-dash-for-deepwater-oil-and-gas-in-the-Caribbean-Whats-at-the-finish>
- BURGESS, J. (2014, únor 17). *Colombia Moves to Boost Offshore Oil Development*. OilPrice.com. Zdroj: <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Colombia-Moves-to-Boost-Offshore-Oil-Development.html>
- CARICOM. (2011). *CARICOM Member States*. Zdroj: http://www.caricom.org/jsp/community/member_states.jsp?menu=community
- CARICOM. (2011). *History of the Caribbean Community (CARICOM)*. Zdroj: <http://www.caricom.org/jsp/community/history.jsp?menu=community>
- CAVNAR, A. (2009). *Accountability and the commission on the limits of the continental shelf: Deciding who owns the ocean floor*. New York: New York University School of Law. Zdroj: <http://www.iilj.org/publications/documents/CavnarESP15-09.pdf>
- Census of Population 2010 Statistical Release 1. Department of Statistics, Ministry of Trade & Industry, Republic of Singapore

- CIA Historical Review Program. (1997). *Inspector General's Survey of the Cuban Operation and Associated Documents*. Zdroj: <http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB341/IGrpt1.pdf>
- CIA. *The World Factbook*. Zdroj: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pg.html>
- CNOOC. (2012). *CNOOC Gas & Power Group*. Zdroj: http://en.cnooc.com.cn/data/html/english/channel_140.html
- CNOOC. (2013). *Company Overview*. Zdroj: http://en.cnooc.com.cn/data/html/english/channel_110.html
- CNPA. (2011). *History of CNPA*. Zdroj: <http://www.cnpa.gov.kh/index.php?Id=00009>
- COLE-ADAMS, P. (1973, září 11). *A fight for survival for Iceland*. The Age. Zdroj: <http://news.google.com/newspapers?nid=1300&dat=19730911&id=ROFUAAAIBAJ&sjid=xJADAAAIBAJ&pg=4189,2748849>
- COLLINS, J. *David and Goliath clash over tiny islet*. Zdroj: <http://da-academy.org/avesisle.html>
- COLSON, D. A. (2003). *The delimitation of the outer continental shelf between neighboring states*. The American Journal of International Law. Zdroj: <http://www.jstor.org/stable/3087106>
- CORRALES, J. (2005). *The Logic of Extremism: How Chávez Gains by Giving Cuba So Much*. Inter-American Dialogue.
- CORTES, R. (2008, listopad 14). *Rio Group accepts Cuba: Group demands role in global economic order*. Latin American Herald Tribune. Zdroj: <http://www.globalresearch.ca/rio-group-accepts-cuba-group-demands-role-in-global-economic-order/10975>
- CULLATHER, N. (1994). *Operation PBSUCCESS – The United States and Guatemala 1952-1954*. Center for the Study of Intelligence. CIA. Zdroj: <http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB4/docs/doc05.pdf>
- DANĚK, O. (2011). *Rockall*. Zdroj: http://www.ondrejdaneek.cz/rockall/down/rockall_cz.pdf
- DAVENPORT, F. G. (1917). *European treaties bearing on the history of the United States and its dependencies*. Washington D.C.: Carnegie Institution of Washington. Zdroj: <http://archive.org/stream/europeantreatie00paulgoog>
- DENNIS, P. & GREY, J. (1996). *Emergency and confrontation: Australian military operations in Malaya and Borneo 1950–1966* Zdroj: http://books.google.cz/books/about/Emergency_and_Confrontation.html?id=rlcMSgAACAAJ&redir_esc=y
- DI BELLA, G., ROMEU, R. & WOLFE A. (2013). *The Venezuela risks for Petrocaribe and ALBA countries*. The Association for the Study of the Cuban Economy.
- DIEHL, F. P. & GOERTZ, G. (2000). *War and Peace in International Rivalry*. University of Michigan Press
- Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. Montego Bay: United Nations. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm
- DOMÍNGUEZ, J. I. (2003). *Boundary Disputes in Latin America*. United States Institute of Peace

- DONG. (2014). *Dong Energy Annual Report 2013*. Zdroj: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5ae48e0e-8992-11e3-abc4-00144feab7de.html#axzz2yKF9bmEJ>
- DONG. *History*. Zdroj: <http://www.dongenergy.com/EN/About%20us/dong%20energy%20in%20brief/Pages/history.aspx>
- DONG. *Ownership*. Zdroj: <http://www.dongenergy.com/EN/Investor/Ownership/Pages/Ownership.aspx>
- Downstream Oil Industry Deregulation Act of 1998. Zdroj: http://www.chanrobles.com/republicactno8479.htm#.Uz6z6fl_t8F
- DRULÁK, P. (2003). *Teorie mezinárodních vztahů*. Portál.
- DUHAIME, L. (2012, listopadu 19). *Lex Rhodia: The ancient ancestor of maritime law - 800 bc*. Zdroj: <http://www.duhaime.org/LawMuseum/LawArticle-383/Lex-Rhodia-The-Ancient-Ancestor-of-Maritime-Law--800-BC.aspx>
- DYER, Z. (2013, červenec). *Foreign minister decries Nicaraguan oil concessions in Costa Rican waters*. The Tico Times.
- DYER, Z. (2014, únor). *Costa Rica seeks court ruling on Nicaragua border dispute*. Reuters.
- DZUREK, D. J. (1996). *The Spratly Islands Dispute: Who's on First?* Zdroj: <https://www.dur.ac.uk/ibru/publications/view/?id=232>
- EBN. (2012) *Annual Report 2012*. Zdroj: http://www.ebn.nl/en/Financieel/Documents/EBN_annual_report_2012.pdf
- Ecopetrol. *Our History*. (2012). Zdroj: <http://www.ecopetrol.com.co/english/contenido.aspx?catID=644&conID=36899>
- Ecopetrol. *Shareholders*. (2014, únor 28). Zdroj: <http://www.ecopetrol.com.co/english/contenido.aspx?catID=606&conID=41404>
- EFTA. (2014). *About EFTA*. Zdroj: <http://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association>
- EIA. (2012, prosinec 17). *Norway*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Norway/norway.pdf>
- EIA. (2012, říjen 17). *Mexico*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=MX>
- EIA. (2012, říjen 3). *Venezuela*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=VE>
- EIA. (2013, březen). *Brunei*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=BX&trk=m>
- EIA. (2013, březen). *Netherlands*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=NL>
- EIA. (2013, duben 22). *China*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH>
- EIA. (2013, květen 14). *United Kingdom*. Zdroj: http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/United_Kingdom/uk.pdf
- EIA. (2013, říjen). *Trinidad and Tobago*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=TD&trk=p1>
- EIA. (2013, únor 14). *Thailand*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=th>

- EIA. (2013, únor 7). *South China Sea*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/regions-topics.cfm?fips=scs>
- EIA. (2013, září). *Taiwan*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=TW>
- EIA. (2014, leden 7). *Colombia*. Zdroj: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CO>
- El Universal. (2014, leden 31). *Washington: Celac betrays democratic principles by supporting Cuba*. Zdroj: <http://www.eluniversal.com/internacional/140131/washington-celac-betrays-democratic-principles-by-supporting-cuba>
- EMMERS, R. (2007, červen 6). *The De-escalation of the Spratly Dispute in Sino-Southeast Asian Relations*. RSIS
- EMMERSON, CH. & STEVENS, P. (2012, leden). *Maritime Choke Points and the Global Energy System Charting a Way Forward*. Chatham House.
- Encyclopedia Britannica. (n.d.). *Yucatán channel*. Zdroj: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/654543/Yucatan-Channel>
- EU. *Evropa v míru – počátky spolupráce*. Zdroj: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm
- EU. *Společenství se rozšiřuje – vstupují nové země*. Zdroj: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1970-1979/index_cs.htm
- European Union. (2012). *Energy Markets in the European Union in 2011*.
- FAO. (2005, Listopad). *Fishery country profile - the republic of the philippines*. Zdroj: ftp://ftp.fao.org/FI/DOCUMENT/fcp/en/FI_CP_PH.pdf
- Fisheries.no. (2013, březen 19). *Cod (gadus morhua)*. Zdroj: http://www.fisheries.no/ecosystems-and-stocks/marine_stocks/fish_stocks/cod/
- Flanders Marine Institute. *Marine Regions*. Zdroj: <http://www.marineregions.org/eezmapper.php>
- FRANK, M. (2014, leden 28). *Latin American leaders gather in Cuba for summit*. Financial Times. Zdroj: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/b5c95630-8738-11e3-9c5c-00144feab7de.html#axzz30Ua9ly3N>
- FRANKS, J. (2012, květen 30). *Repsol's likely departure a blow to Cuba's oil hopes*. Reuters. Zdroj: <http://www.reuters.com/article/2012/05/31/cuba-oil-repsol-idUSS1E84R01520120531>
- Freedom House. (2013). *Belize*. Zdroj: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/belize#.U2KVhvl_t8F
- FROOMKIN, D. (2011, červen 6). *How The Oil Lobby Greases Washington's Wheels*. Huffington Post . Zdroj: http://www.huffingtonpost.com/2011/04/06/how-the-oil-lobby-greases_n_845720.html?page=1
- FURTADO, X. (1999). *International Law and the Dispute over the Spratly Islands: Whither UNCLOS*. Zdroj: [https://hoisinhvienuk.wikispaces.com/file/view/International law and the dispute over the Spratly Islands Whither UNCLOS.PDF](https://hoisinhvienuk.wikispaces.com/file/view/International+law+and+the+dispute+over+the+Spratly+Islands+Whither+UNCLOS.PDF)
- GARDINER, B. (2013, říjen 1). *Iceland aims to seize opportunities in oil exploration*. *The New York Times*. Zdroj: <http://www.nytimes.com/2013/10/02/business/energy-environment/iceland-aims-to-seize-opportunities-in-oil-exploration.html?smid=pl-share>
- GARDNER, D. (2013, srpen 18). *Not all forms of resource nationalism are alike*. Financial Times. Zdroj: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/62be6d98-05df-11e3-ad01-00144feab7de.html#axzz2yE5F3dPN>

- Gas Malaysia Berhad. (2014). *Shareholders*. Zdroj: http://www.gasmalaysia.com/inside_GM/shareholders.php
- GIBSON, W. E. (2014, leden 21). *Cuba presses ahead on offshore oil drilling*. Sun Sentinel. Zdroj: http://articles.sun-sentinel.com/2014-01-21/news/fl-bob-graham-cuba-drilling-20140120_1_oil-drilling-cuban-waters-major-oil-spill
- GODFREY, D. (2002). *Costa Rica Says "No" to Offshore Oil Drilling*. Sea Turtle Conservancy. Zdroj: <http://www.conserveturtles.org/velador.php?page=velart37>
- Greenpeace. (přístup 2014). *Proč vznikl WAVELAND*. Zdroj: <http://archiv.greenpeace.cz/waveland/wavewhy.htm>
- GREIG, J. M. & ENTERLINE, A. J. *Correlates of War Project National Material Capabilities Data Documentation Version 4.0* (2010)
- GRIFFITH, I. L. (2004). *Caribbean security in the age of terror: Challenge and change*. Ian Randle Publishers. Zdroj: http://books.google.cz/books/about/Caribbean_Security_in_the_Age_of_Terror.html?id=_Lo57JEkGYC&redir_esc=y
- HALL, K. & CHUCK-A-SANG, M. (2012). *Caribbean Community: The Struggle for Survival*. Trafford Publishing
- HARGREAVES, S. (2012, duben 24). *Tensions heat up over oil, gas in South China Sea*. CNNMoney. Zdroj: <http://money.cnn.com/2012/04/24/news/economy/south-china-sea/index.htm>
- HELMAN, CH. (2012). *The World's Biggest Oil Companies*. Forbes. Zdroj: <http://www.forbes.com/sites/christopherhelman/2012/07/16/the-worlds-25-biggest-oil-companies/>
- HELMAN, Ch. (2013). *The World's Biggest Oil Companies*. Forbes. Zdroj: <http://www.forbes.com/sites/christopherhelman/2013/11/17/the-worlds-biggest-oil-companies-2013/>
- HERTZMARK, D. I. (2007). *Pertamina Indonesia's state-owned oil company*. The James A. Baker III Institute for Public Policy Rice University.
- HIMMELMAN, J. (2013, říjen 27). *A Game of Shark and Minnow*. *The New York Times Magazine*. Zdroj: <http://www.nytimes.com/newsgraphics/2013/10/27/south-china-sea/>
- HIRST, J. D. (2011, květen 2). *What Is the Bolivarian Alternative to the Americas and What Does It Do?* *Americas Quarterly*. Zdroj: <http://www.cfr.org/latin-america-and-the-caribbean/bolivarian-alternative-americas-does-do/p24886>
- *Historie vědeckých metod v přírodních vědách*. Projekt Vědecké metody pro doktorandy Zdoj: http://www.doctorandus.info/info/e_kapitoly/historie_metod.doc
- HSU, J. W. & LEE, Y. (2012, říjen 26). *Cnooc and CPC plan joint deepwater exploration pact*. World Oil News Center. Zdroj: http://www.worldoil.com/Cnooc_and_CPC_plan_joint_deepwater_exploration_pact.html
- HUNTINGTON, S. P. (1993). *The Clash of Civilizations?* Foreign Affairs.
- HUNTINGTON, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations*. Simon & Schuster: New York, New York
- HURRELL, A. *An emerging security community in South America?* (1998). *Security communities*. Cambridge University Press
- CHARNEY, J.I., COLSON, D. A., ALEXANDER, L. M. & SMITH, R.W. *International Maritime Boundaries*. Brill.

- CHAYESTEH, S. & MATZEN, M. *Danish gov't takes fresh hits from DONG sale to Goldman*. Reuters. Zdroj: <http://www.reuters.com/article/2014/01/31/denmark-utilities-row-idUSL3N0L53SM20140131>
- ICJ. (2012, listopad 19). *Reports of Judgements, Advisory Opinions and Orders: Territorial and Maritime Dispute (Nicaragua v. Colombia)*. Zdroj: <http://www.icj-cij.org/docket/files/124/17164.pdf>
- IEA. (2007) *The United States Review*.
- IEA. (2007). *Germany Review*.
- IEA. (2008). *The Netherlands Review*.
- IEA. (2011). *Denmark Review*.
- IEA. (2012) *Oil & Gas Security – Germany*. Zdroj: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/GermanyOSS.pdf>
- IEA. (2012). *Oil & Gas Security – The Netherlands*. Zdroj: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/Oil&GasSecurityNL2012.pdf>
- International Court of Justice. (1969) *North Sea Continental Shelf Cases. Judgment of 20 February 1969*. Zdroj: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=295&code=cs2&p1=3&p2=3&case=52&k=cc&p3=5>
- JACOBSEN, S. H. (2010, červen 8). *Denmark expected to be a net exporter of oil and gas for another eight to ten years*. Danish Energy Agency, Zdroj: <http://www.ens.dk/node/2220>
- JOHANNESSON, G. T. (2007). *Troubled waters – Cod War, Fishing Disputes, and Britain's Fight for the Freedom of the High Seas, 1948–1964*. North Atlantic Fisheries History Association.
- JOVANOVIĆ, M. N. (2013). *The Economics of European Integration*. Edward Elgar Publishing
- KANT, I. (1999). *K věčnému míru*. OIKOYMENH.
- KECK, Z. (2014, březen 20). *China's Newest Maritime Dispute*. The Diplomat. Zdroj: <http://thediplomat.com/2014/03/chinas-newest-maritime-dispute/>
- Keesing's Record of World Events. (1973). *The Fisheries Dispute*. Keesing's Worldwide. Zdroj: <http://www.stanford.edu/group/tomzgroup/pmwiki/uploads/0354-1973-12-K-a-OEP.pdf>
- KEOHANE, R. O. & MARTIN, L. L. (1995). *The Promise of Institutional Theory*. International Security, Vol. 20,
- KIERSH, A. & LEVINTHAL, D. (2010). *Oil & Gas: Background*. OpenSecrets.org Zdroj: <https://www.opensecrets.org/industries/background.php?cycle=2014&ind=E01>
- KIM, J., KIM, S., KOH, B. CH. & WANG, Y. *National Power Project*. Zdroj: <http://www.nationalpower.info/npi/>
- KOSWANAGE, N. & KAISER, E. (2012, červenec 2). *Special Report: Petronas chafes at its role as Malaysia's piggy bank*. Reuters. Zdroj: <http://www.reuters.com/article/2012/07/02/us-malaysia-petronas-idUSBRE86105420120702>
- KRAUSS, C. (2012, březen 4). *Deepwater oil drilling picks up again as BP disaster fades*. The New York Times. Zdroj: http://www.nytimes.com/2012/03/05/business/deepwater-oil-drilling-accelerates-as-bp-disaster-fades.html?_r=1&

- KRISTENSEN, H. M. (2009, březn 9) *US-Chinese Anti-Submarine Cat and Mouse Game in South China Sea*. Federation of American Scientists.Zdroj: <http://blogs.fas.org/security/2009/03/incident/>
- KURLANSKY, M. (1998). *Cod: A Biography of the Fish that Changed the World*. Penguin Books.
- League of Nations. (1926). Questionnaire no. 2: Territorial waters. In *The American Journal of International Law, Vol. 20, No. 3, Supplement*.Zdroj: <http://www.jstor.org/stable/2213207>
- LEIFER, M. (1995). *Dictionary of the Modern Politics of South-East Asia*. Routledge. Zdroj: <http://books.google.cz/books?id=1J6KAgAAQBAJ&dq=phu+quoc+irredentism&hl=cs>
- LO, C. K. (1989). *China's policy towards territorial disputes: the case of the South China Sea island*. Routledge
- MACDONALD, F. (2006). *The last outpost of empire: Rockall and the Cold war*. Elsevier. Zdroj: <http://www.frasermacdonald.com/wp-content/uploads/2012/06/MacDonald-F-JHG-2006.pdf>
- MALHOTRA, I. (2006). *King, country and the coup*. The Indian Express
- Maritime Connector. *Malaccamax*. Zdroj: <http://maritime-connector.com/wiki/malaccamax/>
- MARSHALL, M. G. & COLE, B. R. (2011). *Global Report 2011: Conflict, Governance, and State Fragility*. Center for Systemic Peace.
- MARTÍN, F. E. (2006). *Militarist peace in South America: Conditions for war and peace*. Palgrave Macmillan. Zdroj: http://books.google.cz/books/about/Militarist_Peace_in_South_America.html?id=CiBrQgAACAAJ&redir_esc=y
- MIKULÁŠ V. (1455). *Bula Romanus Pontifex*. Zdroj: <http://www.nativeweb.org/pages/legal/indig-romanus-pontifex.html>
- MILNE, R. (2014, leden 30). *Danish coalition clings on amid furore over Goldman deal*. Financial Times. Zdroj: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/5ae48e0e-8992-11e3-abc4-00144feab7de.html#axzz2yKF9bmEJ>
- Ministry of Agriculture Bureau of Fisheries. *China Fishery Statistics Yearbook 2011*. Beijing: China Agriculture Press, 2011.
- MONCHUK, J. (2006, říjen 2). *Petro-canada's de Ruyter oilfield begins producing first oil*. *ResourceInvestor.com*. Zdroj: <http://www.resourceinvestor.com/2006/10/02/petrocanadas-de-ruyter-oilfield-begins-producing-f>
- MORRELL, J. (1993). *The Governors Island Accord on Haiti*. International Policy Report.
- MOUNT, G. S. (2008). *Adventures Along Borders: Personal Reminiscences*. Black Rose Books.
- MULLEN, J. (2013, březn 5). *Malaysia launches attack on Filipino intruders in Borneo*. *CNN*.Zdroj: <http://edition.cnn.com/2013/03/04/world/asia/malaysia-philippines-standoff/>
- NAM. *Facts and figures*. Zdroj: <http://www.nam.nl/en/about-nam/facts-and-figures.html>
- NANDAN, S. N. (1987). *The Exclusive Economic Zone: A Historical perspective*. Řím: Food and Agriculture Organization of the United Nations.Zdroj: <http://www.fao.org/docrep/s5280T/s5280t0p.htm>

- NATO. (2012, říjen 29). *NATO-EU: a strategic partnership*. Zdroj: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm?selectedLocale=en
- NERURKAR, N. & SULLIVAN, M. P. (2011, listopad 28). *Cuba's Offshore Oil Development: Background and U.S. Policy Considerations*. CRS Report for Congress.
- Nexen. *About us – History*. Zdroj: <http://www.nexencoocld.com/en/AboutUs/History.aspx>
- NGUYEN, M. D. (2011, April). *Value Chain Analysis – Vietnam*. Zdroj: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/fisheries/docs/Vietnam_edited.doc
- NINCIC, D. J. (2009). *Troubled waters: Energy security as maritime security*. In G. Luft & A. Korin (Eds.), *Energy Security Challenges for the 21st Century: A Reference Handbook*. Zdroj: [http://books.google.cz/books?id=tjj-YHIU6xYC&lpg=PA31&dq=nincic troubled water&hl=cs&pg=PP1](http://books.google.cz/books?id=tjj-YHIU6xYC&lpg=PA31&dq=nincic%20troubled%20water&hl=cs&pg=PP1)
- North American Free Trade Agreement. Zdroj: <https://www.nafta-sec-alena.org/Default.aspx?tabid=97&ctl=SectionView&mid=1588&sid=5a1b5f25-8904-4553-bf16-fef94186749e&language=en-US>
- O'HANLON, J. & BROGAN, D. (2013, červen 12). *Petroleum Corporation of Jamaica (PCJ) – Caribbean treasure trove*. Zdroj: <http://www.bus-ex.com/article/petroleum-corporation-jamaica-pcj>
- OAS. Charter of the Organization of the American States. Zdroj: http://www.oas.org/dil/treaties_A-41_Charter_of_the_Organization_of_American_States.htm
- OAS. Member States. Zdroj: http://www.oas.org/en/member_states/default.asp
- OAS. Who We Are. Zdroj: http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp
- Offshore Energy Today . *Johan Sverdrup field, North sea, Norway*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/johan-sverdrup-field-north-sea/>
- Offshore Energy Today . *Troll West, Norway*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/troll/>
- Offshore Energy Today (2013, říjen 14). *Production starts from breagh gas field*. Zdroj: <http://www.offshoreenergytoday.com/production-starts-from-breagh-gas-field-uk/>
- Offshore-technology. *Big Foot Oil Field, USA*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/bigfootoilfield/>
- Offshore-technology. *Brent Field, United Kingdom*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/brentfieldnorthseaun/>
- Offshore-technology. *Buzzard Field, United Kingdom*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/buzzard/>
- Offshore-technology. *Deimos Offshore Field, USA*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/deimos-offshore-field/>
- Offshore-technology. *Johan Sverdrup, Norway*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/johan-sverdrup-field-north-sea/>
- Offshore-technology. *Liwan 3-1 gas field, South China Sea, China*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/liwan/>
- Offshore-technology. *Mittelplate, Germany* Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/mittelplate/>
- Offshore-technology. *Tyra Southeast, Denmark*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/tyra-southeast-oil-gas-field-expansion-north-sea/>

- Offshore-technology. *Buzzard field, United Kingdom*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/buzzard/>
- Offshore-technology. *Ekofisk II*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/ekofisk/>
- Offshore-technology. *Gajah baru field, Indonesia*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/gajah-baru/>
- Offshore-technology. *Kebabangan gas field, Malaysia*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/kebabangan-field/>
- Offshore-technology. *Lan do offshore gas field, Nam Con Son basin, Vietnam*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/lan-do-gas-vietnam/>
- Offshore-technology. *Langsa oil pool, Straits of Malacca, Indonesia*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/langsa/>
- Offshore-technology. *Te Giac Trang oilfield, Cuu Long basin, Vietnam*. Zdroj: <http://www.offshore-technology.com/projects/te-giac-trang/>
- Offshore-technology. *Thunder Horse Field, USA*. Zdroj: http://www.offshore-technology.com/projects/crazy_horse/
- Oxford Business Group. (2011). *The Report: Brunei Darussalam 2011*.
- Oxford Business Group. (2013). *Drill deep: As oil extraction evolves, so do diversification plans*. The Report: Brunei Darussalam 2013. Zdroj: <http://www.oxfordbusinessgroup.com/news/drill-deep-oil-extraction-evolves-so-do-diversification-plans>
- *Part VIII Regime of islands*. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. Montego Bay: United Nations. Zdroj: <http://www.mdcr.cz/NR/rdonlyres/C5FDC566-00AF-4CDE-93B9-23CCE8EAD81A/0/UNCLOSkompletn%C3%AD.pdf>
- PDVSA. *The new oil policy*. (2005). Zdroj: <http://www.pdvs.com/>
- PEDROZO, R. (2010) *Preserving Navigational Rights and Freedoms: The Right to Conduct Military Activities in China's Exclusive Economic Zone*, Oxford University Press. Zdroj: <http://chinesejil.oxfordjournals.org/content/9/1/9.full.pdf+html>
- Pemex. *Investor relations*. (2012). Zdroj: <http://www.ri.pemex.com/index.cfm?action=home&language=2>
- Pertamina, Annual Report 2012.
- Petoro. (2013). *SDFI and Petoro annual report 2012*. Zdroj: <http://www.petoro.no/petoro-annual-report/2012-/front-page>
- PetroChina. (2008). *Company Profile*. Zdroj: http://www.petrochina.com.cn/Ptr/About_PetroChina/Company_Profile/
- Petroleum Corporation of Jamaica. *Corporate Profile* (2008, říjen 13). Zdroj: <http://www.pcj.com/dnn/AboutPCJ/CorporateProfile/tabid/154/Default.aspx>
- Petronas MLNG. (2012). *Shareholders*. Zdroj: <http://www.mlng.com.my/#/>
- Petronas. (2014). *About Us*. Zdroj: <http://www.petronas.com.my/about-us/Pages/default.aspx>
- Petrotrin. *About Us*. (2013). Zdroj: <http://www.petrotrin.com/Petrotrin2007/AboutUs.htm>
- Petrotrin. *Joint Ventures*. (2013). Zdroj: <http://www.petrotrin.com/Petrotrin2007/Pdf/JVListPartners20130218.pdf>

- Petrovietnam. (2010). *The first oil flow produced from Field D30, Block SK305 offshore Malaysia*. Zdroj: http://english.pvn.vn/?portal=news&page=detail&category_id=104&id=3319
- Petrovietnam. *Oil and Gas Exploration and Production*. Zdroj: http://english.pvn.vn/?portal=news&page=detail&category_id=38&id=3676
- Petrovietnam. *Subsidiaries of Petrovietnam*. Zdroj: http://english.pvn.vn/?portal=news&page=detail&category_id=82&id=1058
- PHILLIPS, C. R. (2004). *Operation JUST CAUSE: The Incursion into Panama*. U.S. Army Center of Military History.
- PNOC. *Major Projects and Programs*. Zdroj: <http://www.pnoc-ec.com.ph/majorprojects.php>
- PRAKOSO, R. (2013, srpen 13). *Gov't Wants to Sign East Natuna PSC This Year*. Jakarta Globe. Zdroj: <http://www.thejakartaglobe.com/business/govt-wants-to-sign-east-natuna-psc-this-year/>
- PRESCOTT, J. R. V. (1993) 'Sharpening the Geographical and Legal Focus on the Potential Regional Conflict in the Spratly Islands', Singapore, 8-9 December.
- Presidential Decree no. 1596. Zdroj: <http://www.chanrobles.com/presidentialdecrees/presidentialdecreeno1596.html>
- PTT. *Exploration and Production. Thailand and Overlapping Areas*. Zdroj: http://www.pttep.com/en/ourBusiness_EAndPprojects.aspx
- PTT. *Major Shareholders*. (2013, září 23). Zdroj: <http://www.pttplc.com/EN/IR/index.aspx>
- RAKNERUD, A. & HEGRE, H. (1997). *The Hazard of War: Reassessing the Evidence for the Democratic Peace*. Journal of Peace Research.
- RBDF. (2014). *The Flamingo Incident*. Zdroj: <http://www.rbdf.gov.bs/index.php/history/the-flamingo-incident/>
- Revenue Watch Institute. (2013). *Resource Governance Index – Norway*. Zdroj: <http://www.revenuewatch.org/countries/europe/norway/overview>
- RHODA, R., & BURTON, T. (2010, listopad 15). *Mexico and USA agree to talk about oil rights in the Gulf of Mexico's "Western Doughnut Hole"*. Zdroj: <http://geo-mexico.com/?p=1676>
- RHODA, R., & BURTON, T. (2012, květen 26). *How important is the fishing industry in Mexico? – Excerpts from Geo-Mexico*. Zdroj: <http://geo-mexico.com/?p=6594>
- Rigzone. (2007, srpen 29). *Cnooc restarts production at Liuhua oilfield*. Zdroj: http://www.rigzone.com/news/article.asp?a_id=49554
- RING, A. H. (2012, červen 4). *A U.S. South China Sea Perspective: Just Over the Horizon*. Weatherhead Center for International Affairs. Harvard University
- RODRIGUEZ, C. M. (2012, květen 1). *Pemex oil production falls as cantarell hits record low*. Bloomberg. Zdroj: <http://www.bloomberg.com/news/2012-04-30/pemex-oil-production-falls-as-cantarell-hits-record-low.html>
- ROTH, P. (2013). *Maritimes Spaces: Multiple Low Level Disputes*. AREC, Research and Studies Association on Caribbean area. Zdroj: <http://atlas-caraibe.certic.unicaen.fr/en/page-122.html>
- RUSCHI, F. (2008). *Space, law and power in Carl Schmitt*. Zdroj: <http://www.juragentium.org/topics/thil/en/nomos.htm>

- SANDERS, R. (2010, únor 28). *To OAS or not to OAS: that is the question*. Jamaica Observer. Zdroj: <http://www.jamaicaobserver.com/columns/Sanders-feb-28>
- SANDOVAL, A. (1985). *The Contradora Group And The Central America Crisis*. Zdroj: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1985/SA.htm>
- SÁNCHEZ-MORENO ELLART, C. (2013). Law of the Sea, Rhodian. In *The Encyclopedia of Ancient History*, (First edition ed.). Zdroj: http://www.academia.edu/4401700/Lex_Rhodia_Encyclopedia_of_Ancient_History_
- SCO. *Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation*. Zdroj: <http://www.sectsco.org/EN123/brief.asp>
- SCOTT, S. P. (1932) *The Opinions of Julius Paulus: Book II*. Zdroj: http://www.constitution.org/sps/sps01_4-2.htm
- SEVERINO, R. (2011). *Where in the world is the philippines?: Debating its national territory*. Institute of Southeast Asian Studies. Zdroj: http://books.google.cz/books?id=83BIxG7Ig2cC&dq=freedomland+cloma&hl=cs&source=gbs_navlinks_s
- Shell United Kingdom. *Upstream Introduction*. Zdroj: <http://www.shell.co.uk/gbr/aboutshell/shell-businesses/e-and-p/introduction.html>
- SICA. *Historical Overview of SICA*. Zdroj: http://www.sica.int/sica/resena_sica_en.aspx
- SICA. *Purposes of SICA*. Zdroj: http://www.sica.int/sica/propositos_en.aspx?IdEnt=401&Idm=2&IdmStyle=2
- Sinopec. (2014). *About Sinopec Group*. Zdroj: <http://www.sinopecgroup.com/group/en/companyprofile/AboutSinopecGroup/>
- SMALLMAN, S. (2012, březem 28). *Introduction to international and global studies: the lost island of Bermeja*. Zdroj: <http://introto-globalstudies.com/2012/03/the-lost-island-of-bermeja/>
- SMITH, D. (2004). *Inquiry into the Future of the Scottish Fishing Industry*. Royal Society of Edinburgh. Zdroj: http://www.royalsoced.org.uk/cms/files/advice-papers/inquiry/scottish_fishing_industry.pdf
- SMITH, M. (2013, duben 29). Empty nets in louisiana three years after the spill. *CNN*. Zdroj: <http://edition.cnn.com/2013/04/27/us/gulf-disaster-fishing-industry/>
- State Attorney-General of Sabah – Law Library. (2013). *British North Borneo Treaties – British North Borneo 1878*. Zdroj: <http://www.lawnet.sabah.gov.my/Lawnet/SabahLaws/Treaties/GrantBySultanOfSuluOfTerritoriesAndLandsOnTheMainlandOfTheIslandOfBorneo.pdf>
- State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council. *Central SOEs*. Zdroj: <http://www.sasac.gov.cn/n2963340/n2971121/n4956567/index.html>
- Statoil. (2013, listopad 19). *Ekofisk*. Zdroj: <http://www.statoil.com/en/ouoperations/explorationprod/partneroperatedfields/ekofisk/pages/default.aspx>
- Statoil. (2013, listopad 19). *The Troll area*. Zdroj: <http://www.statoil.com/en/ouoperations/explorationprod/ncs/troll/pages/default.aspx>
- Statoil. (2014, leden 2). *Our operations*. Zdroj: <http://www.statoil.com/en/OurOperations/Pages/default.aspx>
- SubseaIQ. (2013, srpen 1). *Perla*. Zdroj: http://www.subseaiq.com/data/Project.aspx?project_id=543&AspxAutoDetectCookieSupport=1

- TALIB, N. S. (2002). *A resilient monarchy: the Sultanate of Brunei and regime legitimacy in an era of democratic nation-states*. New Zealand Journal of Asian Studies.
- TAMM, D. (2013). *The History of the Court of Justice of the European Union Since its Origin*. Springer
- Thaioil. Top 10 Shareholder. (2013, říjen 31). Zdroj: <http://www.thaioilgroup.com/ir/en/shareholdings.php>
- The Economist Intelligence Unit. (2013). *Democracy index 2012: Democracy at a standstill*.
- The National Archive. *The Cabinet Papers 1915-1983 The Cod Wars*. Zdroj: <http://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/cod-wars.htm>
- The Oil and Gas Year. *The Chuchupa field*. (2011). Zdroj: <http://www.richcarriero.com/pdf/Chuchupa%20Field%20Colombia.pdf>
- The Pacific Alliance. *The Pacific Alliance and its objectives*. Zdroj: <http://alianzapacifico.net/en/home-eng/the-pacific-alliance-and-its-objectives/>
- THÚKIDIDÉS. *Dějiny peloponéské války*. Překlad: Václav Bahník. Odeon. Praha 1977
- TIEZZI, S. (2014, únor 26). *Why China Isn't Interested in a South China Sea Code of Conduct*. The Diplomat. Zdroj: <http://thediplomat.com/2014/02/why-china-isnt-interested-in-a-south-china-sea-code-of-conduct/>
- TØNNESSON, S. (2001) *An Internation History of the Dispute in the South China Sea*. East Asian Institute. National University of Singapore
- TØNNESSON, S. (2003, březen). *Sino-Vietnamese Rapprochement and the South China Sea Irritant*. International Relations.
- TOOTHAKER, CH. (2011, únor 2). *CELAC, Community Of Latin American And Caribbean States, New Organization Aims To Strengthen Regional Integration*. The World Post. Zdroj: http://www.huffingtonpost.com/2011/12/02/celac-latin-american-carribean-states_n_1125831.html
- TORDO, S., TRACY, B. S. & ARFAA, N. (2011). *National Oil Companies and Value Creation*. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.
- TRUMAN, H. S. (1945, září 28). *150 - proclamation 2667 - policy of the united states with respect to the natural resources of the subsoil and sea bed of the continental shelf*. Zdroj: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=12332>
- TUCKER, S. C. (2013). *Encyclopedia of Insurgency and Counterinsurgency: A New Era of Modern Warfare*. Zdroj: http://books.google.cz/books?id=LXCjAQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- TUSICISNY, A. (2007). *Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously*. International Political Science Review
- TYSON, A. N. (2009, březen 13) *Navy Sends Destroyer to Protect Surveillance Ship After Incident in South China Sea*. Washington Post. Zdroj: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/03/12/AR2009031203264.html>
- U.S. Department of State – The Office of the Historian. (2013, říjen 31). *Oil Embargo, 1973–1974*. Zdroj: <http://history.state.gov/milestones/1969-1976/oil-embargo>
- UNASUR. *Historia*. Zdroj: <http://www.unasur.org/inicio/organizacion/historia>
- UNCTAD secretariat. (2012). *Review of maritime transport*. Ženeva: United Nations. Zdroj: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/rmt2012_en.pdf

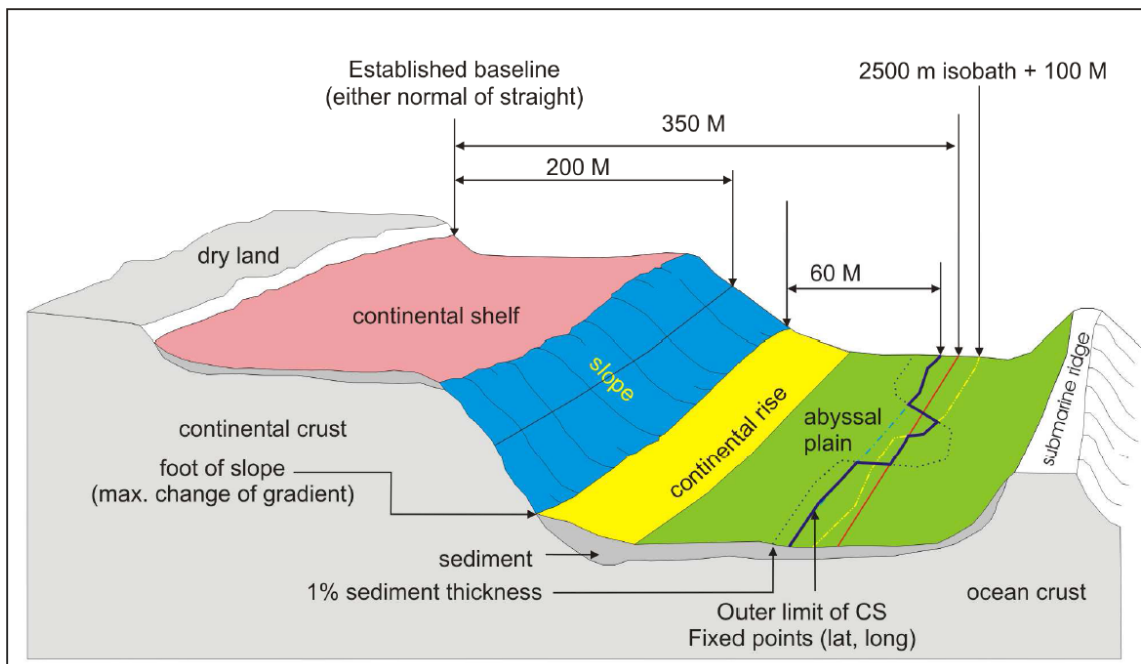
- UNEP Regional Seas Reports and Studies No. 181. (2006). *Accounting for Economic Activities in Large Marine Ecosystems and Regional Seas*. Zdroj: <http://www.unep.org/regionalseas/publications/reports/RSRS/pdfs/rsrs181.pdf>
- United Nations. (1958). *Convention on the continental shelf*. Zdroj: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_continental_shelf.pdf
- United Nations. (1971). *Resolutions adopted by the General Assembly during its twenty-sixth session*. Zdroj: <http://www.un.org/documents/ga/res/26/ares26.htm>
- United Nations. (1994, červen 31). *Resolution 940*. UN Security Council
- United Nations. (1998). *The United Nations Convention on the Law of the Sea*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm
- United Nations. (2012). *The definition of the continental shelf and criteria for the establishment of its outer limits*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/clcs_new/continental_shelf_description.htm
- United Nations. (2013, říjen 29). *Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related agreements*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm
- United Nations. (2013, říjen 29). *Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related agreements*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm
- United Nations. (2013, srpen 22). *United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm
- United Nations. (2013, září 18). *Status of the United Nations Convention on the Law of the Sea*. Zdroj: http://www.un.org/depts/los/reference_files/status2010.pdf
- United Nations. Dominican Republic – DOMREP Background. Zdroj: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/domrepbackgr.html>
- Uppsala University. (2014). *Uppsala Conflict Data Program – Definitions*. Zdroj: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>
- VASSILIOU, M. S. (2009). *Historical dictionary of the petroleum industry*. Scarecrow Press.
- WÆVER, O. Insecurity, security, and asecurity in the West European non-war community. (1998). *Security communities*. Cambridge University Press
- WALKER, P. (2010, listopad). *Nicaragua to keep troops in disputed territory after Google Maps error*. The Guardian.
- WARNOCK, T. (2000). *Short of War: Major USAF Contingency Operations 1947-1997*. Air Force History and Museums Program in association with Air University Press.
- WENDT, A. (1992). *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics*. International Organization, Vol. 46, No. 2
- WENDT, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press
- WILPERT, G. (2006, duben 5). *Venezuela Takes Over Two Foreign Operated Oil Fields*. Venezuelanalysis.com. Zdroj: <http://venezuelanalysis.com/news/1687>
- WOLF, CH. (2009). *Does ownership matter? The performance and efficiency of state oil vs. private oil (1987-2006)*. Energy Policy Volume 37, Issue 7. Elsevier

- WorldFish. (2014). *Asia*. Zdroj: <http://www.worldfishcenter.org/our-research/where-we-work/asia>
- YATES, L. A. (2008). *The U.S. Military Intervention in Panama Origins, Planning, and Crisis Management June 1987–December 1989*. Center of Military History United States Army.
- YERGIN, D. (1991). *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*. Simon & Schuster
- YOUNG, R. (1948). *Recent developments with respect to the continental shelf*. American Society of International Law. Zdroj: <http://www.jstor.org/stable/2193354>
- ZEEV, M. & SCOTT BENNET, D. (2010). *Correlates of War Project* Zdroj: <http://www.correlatesofwar.org/>
- ZHANG, H. (2012, srpen 16). *China's evolving fishing industry: implications for regional and global maritime security*. Zdroj: <http://www.rsis.edu.sg/publications/WorkingPapers/WP246.pdf>
- ZHANG, J. (2011). *Averting China's fishing wars*. Zdroj: <http://asiasociety.org/policy/environment/water-and-food-security/averting-chinas-fishing-wars>

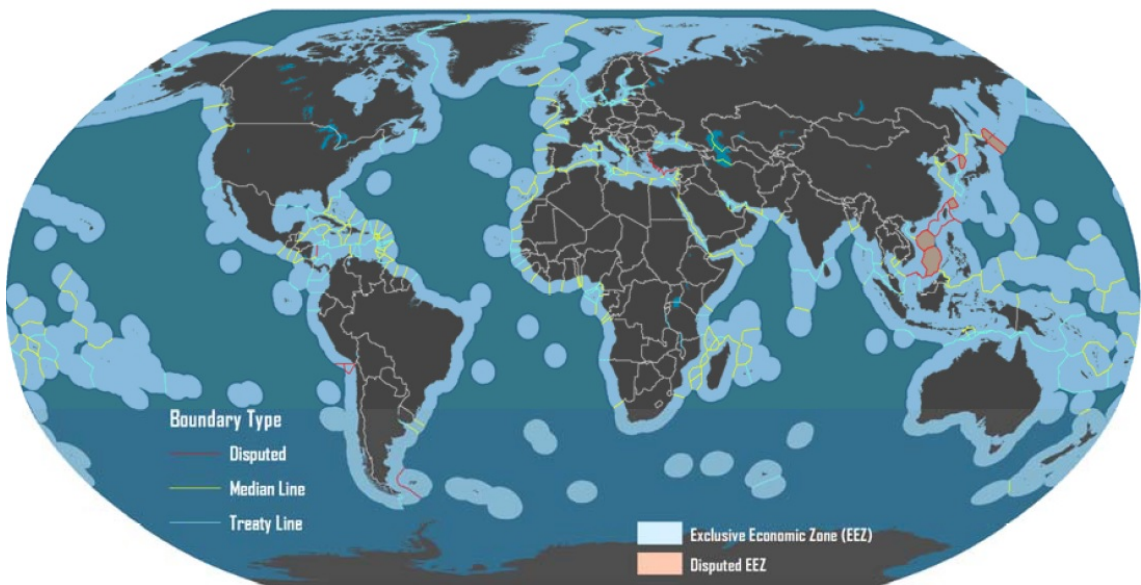
8 Seznam příloh

- **Tabulka 1: Proměnné.** Zdroj: Vlastní tvorba
- **Ilustrace 1: Geologický rozbor mořského dna.** Zdroj: International Hydrographic Bureau, 2006.
- **Mapa 1: Výlučné ekonomické zóny na celé světě.** Zdroj: Dr. Jean-Paul Rodrigue, Department of Global Studies & Geography, Hofstra University, using boundaries plotted from Maritime Boundaries Geodatabase, <http://www.vliz.be/vmdcdata/marbound>.
- **Ilustrace 2: Schematická reprezentace různých námořních prostorů v mezinárodním právu.** Zdroj: Diplomatie, Special Issue 02, srpen-září 2007.
- **Mapa 2: Výlučné ekonomické zóny v Jihočínském moři.** Zdroj: Eurasia Review, září 10, 2012.
- **Mapa 3: Výlučné ekonomické zóny v Karibském moři.** Zdroj: Caribbean Atlas, <http://atlas-caraibe.certic.unicaen.fr/en/image-248.jpg>
- **Mapa 4: Výlučné ekonomické zóny v Severním moři.** Zdroj: marineregions.org, <http://www.marineregions.org/maps.php?album=3747&pic=64848>
- **Mapa 5: Historická mapa zobrazující čínské vlastnictví Paracelských a Spratlyho ostrov. Nine-dotted line.** Zdroj: Ocean Development & International Law, 34:287–295, 2003
- **Graf 1: Mocenská rovnováha Jihočínské moře.** Zdroj: Vlastní tvorba, data: Composite Indicator of National Capability
- **Graf 2: Mocenská rovnováha Karibské moře.** Zdroj: Vlastní tvorba, data: Composite Indicator of National Capability
- **Graf 3: Mocenská rovnováha Severní moře.** Zdroj: Vlastní tvorba, data: Composite Indicator of National Capability
- **Tabulka 2: Incidentsy v Jihočínském moři.** Zdroj: MIDLOC 1.1 a MIDA 4.0
- **Tabulka 3: Incidentsy související se sporem Čínské republiky a Čínské lidové republiky.** Zdroj: MIDLOC 1.1 a MIDA 4.0
- **Tabulka 4: Incidentsy v Karibské oblasti.** Zdroj: MIDLOC 1.1 a MIDA 4.0
- **Tabulka 5: Incidentsy okrajově související s Karibskou oblastí.** Zdroj: MIDLOC 1.1 a MIDA 4.0
- **Tabulka 6: Incidentsy v Severním moři a okolí.** Zdroj: MIDLOC 1.1 a MIDA 4.0

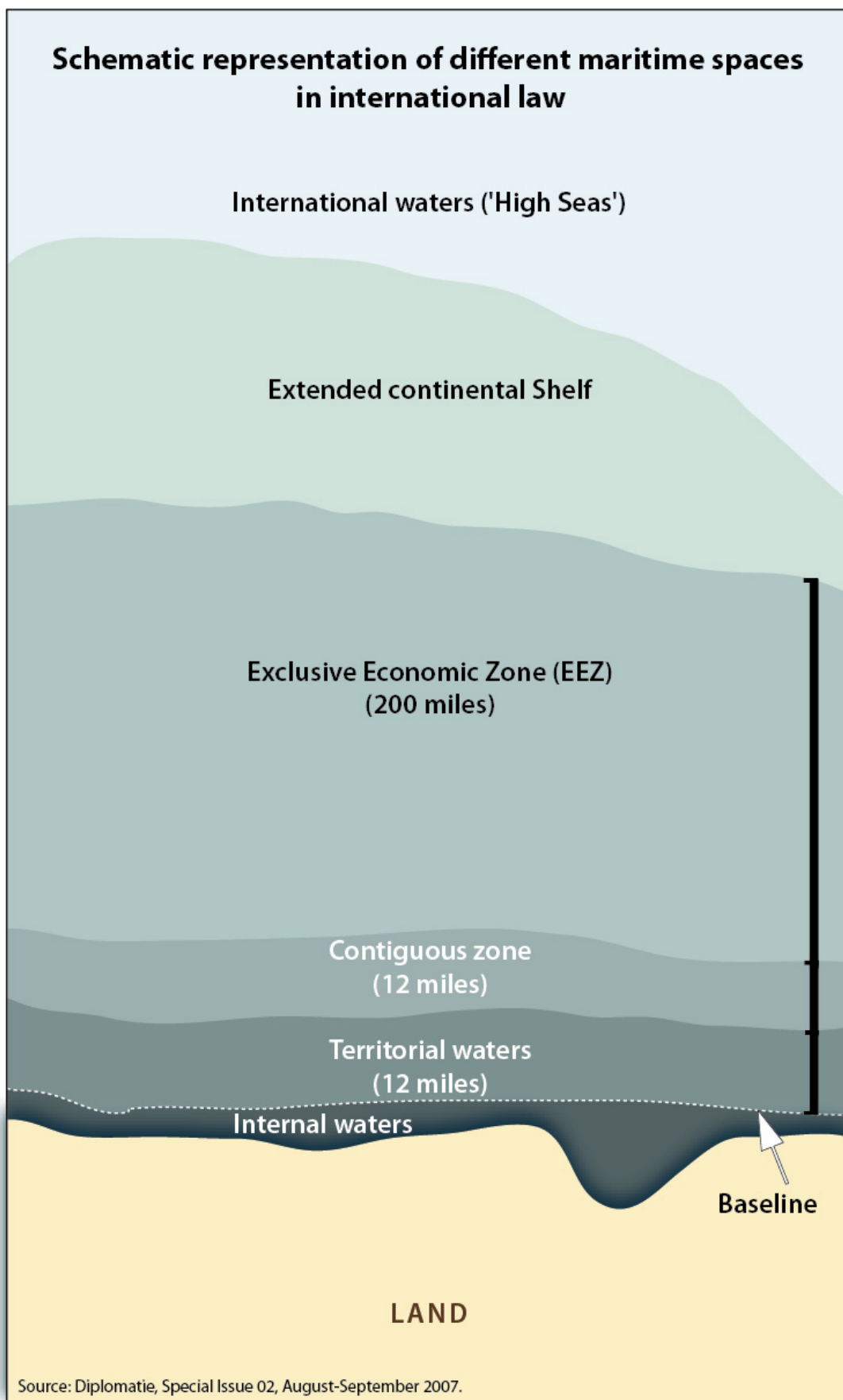
9 Přílohy

Ilustrace 1: Geologický rozbor mořského dna

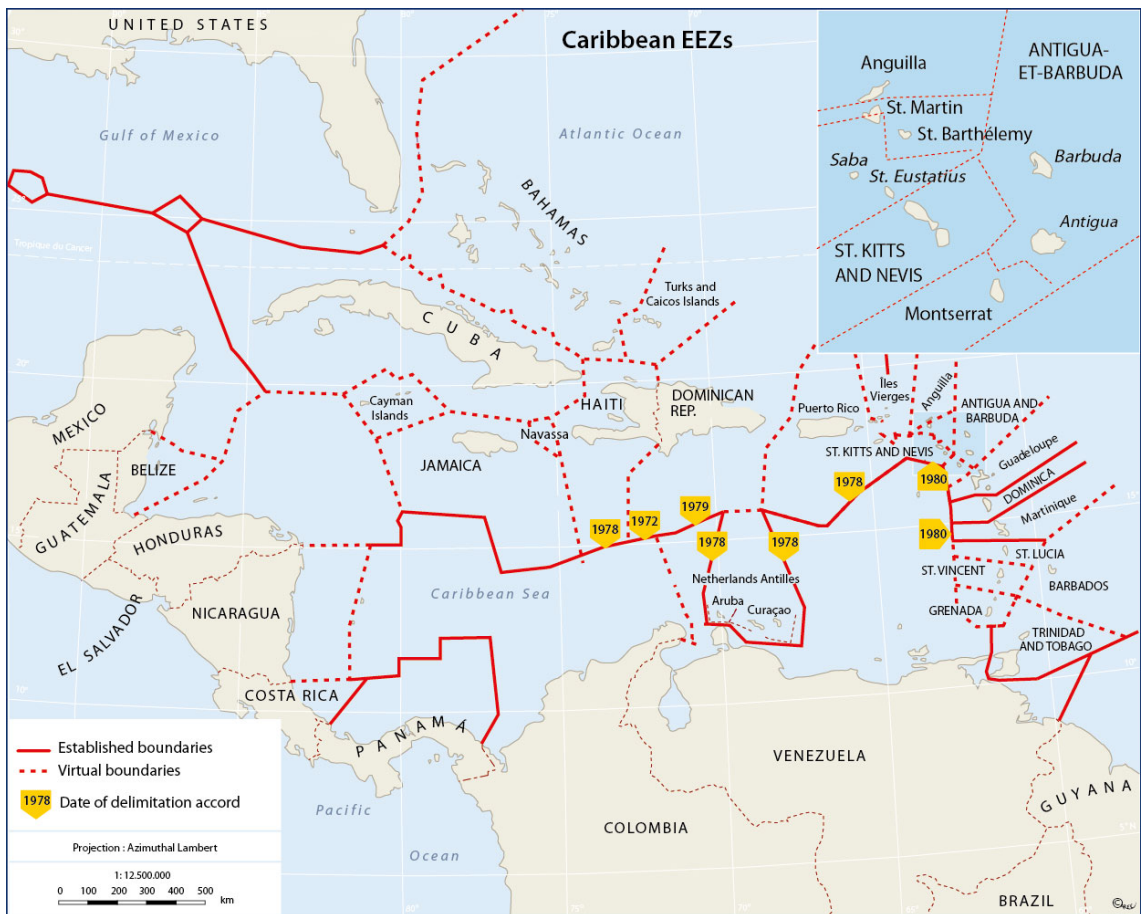
Mapa 1: Světové EEZ

Ilustrace 2: Schéma různého režimu vod

Mapa 2: EEZ v Jihočínském moři

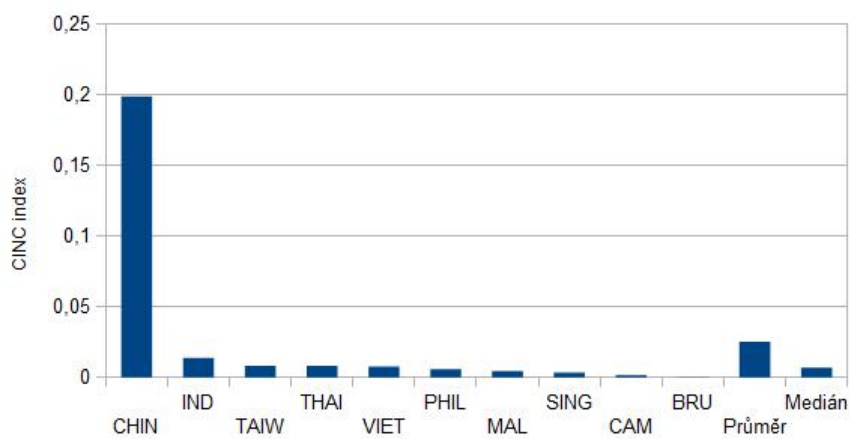
Mapa 3: EEZ v Karibském moři

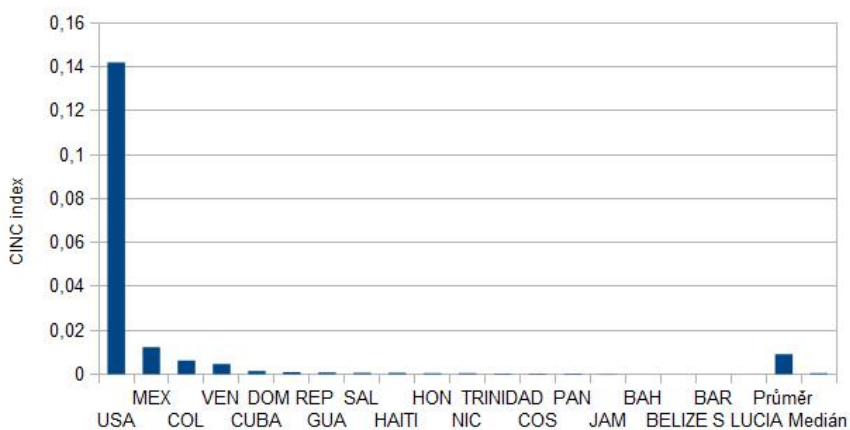
Mapa 4: EEZ v Severním moři

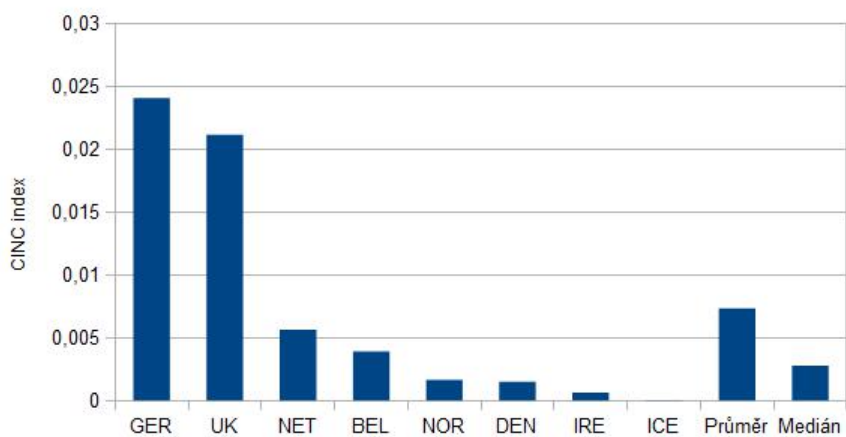
Mapa 5: "Nine-dash line"

Graf 1: Mocenská rovnováha Jihočínské moře

Graf 2: Mocenská rovnováha Karibské moře

Graf 3: Mocenská rovnováha Severní moře

ID	rok	Lokace + popis
2731	1960	Quan Phu Quac Island
2936	1969	Gulf of Torsin
2945	1971	Paracel Islands
355	1974	Battle of Paracel Island
1728	1975	Spratly Island
3610	1980	Natuna Islands
2975	1982	South China Sea
3084	1982	Spratly Islands
2780	1987	Spratly Island
2746	1988	Spratly Islands
4029	1993	Gulf of Tonkin, less than 110 KM from the coast of Vietnam
4024	1994	Taijing Island and the waters surrounding the Spratly Islands
4030	1994	South China Sea around the Spratly Islands
4030	1994	Around a VTM oil rig in an area known as the Blue Dragon near the Spratly Island
4030	1994	Gulf of Tonkin
4030	1994	Waters near the Spratly Islands (135 Miles from the continental shelf)
4331	1994	Taijing Island and the waters surrounding the Spratly Islands
4027	1995	In waters near the Nansha Islands
4027	1995	In the area around the Spratly Islands, near Mischief Reef
4027	1995	Near Alicia Annie Island in the Spratly Islands
4027	1995	Mischief Reef in the Spratly Islands
4027	1995	Mischief Reef in the Spratly Islands
4060	1995	Near Taijing Island within the Spratly Islands
4008	1995	Gulf of Thailand, 138 nautical miles east of the southern Thai province of Songk
4028	1996	On the Pag-Asa group of islands in the Spratly Islands
4063	1996	In the South China Sea near the Natuna Islands
4063	1996	In the South China Sea near the Natuna Islands
4028	1997	In waters around the Spratly Islands, near Kota and Panata Islands
4028	1997	Over the Spratly Islands
4028	1997	On Pag-Asa Island
4028	1997	NA
4028	1997	In waters near the Scarborough Shoal, 213 km west of the PHI province of Zambale
4028	1997	On the Scarborough Shoal, 120 miles SW of Zambales, Philippines
4028	1997	On Sabina Shoal, 75 miles west of the PHI island of Palawan
4028	1997	In waters 2 km northeast of Kota Island
4028	1997	Off the Western island province of Palawan in the South China Sea.
4128	1998	In the Spratly Islands
4128	1998	In waters near Mischief Reef in the Spratly Islands
4128	1998	In the area around Mischief Reef in the Spratly Islands
4128	1998	South China Sea near the Spratly Islands
4128	1998	On Alicia Annie Reef in the Spratly Islands
4328	1998	In the Eran and Jindun Reefs in the Spratly Islands
4329	1998	In the Spratly Islands
4128	1999	Near Huangyan Island in the Scarborough Shoal
4128	1999	Near the Panata and Likas Islands in the Spratly Islands
4330	1999	Over Pigeon Reef around the Spratly Islands.
4128	2000	Waters around the Scarborough Shoal.
4128	2000	Near the Scarborough Shoal, which is a part of the Spratly group.
4446	2002	Vietnam accused China of performing naval drills in Vietnamese waters, which they also claimed was impeding Vietnamese naval and shipping traffic.
4448	2002	The Philippine navy seized two Chinese fishing vessels in an area of the South China Sea near the Luzon Islands
4450	2002	Chinese patrol planes buzzed a US Navy oceanographic ship that had entered China's economic exclusion zone.
4453	2003	The Indonesian military sank four Philippine fishing boats and arrested the fishermen for illegally fishing in Indonesian waters. The Philippines protested the act.
4461	2003	Taiwan increased patrols in the Bashi Channel, following what they claimed to be Filipino aggression toward Taiwanese fishermen in the region.
4464	2003	Vietnamese naval vessels attacked two Chinese fishing boats, seizing one, after they were found fishing in a disputed area.
4560	2004	Thai boats illegally fishing in Indonesian waters, the Indonesian military sank one of the Thai fishing boats after it opened fire on them.
4567	2005	Indonesia and Malaysia disputed control over an oceanic oil field in the Ambalat area.
4586	2008	Malaysia deploys six warships to its maritime border with Indonesia to prevent illegal fishing in the Straits of Malacca.
4486	2009	Chinese vessels harassed a US oceanographic survey ship
4488	2010	Chinese patrol boats around the disputed Spratly Islands harassed Vietnamese fishing boats.

Tabulka 2: Incidenty v Jihočínském moři

ID	rok	Lokace + popis
2006	1949	Taiwan Straits
2007	1949	Taiwan Straits
633	1949	Taiwan Straits
2008	1950	Taiwan Straits
2009	1950	Taiwan Straits
2992	1951	Taiwan Straits
2990	1952	Taiwan Straits
3203	1953	Taiwan Straits
3204	1953	Taiwan Straits
2988	1953	Taiwan Straits
2036	1953	Taiwan Straits
2987	1954	Taiwan Straits
2037	1955	Taiwan Straits
53	1956	Taiwan Straits
2986	1956	Taiwan Straits
173	1958	Taiwan Straits
2859	1959	Taiwan Straits
172	1962	Taiwan Straits
2892	1963	Taiwan Straits
251	1965	Taiwan Straits
2782	1987	Taiwan Straits
4035	1994	Taiwanese waters off the Pescadore Islands
4035	1994	Near the Zhoushan Islands south of Shanghai
4035	1994	Alert was declared for troops and naval vessels along the Xiamen Coast of China
4064	1995	Near China's eastern Nanjing base
4064	1995	In the South China Sea
4064	1995	Within the South China Sea
4064	1995	NA
4064	1995	In the East China Sea, 160 KM from Taiwan
4064	1995	Island of Tung-Yin off China's Fujian province
4064	1995	East China Sea, less than 100 miles from Taiwan
4064	1995	NA
4064	1995	In the East China Sea, less than 200 KM north of Taipei
4064	1995	NA
4064	1995	On Tungshan Island off Fujian Province, China
4064	1995	Kinmen Island, Taiwan
4064	1995	NA
4064	1995	In waters in the Taiwan Strait
4020	1995	On Ertan Island
4020	1995	Near Baiquan Island
4020	1995	Xiyin Island in the Taiwan Straits
4020	1995	Near Mazu Island
4020	1995	In waters near Taiwan
4020	1995	In waters near Taiwan
4064	1996	On China's Fujian province directly across from Taiwan
4064	1996	Southeast coastal province of Fujian, Jinan, Shandong, Guangzhou, China
4064	1996	None
4064	1996	In the air over the Taiwan Strait
4064	1996	In the Taiwan Strait (international waters 200 miles east of Taiwan)
4064	1996	None
4064	1996	NA
4064	1996	In the area immediately surrounding Taiwan: 3/8-3/15: 35-65 KM East of Keelung
4064	1996	The waters East and South of Taiwan. The US ships did not sail through the Taiwan
4088	1999	On China's southeaster Fujian province
4088	1999	Along the Chinese coast facing Taiwan
4088	1999	None
4088	1999	On Kinmen Island
4088	1999	In the airspace above the dividing line between Taiwan and China in the Taiwan S
4088	1999	In the airspace above the dividing line between Taiwan and China in the Taiwan S
4088	1999	In airspace over the Taiwan Strait across the Taiwanese dividing line.
4088	1999	In the South China sea near Taiwan
4088	1999	In airspace over the Taiwan Strait across the Taiwan dividing line.
4088	1999	within Chinese borders
4088	1999	Off the coasts of the the southern Chinese provinces of Zhejiang and Guangdong
4088	2000	In the waters of the Taiwan Strait
4088	2000	In the Taiwan Strait
4088	2000	Along China's southeastern coast
4088	2000	None
4088	2000	In the waters of the East China Sea
4088	2000	None
4088	2000	Near Fujian Province, northeast over Huizhou, 40 KM north of Shenzhen
4088	2000	In the area of the Taiwan Strait, particularly near Fujian province
4281	2001	NA
4281	2001	NA
4281	2001	NA
4281	2001	On the South China Sea
4281	2001	at the Hsinshe Base, near central Taiwan
4281	2001	around Dongshan Island, across the Taiwan Strait from Taiwan
4444	2002	Ships from the Taiwanese navy and coastguard chased off a Chinese research ship that had entered Taiwanese waters.
4462	2003	Taiwan accused chinese ships them of being spy ships. In response, Taiwan also stepped up naval patrols around disputed Matzu Masu islands.
4469	2005	Taiwan threatened to forcibly board a Chinese surveillance ship after the ship ignored warnings to leave Taiwanese territorial waters.
4478	2007	Chinese destroyers passed through Taiwanese and Japanese territorial waters and traveled along the east coast of Taiwan. Possible demonstration of power
4479	2007	Taiwan threatened to forcibly board a Chinese sunveillance ship after the ship ignored warnings to leave Taiwanese territorial waters.

Tabulka 3: Incidenty související se sporem Čínské republiky a Čínské lidové republiky

ID	rok	Lokace + popis
1115	1967	Venezuelan Coast
2356	1986	Los Monjes Islands
2812	1987	Colombian corvette ARC Caldas (FM-52) trespassed into disputed waters
2922	1968	Waters near Venezuela
2940	1968	waters near Venezuela
2942	1970	waters near Guatemala
3120	1980	San Andres Island
4140	1999	Along the NIC-HON border.
4140	1999	In NIC territory along the HON border, near the HON towns of Trojes, Guasaule, a
4140	1999	Along the HON border with NIC, near the town of Guasaule.
4140	2000	Along the border between NIC and HON.
4140	2000	Sur, Robel, Arrecife Alargado, and Media Luna islets in the Caribbean Sea.
4145	1994	Caribbean Sea along the border between NIC and COL territorial waters.
4149	1996	Columbus Channel, in the Caribbean Sea between TRI and VEN.
4154	1997	Near the disputed maritime border between VEN and TRI in the Gulf of Paria.
4154	1997	Gulf of Paria, Between Trinidad & Tobago and Venezuela.
4154	1997	Gulf of Paria, between Trinidad & Tobago and Venezuela.
4155	1999	In the waters off the coast of TRI in the Gulf of Paria
4259	2001	Along HON border with NIC.
4259	2001	Near NIC-HON border.
4261	2000	Gulf of Venezuela, in waters claimed by VEN as its own internat waters; the USA
4263	2001	Caribbean Sea, west of the 82nd meridian.
NA	1980	HMBS Flamingo
4012	1995	Honduras Nicaragua Cape Gracias a Dios

Tabulka 4: Incidenty v Karibské oblasti

ID	rok	Lokace + popis
4260	1999	Along GUY-VEN border.
4260	1999	GUY's northwestern border with VEN, near a military outpost near Etetringbang.
4260	1999	Along the GUY border with VEN.
4508	2010	Costa Rica protested cross-border intrusions by Nicaraguan forces. Calero Island

Tabulka 5: Incidenty okrajově související s Karibskou oblastí

ID	rok	Lokace + popis
3223	1956	waters near Norway
3225	1956	waters near Norway
2848	1957	Waters near Norway
2875	1960	waters off Iceland
1900	1961	North Sea Faeroe Islands
354	1972	North Sea-off of Iceland
1481	1974	North Sea off Iceland
619	1975	High Seas-North Sea near Iceland

Tabulka 6: Incidenty v Severním moři a okolí